

Lietuvių Moterų Progresyvio Susivienijimo Leidinys No. 6.

L. Trocki

RUSŲ REVOLIUCIJOS ISTORIJA

NUO SPALIO IKI BREST LITOVSKO

Vertė V. Tauras

Spauda Lithuanian Press, 2513 So. Halsted St., Chicago, Ill.
1921.

SMULKIABURŽUAZINĒ INTELIGENTIJA IR REVOLIUCIJA.

Īvykiai šiuo metu vystosi taip skubiai, kad juos sunku iš atminties pasakyti net vieną po kito iš eilės, kaip kad jie atsitinka. Prie savęs neturime nei laikraščių nei dokumentų. Tuo tarpu laiks nuo laiko pasikartojančios pertraukos Brest-Litovsko derybose suteikia liuso laiko, kurio dabartinėse aplinkybėse kitaip nē nesusilauktum. Aš todėl pasistengsiu prisiminti Spalių Revoliucijos bēgį ir vystymāsi, pasilikdamas sau teisę paskui, sulig dokumentų, savo išdēstymā papildyti ir pataisyti.

Nuo pat pirmojo revoliucijos laikotarpio musų partija pasižymējo ta ypatybe, kad ji buvo įsitikinusi, jog tolesnē atsitikimų logika suteiks jai valstybēs galiā. Nekalbu apie partijos teorininkus, kurie dar daug metų prieš 1905 m. revoliucijā, benagrinēdami Rusų klasių santykius, priedavo prie tos išvados, kad pergalingas revoliucijos bēgis neišvengiamai turēs perduoti galiā proletariatui, pasirēmusiam plačiosiomis miniomis vargingiausių valstiečių. Vyriausias to numatymo pagrindas tai buvo menkybē Rusų buržuazinēs demokratijos ir koncentruotas pobudis Rusų pramonēs, taigi ir milžiniška visuomeninē reikšmē rusų proletariato. Buržuazinēs demokratijos menkybē, antra vertus, reiškia proletariato jēgā ir svarbā. Tiesa, ka-

ras šičia laikinai prigavo labai daugelį žmonių, o vyriausia prigavo vadaujamasias grupes pačios buržuazinės demokratijos. Karas suteikė armijai sprendžiamąją rolę revoliucijos įvykiuose. Senoji armija—tai valstiečiai. Jei revoliucija būtų plėtojusi normalingiau, vadinasi, jei ji būtų plėtojusi sąlygose taikos gadynės, kaip kad ji buvo prasidėjusi 1912 m., tai proletariatas visą laiką būtų joj turėjęs vadaujамąją vietą; o valstiečių minios būtų buvusios palengva įtraukiamos proletariato lynu į revoliucijos verpetą. Bet karas sudarė visai kitokių įvykių mechaniką. Armija buvo surišusi valstiečius ne politiniais ryšiais, o kariniais. Pirmą negu valstiečių minias suvienijo tam tikri revoliuciniai reikalavimai ir idejos, tai jos jau buvo sujungtos į eiles pulkų, divizijų, korpusų, armijų. Smulkiosios buržuazijos gaivalai, kurie buvo išsimėtę po tą armiją ir kurie joj vaidino vadaujамąją rolę, taip kariniu, taip ir idejiniu atžvilgiu, visi tie gaivalai veik perdēm buvo persisunkę miesčioniškai revoliuciniu upu. Gilus visuomeninis nepasitenkinimas miniose paaštrėjo ir veržėsi aikštėn, ypač kad griuvo carizmas delei karinių priezasčių. Proletariatas asmeny savo pažangiųjų sluogsnių, revoliucijai vos prasiplėtus, atgimdė 1905 m. tradiciją (padavimą) ir pašaukė žmonių minias organizuotis į atstovaujamasias įstaigas, pavidalu atstovų Tarybų (Sovietų). Armija pasijuto pašaukta siųsti savo atstovus į revoliucines įstaigas pirmą, negu jos politinė sąmonė buvo bent kiek prisiartinusi prie besivystančių revoliucinių įvykių laipsnio. Ką ga-

lėjo kareiviai siųsti, kaip savo atstovus? Tuos inteligentijos ir pusinteligentijos atstovus, kurių buvo kareivių tarpe ir kurie turėjo šio kio tokio, nors ir menkiausio, politinio žinojimo ir mokėjo tą žinojimą išreikšti. Tuo budu, besiblaivancios armijos valia iš karto iškėlė smulkiaburžuazinę inteligentiją be galo augštai.

Gydytojai, inžinieriai, advokatai, laikraštinkai, savanorai (volnoopredieliajuščijesia), kurie pirmkarinėse sąlygose gyveno visai kaip paprasti poneliai ir nereikalavo sau jokios rolės, dabar iš karto pasirodė beesą atstovai ištisų korpusų ir armijų ir pasijuto esą revoliucijos “vadai”. Jų politinės ideologijos skystumas visai atatiko nenusistovėjusiai (beforminei) revoliucinei minių sąmonei. Tie gaivalai be galo pasiputę žiurėjo į mus—“atskalunus”, kurie griežčiausiai ir neatlaidžiausiai statėm darbininkų ir valstiečių reikalavimus. Tuo pat laiku smulkiaburžuazinė demokratija po savo pasiputimu, kaipo revoliucinio prasisiekėlio, turėjo paslėpusi nepasitikėjimą pačia savim ir tąja minia, kuri ją netikėtai augštyn iškėlė. Vadindamasi socialistine ir laikydama save socialistine, inteligentija su pagarba žiurėjo į politinę galybę liberalinės buržuazijos, į jos žinią ir veikimo budus,—su pagarba, kuri buvo blogai tepridengta. Iš čia parėjo smulkiaburžuazinių vadų atkaklus stengimasis kaip nors prieiti prie bendradarbiavimo su liberaline buržuazija, prie sąjungos, koalicijos su jąja. Programa socialistų-revoliucionierių partijos buvo visų tinkamiausia skraistė to sluogsnio vadams;—ta programa

visa ištisai sudaryta iš skystų žmoniškumo formulų; klasinį veikimo budą ji pakeičia bendrais sentimentaliniais pareiškimais ir doriniais tvariniais. To sluogsnio vadai, dvasiniai ir politiniai bespėkiai, stengėsi kaip nors prisiglausti prie taip juos žavėjusio buržuazijos mokslo ir politikos; o teorinį toms savo pastangoms pateisinimą jie rado menševikų moksle, kuris aiškino, kad ši revoliucija yra buržuazinė revoliucija; taigi ji ir negalinti apsieiti be buržuazijos dalyvavimo valdžioj. Tuo budu susidėjo savaime suprantamas blokas socialistų-revoliucionierių ir menševikų; jame pasireiškė tuo pačiu laiku ir politinis dvejojimas miesčioniškosios inteligentijos ir vergiški jos santykiai su imperialistiniu liberalizmu.

Mums buvo visai aišku, kad klasių kovos logika anksčiau ar vėliau išardys tą laikiną sąjungą ir pastums šalin pereinamojo laikotarpio vadus. Smulkiaburžuazinės inteligentijos hegemonija (vadovybė), iš tikrųjų, reiškė tą faktą, kad valstiečiai, umai pašaukti, per karinį aparatą, organizaciniu budu dalyvaut politiniame gyvenime, kad tie valstiečiai savo miniomis nuslėgė ir laikinai nustumė darbininkų klasę. Dar daugiau. Kadangi armijos minios staiga be galo augštai iškėlė miesčioniškus vadus, tai ir pats proletariatas, išskiriant savo pažangiąją mažumą, negalėjo neįgyti šiokios tokios politinės pagarbos del tų vadų, negalėjo nesistengt palaikyt su jais politikos ryšius;—antraip gi jam grumojo pavojus tapti atstumtam nuo valstiečių. Senesnės kartos darbininkų atmintyj

tvirtai laikėsi pamoka 1905 m., kada proletariatas buvo sumuštas butent todėl, kad druti valstiečių rezervai (atsargos kareiviai) neatėjo valandoj sprendžiamojo mušio. Štai kodel pirmajame revoliucijos laikotarpyj ir proletariato minios pasirodė labai linkusios į politinę ideologiją socialistų-revoliucionierių ir menševikų, juo labiau, kad revoliucija pabudino lig tol snaudusias, pasilikusias, proletariato minias ir iš beforminio inteligentų radikalizmo padarė toms minioms prirengiamąją mokyklą. Darbininkų, kareivių ir valstiečių atstovų Sovietai šiose sąlygose reiškė, kad palaidi valstiečių barščiai viešpatauja proletariniam socializmui ir kad inteligentų radikalizmas viešpatauja palaidiems valstiečių barščiams. Sovietų rumas taip sparčiai išaugo milžiniškai augštas žymia dalim todėl, kad Tarybų darbe vadaujamąją rolę vaidino inteligentija su savo technikine žinia ir buržuaziniai sąryšiais. Bet mum buvo aišku, kad visas tas išdidus rumas pastatytas ant giliausių vidujinių prieštaravimų, ir kad jis butinai neišvengiamai turės griuti kitame revoliucijos laipsnyj.

KARO KLAUSIMAS.

Revoliucija tiesioginiai išaugo iš karo, ir karas pasidarė didžiuliu kvotimu visoms partijoms ir revoliucijos jėgoms. Inteligentai vadai stojo “prieš karą”; carizmo metu daugelis jų laikė save šalininkais Internacionalo kairiojo sparno, pritarė Cimmervaldui. Bet visa iš karto atšimainė, kuomet jie pasijuto beesą “atsako-

mingose” vietose. Varyti revoliucinio socializmo politiką—šiose sąlygose reiškė nutraukti ryšius su buržuazija, su savo ir Santarvės (talkingų) buržuazija. O jau esame sakę, kad politinė bėspėkė inteligentinės ir pusintelligentinės miesčionijos ieškojo sau prieglobos sąjungoj su buržuaziniu liberalizmu. Iš čia pareina niekinaga ir tikrai gėdinga rolė, kurią miesčioniškieji vadai vaidino karo klausimu. Jie tenkinosi vien dūsavimais, frazėmis, slaptais perkalbiniškais ar maldavimais, kuriuos siuntė adresu Santarvės valdžią, o tikrenybėj ėjo tuo pat keliu, kaip ir liberalinė buržuazija. Kareivių minios, kurių buvo pilni apkasai, žinoma, negalėjo padaryti išvados, kad karas, kur jie dalyvavo beveik trejus metus, kad tas karas įgijo kitokio pobūdžio tik todėl, kad Petrogrado valdžioj dalyvauja kokie ten nauji asmenys, kurie vadinasi socialistai-revoliucionieriai arba menševikai. Miliukovas pavadavo valdininką Pokrovskį, Terščenko pavadavo Miliukovą; tai reiškia, kad biurokratinę išdavystę iš pradžios pakeitė karingas kadetų imperializmas, paskui beprincipiniai palaidi barščiai ir politinė lekajystė; bet tikrų atmainų tatai nedavė ir nebuvo nurodoma, kaip išeit iš baisiosios karo klampynės. Ši čia butent ir gludi pamatinė priežastis, del kurios armija kriko tolyn vis labyn. Agitatoriai kalbėjo kareivių minioms, kad caro valdžia juos mirtin siuntė be tikslo ir be prasmės. O tie, kurie pakeitė carą, nė kiek nemokėjo atmainyti karo pobūdį, kaip kad jie nemokėjo įstoti į kelią kovos del taikos. Pirmieji mėnesiai tai buvo

trypimas vietoj. Tatai vedē iš kantrybės armiją, lygiai kaip ir Santarvės valdžias. Iš čia išaugo birželio 18 d. puolimas (ofensyva). Santarvė reikalavo tą puolimą daryti, o kad ne, tai išmokėti skolas pagal senuosius caro vekselius. Nusigandę savo pačių silpnybės ir vis augančios minių nekantrybės, miesčionijos vadai priėmė tą reikalavimą. Jiem ir iš tikrųjų pradėjo rodytis, jog bereikia tik, kad rusų armija spustelėtų, o įvyksianti taika. Užpuolimas pradėjo jiems rodytis, kaip išeitis iš klampynės, klausimo išsprendimas, išganymas. Sunku ir beatsivaizduoti baisesnę ir nuodemingesnę klaidą. Tuo laikotarpiu jie kalbėjo apie puolimą tokiais pat žodžiais, kokiais kalbėjo visų šalių social-patriotai per pirmąsios karo dienas ir savaites apie butinumą remti tėvynės gynimo reikalą, tvirtinti šventą tautos vienybę ir tt., ir tt. Tarytum kieno ranka atėmė jiems visus jų cimervaldinius tarptautinius palinkimus. Mums, kurie sudarėme nepermaldaujamą opoziciją, buvo aišku, kad puolimo (ofensyvos) kelias yra baisaus pavojaus kelias, ir gali prazudyti visą revoliuciją. Mes persergėjome, kad negalima siųsti į mūsų armiją, kurią pabudino ir išblaškė įvykiai, kuriuos ji dar toli gražu ne visai supranta, nedavus tai armijai naujų idėjų, kurias jinaip pripažintų savo idejomis. Mes perspėjome, kaltinome, grumojome. Bet kad vadaujamosios partijos, surištoms su savo šalies ir Santarvės buržuazija, kito kelio nebuvo, tai į mus, suprantama, žiurėjo priešų akimis, įtužę, neapkęsdami.

KAMPANIJA PRIEŠ BOLŠEVIKUS.

Ateities istorininkas ne be susijudavimo peržiūrins rusų laikraščių lapus gegužės ir birželio mėnesių, kuomet ėjo darbas idejinio ruošimo į puolimą. Beveik visi straipsniai be išimties visuose valdžios laikraščiuose ir oficiozuose buvo atkreipti prieš bolševikus. Nebuvo tokio kaltinimo, nebuvo tokio šmeižto, kuris nebutų buvęs tuomet mobilizuotas prieš mus. Vadaujama rolę toje kampanijoje, suprantama, vaidino kadetų buržuazija; klasiniškos jos nujautimas (instinktas) jai sakė, kad čia klausimas ne vien to puolimo, bet klausimas viso tolimesnio revoliucijos vystymosi, o vyriausia klausimas valstybės galios likimo. Buržuazinis "visuomenės minties" aparatas ščia pasirodė visa savo jėga. Visi organai, įstaigos, leidiniai, sakyklos, pamokslinės buvo pavesta tarnauti vienam bendrajam tikslui: kad bolševikai negalėtų būti politikos partija. Koncentruotas įtempimas ir dramatinga laikraštinė kampanija prieš bolševikus jau lėmė tą piliečių karą, kuris turėjo išsivystyti ateinančiame revoliucijos laipsnyje. To siundymo ir šmeižtų tikslas buvo visiškai atskirti bolševikus, iš vienos pusės, nuo darbininkų minių, o iš kitos pusės, nuo "apšvietos visuomenės", atitverti juos aklinąja priešingumo siena. Liberalinė buržuazija suprato, kad ji nepajėgs prisijauklinti minias be patarpininkavimo ir pagalbos tos miesčioninės demokratijos, kuri, kaip augščiau nurodėm, pasirodė, laikinai, beesanti vadas revoliucinių organizacijų. Todel artimiausias tikslas varomo prieš bolševikus

piudimo tai buvo sukurti nepermaldausiam priešingumą tarp mūsų partijos ir plačiųjų sluoksnių "socialistinės inteligentijos", kuri, atskilus nuo proletariato, negalėjo nepakliuti liberalinei buržuazijai į verguę.

Per pirmąjį Suvaziavimą Visos Rusijos Sovietų (Tarybų) sugriovė pirmutinis rūstus griaustinis, pranašaudamas baisiuosius busimus atsitikimus. Partija paskyrė birželio 10 dienai ginkluotą demonstraciją Petrograde. Tiesioginis jos tikslas buvo padaryti įtakos į Visos Rusijos Sovietų Suvaziavimą:—"Imkite galią",— taip Petrogrado darbininkai norėjo pasakyti suvaziavusiems iš visos šalies socialistams-revoliucionieriams ir menševikams:—"Nutraukite ryšius su buržuazija, atmeskite koalicijos idėją ir imkite galią į savo rankas". Mums buvo aišku, kad socialistų-revoliucionierių ir menševikų atsisveikinimas su liberaline buržuazija privertų juos ieškoti atspirties pas labiausia pasiryžusius, pažangiuosius proletariato sluoksnius, ir tuo budu užtikrintų pastariesiems vadovą rolę. O šito butent ir nusigando miesčioniškieji vadai. Drauge su valdžia, kur jie turėjo savo atstovų, ir ranka rankon eidami su liberaline ir kontr-revoliucine buržuazija, jie pradėjo tikrai įsiutusį žygį prieš sumanytą demonstraciją, kaip tik apie ją sužinojo. Visos jų jėgos buvo įrengtos prieš mus. Mes tuomet suvaziavime teturėjome menką mažumą, ir pasitraukėme atgal. Demonstracija neįvyko. Bet ta neįvykusioji demonstracija paliko gilių pėdsakų sąmonėje abiejų pusių, pagilino jų prieštaravimus, paaš-

trino neapykantą. Slaptame posėdyj Suvažiamo prezidento, kur dalyvavo frakcijų atstovai, Ceretelli's, tuometinis koalicinės valdžios ministeris, visu griežtumu, pažyminčiu siaurą protį miesčionišką teorizuotoją (doktrinerį), kalbėjo, kad vienintėlis revoliucijai grumojantis pavojus—tai bolševikai ir jų apginkluotas Petrogrado proletariatas. Iš to jis darė išvadą, kad butinai reikia nuginkluoti žmones, “kurie nežino, kaip apsieiti su ginklu”. Čia buvo kalbama apie darbininkus ir tas Petrogrado garnizono dalis, kurios ėjo su mūsų partija. Nuginklavimas, tačiau, neįvyko—tokiai aštriai žmonei dar nebuvo kiek reikiant priruoštos politinės ir psichologinės sąlygos.

Kad atlyginus minios už neįvykusią demonstraciją, Sovietų Suvažiamas paskyrė bendrą, neginkluotą demonstraciją birželio 18 d. Bet ta diena kaip tik ir pasidarė mūsų partijos politinio laimėjimo diena. Minios galingomis eilėmis išėjo į gatves; ir nors jas iššaukė oficialinė Sovietų įstaiga, kad atsvėrus mūsų neįvykusią birželio 10 d. demonstraciją, vis tik darbininkai ir kareiviai ant savo vėliavų ir plakatų padėjo mūsų partijos obalsius: “Šalin slaptašias sutartis”. “Šalin puolimo politiką”. “Tegyvuoja teisinga taika”. “Šalin dešimtį kapitalistų ministerių”. “Visa galia Sovietams”. Plakatų, reiškiančių pasitikėjimą koalicine valdžia, tebuvo tik trys: vienas nuo kazokų pulko, kitas nuo Plechanovo grupės ir trečias nuo pėtrogradiškės Bundo organizacijos, susidėjusios vyriausiai iš neproletarinių elementų. Ta demonstra-

cija parodė ne tik mūsų priešininkams, bet ir mums patiems, kad mes Petrograde daug stipresni, negu manėme.

PUOLIMAS BIRŽELIO 18 D.

Valdžios krizis, kaipo sėkmė tų revoliucinių minių demonstracijos, rodėsi visai neišvengiamas. Bet demonstracijos padarytasai įspudis buvo nušluotas šalin, atėjus žiniai iš fronto, kad revoliucinė armija pradėjo pulti priešą. Tą pačią dieną, kada Petrogrado proletariatas ir garnizonas reikalavo paskelbti slaptąsias sutartis ir atvirai pasiulyti taiką, tai Kerenskis subloškė revoliucinę kariuomenę, kad darytų puolimą. Tiedu dalykai, suprantama, ne taip sau pripuolamai sykiu atsitiko. Planuotojai išanksto buvo visa priruošę ir puolimo momentas buvo parinktas ne kariniais, bet politiniais išskaitliavimais. Birželio 19 d. Petrogrado gatvėmis traukė vadinamos patriotinės demonstracijos. Nevos propektas—svarbiausioji buržuazijos arterija—buvo pilnas sujudusių grupių, kuriose karininkai, laikraštiniškai ir puošnios ponios įtužę varė agitaciją prieš bolševikus. Pirmutinės žinios apie puolimą buvo geros. Vadaujantieji liberaliniai laikraščiai manė, kad svarbiausias darbas esąs padarytas; kad birželio 18 d. puolimas, vis tiek, kokios bebūtų tolimesnės to žygio karinės sėmės, busiąs mirtinas smugis revoliucijos besivystymui, kad jis atgaivinsiąs senąją armijos discipliną ir užtikrinsiąs liberalinei buržuazijai vadaujamąją poziciją valstybėj. Mes gi buržuazijai lėmėm ką kitą. Ypatingame pareiški-

me, kurį paskelbėme pirmajame Sovietų Suvažiavime už keleto dienų pirm birželio 18 d. puolimo, mes sakėme, kad tas puolimas neišvengiamai sutraukys vidujinius armijos ryšius, įvairias jos dalis pastatys prieš kita kitą ir suteiks milžinišką persvarą kontr-revoliuciniams gaivalams, kadangi išlaikymas disciplinos iškrikusioj, idejiniai neatgimusioj, armijoje bus negalimas daiktas be žiaurių priespaudos žingsnių. Kitais žodžiais, mes tame pareiškime išanksto nurodinėjome tas sekmes, kurios paskui įgijo bendrąjį kornilovizmo vardą. Mes manėme, kad revoliucijai gręsė didžiausias pavojus abiejuose atvėjuose—vis tiek, ar pavyks puolimas, ko mes nesitikėjome, ar jis nepavyks; nepavykimas mums atrodė beveik neišvengiamas. Puolimo pasisekimas turėjo sujungt vidurio klasę su buržuazija bendrais jų šovinistiniais palinkimais ir, tuo budu, atkirsti revol. proletariatą. Puolimo gi nepavykimas grumojo visiškai pakrikdyti armiją, grumojo gaivaliniu (stichiniu) jos bėgimu atgal, naujų provincijų prakišimu, minių nusivylimu ir nusiminimu. Įvykiai gi ir nuėjo šiuo antruoju keliu. Žinios apie laimėjimus neilgai beateidinėjo. Jas pakeitė liudni pranešimai apie daugelio dalių atsisakymą paremti puolančią kariuomenę, apie didelį žuvimą karininkų, iš kurių vienu kartais susidarydavo puolimą darantieji vienetai, ir tt. Kadangi dokumentas, mūsų partijos paskelbtas Visos Rusijos Sovietų Suvažiavime 1917 m. birželio 3 d., taigi dvi savaitai pirm to puolimo, turi didelės istorinės svarbos, tai čia paduodame ištraukų iš jo:

“Mes manom, kad būtinais reikia padėti pirmojon vieton Suvaziavimo darbų programoj tą klausimą, nuo kurio priklauso likimas ne tik visų kitų Suvaziavimo žingsnių, bet—tikrąja ir tiesiogine to žodžio prasme—likimas visos Rusų revoliucijos; o tas klausimas tai artimiausioj ateityj ruošiamas karinis puolimas (ofensyva).

“Pastatę žmones ir armiją, nežinančią, delei kokių tarptautinių tikslų esamose sąlygose jinai pašaukta lieti kraują, akis akin su faktu puolimo su visomis jo sėkmėmis,—kontr-revoliucinės Rusų sritys laukia ir to, kad puolimas privers sutraukti valdžią (galią) į rankas kariniai diplomatinų ir kapitalistinių grupių, susirišusių su Anglų, Prancuzų ir Amerikiečių imperializmu, ir tuo būdu paliuosuos juos nuo reikalo toliau skaitytis su valia organizuotos Rusų demokratijos.

“Slapukai kontr-revoliuciniai puolimo sumanytojai, nesidrovėdami nė “karinės avantiuros”, sąmoningai stengiasi savo išskaitliavimams žaisti armijos pakrikimu, kurį iššaukia visa vidujinė ir tarptautinė šalies padėtis, ir tuo tikslu bruka nusiminusiems demokratijos elementams tą pamatiniai klaidingą mintį, buk pats jau puolimo faktas galįs atgaivinti armiją,—ir šiuo mechaniniu būdu jie pridengia faktą, jog patys neturi tikros veikimo programos, kaip baigti karą. Tuo tarpu aišku, jog toks puolimas gali tik dezorganizuoti armiją, pastatant vienas jos dalis prieš kitas”.

Kariniai įvykiai plėtojosi, kuomet vidujinio šalies gyvenimo sunkumai ėjo vis didyn ir didyn. Sritų žemės klausimo, pramonės ir tautinių santykių koalicinė valdžia nežengė nė vieno drąsaus žingsnio pirmyn. Maisto rupinimas ir transportas (gabenimas) kas kart vis labiau kriko. Susirėmimai įvairiose vietose ėjo vis tankyn. “Socialistiniai” ministariai perkalbino minias, kad lukterėtų. Visi nutarimai ir žingsniai, jų tarpe ir Steigiamasai Seimas, buvo atidėliojami. Aiškiai buvo matyt, kad ta valdžia bejėgė ir nepastovi. Buvo du galimu keliu

iš to išeiti: išguiti buržuaziją iš valdžios ir pirmyn varyti revoliucijos darbą arba pradēt “žaboti” žmonių minias žiauriomis priespaudos priemonėmis. Kerenskis ir Ceretelli's laikėsi vidurio kelio ir tik juo labiau painiojo dalyką... Kada kadetai, budami protingiausi koalicijos atstovai ir toliausiai numatydami, suprato, kad nepavykusis birželio 18 d. puolimas gali suteikt smugį ne tik revoliucijai, bet ir valdomosioms partijoms, tai jie pasiskubino laikinai pasitraukti šalin, užvertę visą atsakomybės našlą savo talkininkams iš kairės.

Liepos 2 d. atsitiko ministerijos krizis, kurio paviršutinė priežastis buvo Ukrainos klausimas. Tai buvo visais žvilgsniais metas nepaprasto politinio įtempimo. Iš įvairių fronto vietų ėjo delegacijos ir atskiri atstovai ir pasakojo apie įsivyravusią armijoje suirutę, kaip to puolimo sėkmę. Vadinamoji valstybės spauda reikalavo daryti žiaurių priespaudos žygių. Panašiais balsais vis dažniau ir dažniau pradėjo skambėti puslapiai vadinamosios socialistinės spaudos. Kerenskis vis labiau, arba tikriau pasakius, vis atviriau ėjo į kadetų ir kadetinių generolų pusę, demonstruodamas, rodydamas ne tik savo neapykantą, bet ir priešingumą revoliucinėms partijoms apskritai. Santarvės ambasadoriai darė spaudimo į valdžią, reikalaudami atgaivinti discipliną ir tolyn varyti ofensyvą. Valdžios rateliuose viešpatavo didžiausias sumišimas. Darbininkų miniose kaupėsi nepasitenkinimas, kuris nekantriai aikštėn veržėsi. “Pasinaudokite kadetų ministerių atsistatydini-

mu ir paimkite galią į savo rankas”,—taip atsišaukė Petrapilio darbininkai, kreipdamiesi į vadujamas sovietines socialistų-revoliucionierių ir menševikų partijas. Atsimenu Pildomojo Komiteto posėdį, kuris įvyko liepos 2 d. Ministeriai socialistai atėjo čia pranešti apie naują valdžios krizį. Mes giliai susidomėję laukėm, kokią poziciją jie užims dabar po to, kaip jie negarbingai susmuko, atėjus sunkiam išbandymui, kurį pagimdė pati koalicinė politika. Pranešimą darė Ceretelli. Jis plačiai aiškino Pildomajam Komitetui, jog tie nusileidimai, kurių jis drauge su Tereščenko padarė Kijevo Radai (Tarybai), anaipol nereiškė, kad jie šalį skaldo; taigi tie nusileidimai ir nedavė užtenkamų priežasčių kadetams išeiti iš ministerijos. Ceretelli kaltino kadetų vadus, kad jie centralistiniai doktrineriai (teorizuotojai), kad jie nesupranta, jog butinai reikia daryti ukrainams nusileidimų ir tt., ir tt. Įspudis susidarė baisiai apgailėtinas. Beviltingas koalicijos doktrineris kaltino, kad blaivieji kapitalo politikai esą doktrineriai, politikai, kurie pasinaudojo pirmu tinkamu priekabiu, norėdami priverst savo politinius lekajus užmokėti už tą griežtą įvykių pakrypimą, kurį jie iššaukė, darydami užpuolimą liepos 18 d. Po visų buvusių koalicijos patyrimų rodėsi, kad viena tegali but išvada—nutraukti ryšius su kadetais, įkurti Sovietų valdžią. Sovietų viduj tada spėkų santykis buvo toks, jog sovietinė galia, partijiniu atžvilgiu, butų stačiai atsidurusi rankose socialistų-revoliucionierių ir menševikų. Mes sąmoningai prie

to ėjome. Sovietų mašina, kur galima nuolat išnaujo daryti perrinkimus, užtikrino, kad Sovietuose pakankamai tikrai atsispindės kairėjantieji palinkimai darbininkų ir kareivių minių. Koalicinės valdžios ryšiams nutrukus su buržuazija, radikaliniai palinkimai, kaip kad mes numatėme, turėjo paimti viršų Sovietų sąstata. Prie šitokių aplinkybių proletariato kova delei galios savaime būtų suėjusi į sovietinės organizacijos vagą ir galėjusi be vargo išsivystyti. Nutraukus ryšius su buržuazija, tai būtų atsakęs kailis pačios mieščioniškosios demokratijos, ir jinais būtų buvusi priversta ieškoti artimesnių ryšių su socialistiniu proletariatu; o jos nedrąsą ir politinį neaiškumą tai būtų pirmiau ar paskiau įveikusios darbo minios su pagalba mūsų kritikos teikiamų anai smugių. Štai kodėl mes reikalavome, kad vadaujamosios Sovietų partijos paimtų galią į savo rankas, nors mes neturėjome politinio pasitikėjimo tomis partijomis ir neslėpėme to nepasitikėjimo.

Bet ir po liepos 2 d. ministerijos krizio Ceretelli ir jo vienminčiai neišsivadėjo savo koalicinės idejos. Jie štai kaip aiškinosi Pildomajame Komite: tiesa, girdi, kad vadaujantieji kadetai susidemoralizavę doktrineryste ir net kontr-revoliucingumu; bet provincijoj esą daug buržuazinių gaivalų, kurie dar galėtų ranka rąkon eiti su revoliucine demokratija; ir norėdami, kad jie su mumis tikrai bendradarbiautų, tai butinai turime įtraukti buržuazijos atstovų į naujosios ministerijos sąstatą. Danas jau dėjo viltį į radikaliniai-demokratinę partiją, kurią

apie tą laiką buvo sulipdę keli neaiškaus veido politikai. Greitai pasklido Petrograde žinia, kad koalicijos valdžia sudužo tik tuo tikslu, kad jos vietą užimtų nauja koalicija, ir ta žinia sukėlė pasipiktinimo audrą darbininkuose ir kareiviuose. Taip tat išaugo atsitikimai liepos 3-5 dd.

LIEPOS DIENOS.

Dar beeinant Pildomojo Komiteto posėdziui, mums per telefoną pranešė, kad kulkovsydžių pulkas rengiasi daryti puolimą. Mes gi taip pat per telefoną padarėme patvarkymų, kad jį sulaikius; bet apačiose didelis darbas ėjo savo keliu—iš fronto ateidinėjo atstovai išardytų už nepaklausumą kariuomenės dalių; jie nešė neramių žinių apie daromus armijoje slopinimo žingsnius ir kiršino garnizoną. Petrogrado darbininkai juo aršiau nesitenkino oficialiniais savo vadais, kad Ceretelli, Dan'as ir Čcheidzė klas-tavo bendrąją proletariato nuomonę, besistengdami neleisti Petrogrado Sovietui tapti reiškėjui naujųjų darbo minios palinkimų. Visos Rusijos Pildomasai Komitetas, sudarytas liepos suvažiavime ir rymojęs ant labiau pasilikusios provincijos, vis labiau ir labiau užpakalin stumė Petrogrado Sovietą ir ėmė į savo rankas vadovybę net grynai vietinių Petrogrado reikalų. Susirėmimas buvo neišvengiamas. Darbininkai ir kareiviai darė spaudimą iš apačios, trukšmingai reikė, kaip jie nepasitenkinę oficialine Sovietų politika, ir reikalavo, kad mūsų partija darytų griežtesnių žingsnių. Mes manėme, kad valanda tokiems žingsniams dar neatėjo, kadan-

gi provincija buvo dar taip pasilikusi. Bet tuo pačiu tarpu mes bijojome, kad fronto įvykiai gali įnešti begalinės betvarkės į revoliucijos eiles ir pasėti nusiminimą minių širdyse. Musų partijos eilėse nusistatymas delei liepos 3-5 dd. judėjimo buvo visai aiškus. Iš vienos pusės, bijotasi, kad Petrogradas gali atplyšti nuo pasilikusios šalies; iš kitos pusės, buvo vilties, kad tik energingas ir veiklus Petrogrado įsikišimas tegali išvesti iš kėblios padėties. Partijos agitatoriai apačioj ėjo su miniomis ir varė nepermaidujamą agitaciją.

Buvo dar kiek vilties, kad revoliucinių minių išėjimas į gatvę galėtų sudaužyti žabalą filosofavimą santaikininkų (su buržuazija) ir priverst juos suprasti, jog ilgiau išsilaikyti valdžioj jie tegalės tik tuomet, jei atvirai nutrauks ryšius su buržuazija. Nežiurint, ko buržuazinė spauda po to priešnekėjo ir prirašė, musų partija visai neturėjo sumanymo pasigriebti galią į savo rankas per ginkluotą sukilimą. Kalba ėjo apie revoliucinę demonstraciją, kuri kilo savaime, kuri betgi klausė musų politinės vadovybės.

Centro Pildomasai Komitetas posėdžiavo Taurydos rume, kuomet audringos bangos ginkluotų kareivių ir darbininkų apsupo rumą iš visų pusių. Demonstravusiųjų tarpe buvo, žinoma, labai menkas skaičius, anarchistinių elementų, pasiryžusių tuoj paleisti ginklus darban prieš Sovietų centrą. Buvo ir pogromininkų, juodašimčių, aiškiai matomų samdytų elementų, kurie stengėsi išnaudoti progą ir iššaukti pogrominę betvarkę. Iš šitų elementų kilo reika-

lavimai areštuoti, Černovą, Ceretelli, išvaikyti Pildomąjį Komitetą ir tt. Net bandė areštuot Černovą. Paskui Krestuose sužinojau vieną jurininkų, dalyvavusių tame bandyme; pasirodė, kad tai kriminalistas, kuris sėdėjo Krestuose už plėšimą. Bet buržuazijos ir santaikininkų spauda nupiešė visą tą judėjimą, kaipo pogrominį, kontr-revoliucinį ir tuo pačiu tarpu, bolševikinį žygį, kurio tiesioginis tikslas buvęs paimti galią į savo rankas, pavartojus ginkluotą prievartą prieš Centro Pildomąjį Komitetą.

Liepos 3-5 dd. judėjimas jau visai aiškiai parodė, jog apie valdomąsias Sovietų partijas Petrograde viešpatavo tuštuma. Dar anaipol ne visas garnizonas tuomet ėjo su mumis. Buvo svyruojančių dalių, nedrąsių, neveiklių. Bet, išskyrus junkerius, visai nebuvo tokių dalių, kurios būtų pasiryžusios kovoti prieš mus, gindamos valdžią arba vadaujamasias Sovietų partijas. Teko šaukti kariuomenės iš fronto. Visa Ceretelli'o, Černovo ir kitų strategija liepos 3 d. tai buvo nutęsti laiką ir duot Kerenskiui progos atgabenti į Petrogradą "ištikimąsias" dalis. Į svetainę Taurydos rumo, kurį buvo apsupusi tiršta ginkluotų žmonių minia, ėjo deputacijos viena po kitos ir reikalavo visiškai nutraukti ryšius su buržuazija, padaryti griežtų visuomeninių reformų ir pradėti taikos derybas. Mes, bolševikai, gatvėj ir kieme pasitikome kiekvieną naują demonstrantų burį kalbomis, kuriomis raginame ramiai laikytis ir reiškęme pasitikėjimo, kad prie dabartinio minių upo santaikininkams nepavyks sudaryti naują koalicinę valdžią. Ypač

griežtai buvo nusistatę kronštadtiečiai; vos-nevos pavykdavo juos išlaikyti demonstracijos ribose. Liepos 4 d. demonstracija dar plačiau išsiplėtojo—jau tiesiog mūsų partijos vadaujama. Sovietų vadai buvo sumišę; jų kalbos turėjo išsisukinėjimo pobūdį; atsakymai, kuriuos davė Ulissas-Čcheidzė deputacijoms, buvo be jokio politinio turinio. Aišku buvo, kad oficialiniai vadai lukuriuoja.

Naktį liepos 4 d. pradėjo ateidinėti “ištikimoji” kariuomenė iš fronto. Laike Pildomojo Komiteto posėdžio Taurydos rumas suskambėjo aidais varinių Marselietės garsų. Prezidiumo narių veidai tuoj atsimainė. Atsirado juose pasitikėjimo, kurio taip truko paskutinėmis dienomis. Tai zengė į Taurydos rumą Volynijos pulkas—tas pats, kuris keletą mėnesių vėliau ėjo pirmosiose spalių revoliucijos eilėse po mūsų vėliavomis. Nuo to momento viskas atsimainė. Nebebuvo daugiau reikalo daryti ceremonijų su delegacijomis Petrogrado darbininkų ir kareivių nei su Baltijos laivyno atstovais. Nuo Pildomojo Komiteto sakyklos pasigirdo kalbos apie ginkluotą maištą, kurį dabar “užgesino” ištikimoji revoliucijai kariuomenė. Bolševikai buvo paskelbti kontr-revoliucine partija.

Liberalinė buržuazija kentėjo baimę per dviejų dienų ginkluotą demonstraciją, ir ta baimė dabar aiškėn iškilo pavidale verdančios neapykantos ne tik laikraščių skiltyse, bet ir Petrogrado gatvėse, ypač Nevos Prospekte, kur be gailesčio daužė atskirus darbininkus ir kareivius, užkluptus bevarant “kriminalinę” agitaci-

ją. Junkeriai, karininkai, policijantai ir Šv. Jurgio kavalieriai dabar buvo dalyko viešpaciai. Jų pryšakj atsistojo užkeikti kontr-revoliucionieriai. Mieste be susimylėjimo triuškino darbininkų organizacijas ir musų partijos įstaigas. Prasadėjo areštai, kratos, mušimai ir pavieniai žudymai. Liepos 4 d. naktį teisingumo ministeris Pereverzevas įteikė spaudai dokumentus, kurie neva liudiję, kad bolševikų partijos pryšakj stovį Vokietijos papirkti agentai. Socialistų-revoliucionierių ir menševikų partijų vadai perdaug gerai mus žinojo, kad tikėtų tuo kaltinimu; bet tuo pačiu metu jiems perdaug rupėjo, kad kaltinimas turėtų pasisekimo; todėl jie atvirai prieš jį ir nestojo. Dar ir dabar negalima be pasišlykštėjimo atsiminti to įsiutusio melų tvano, kuris buvo užliejęs puslapius buržuazinių ir koalicinių laikraščių. Musų spauda buvo sutrėkšta. Revoliucinis Petrogradas pajuto, kad provincija ir armija dar toli gražu ne su juo. Darbininkų gyvenamose miesto dalyse įvyko trumpo sumišimo momentas. Garnizone prasidėjo priespaudos žingsniai prieš suskaldytus pulkus, prasidėjo nuginklavimas atskirų armijos dalių. Tuo pačiu laiku Sovietų vadai lipdė naują ministeriją, įtraukdami į ją atstovus trečios rūšies buržuazinių grupių, kurie, nieko neduodami valdžiai, tačiau, išplėšė jai paskutinius likučius revoliucinės iniciatyvos.

Tuo tarpu fronto įvykiai ėjo savo keliu. Armijos organizmas buvo supurtytas iki pat giliausių pamatų. Kareiviai pradėjo iš patyrimų įsitikinti, jog didžioji karininkų (aficierių) dau-

guma vis dar buvo giliai priešinga naujajai tvar-
kai, nors revoliucijos pradžioj jie ir buvo, prisi-
dengdami, nusidažę raudonąja varsa. Armijos
eilėse atvirai buvo renkami kontr-revoliuciniai
gaivalai. Be gailėsčio persekiojo bolševikų lei-
dinius. Puolimas (ofensyva) senai jau buvo
pasikeitęs tragingu traukimusi atgal. Buržuazi-
nė spauda įsiutusi šmeizė armiją; ir jeigu puo-
limo išvakariuose valdomosios partijos mums
atsakydavo, kad mes menkutė saujelė, kad ar-
mija nežino mūsų nei nenori žinoti,—tai dabar,
kuomet puolimo avantiura taip tragingai baigė-
si, tie patys asmenys ir partijos visą nepavyki-
mo atsakomybę sukrovė ant mūsų. Kalėjimai
buvo prikimšti revoliucinių darbininkų ir ka-
reivių. Nagrinėti liepos 3-5 dd. dalyką buvo
pakviesti visi senieji carizmo teismų vilkai. To-
se aplinkybėse socialistai-revoliucionieriai ir
menševikai drįso reikalauti iš Lenino, Zinov-
jevo ir kitų draugų, kad patys atsiduotų į “tei-
sės” rankas.

PO LIEPOS DIENŲ.

Sumišimas darbininkų gyvenamose miesto
vietose greitai praėjo; jį pavadavo bekylančioji
revoliucijos banga ne tik tarp proletarų, bet ir
Petrogrado garnizone. Santaikininkai pradėjo
galutinai netekti įtakos. Bolševizmo banga
ėmė plačiai plėstis iš miestų centrų po visą šalį
ir, įveikdama visas kliutis, veržėsi į armijos ei-
les. Naujoji koalicinė valdžia su Kerenskiu
pryšakij jau atvirai pradėjo varyti slopinimo
politiką. Ministerija išnaujo įvedė mirties bau-

smę kareiviams. Musų laikraščius uždarinėjo, musų agitatorius areštavo; bet tie jų žingsniai vien tik augino musų įtaką. Nepaisant visų skerspainių, kurios buvo daromos perrinkimams Petrogrado Sovieto, jėgų santykiavimas taip atsimainė, jog kai kuriais svarbiais klausimais mes jau įgijome didžiumą. Taip pat ir Maskvos Soviete.

Tuo laiku aš sykiu su daugeliu draugų sėdėjau Krestuose, areštuotas už agitaciją ir organizavimą ginkluoto sukilimo liepos 3-5 dd., kurio tikslas, sulig sutarties su Vokiečių vyriausybe, buvo padėti kariniams Hohencollernų planams. Gana gerai žinomam carinės valdžios teismų tardytojui Aleksandrovui, vedusiam nemaža bylų prieš revoliucionierius, dabar buvo pavesta uždavinys saugoti respubliką nuo "kontr-revoliucinių" bolševikų. Prie senosios valdžios kalėjimų gyventojai budavo skirstomi į politinius ir kriminalinius; dabar gi tapo įvesta nauja terminologija: kriminalistai ir bolševikai. Tarp įkalintų kareivių viešpatavo kartus susirupinimas. Jaunuoliai, kilę iš kaimo, nedalyvavę pirmiau politiniame gyvenime, jie buvo manę, kad revoliucija sykį ir galutinai juos paliuosavusi; ir dabar nustebę žiurėjo į durų užraktus ir langų štangas. Kuomet paleisdavo pavaikštinėti, jie kiekvieną sykį neramiai manęs klausinėdavo, ką tai reiškia ir kuo tai pasibaigs. Aš juos raminau, kad pergalė galų gale bus musų pusėj.

KORNILOVO SUKILIMAS.

Rugpiučiu baigiantis įvyko Kornilovo sukilimas. Jis buvo tiesioginė sėkmė kontr-revoliucinių jėgų mobilizavimo, kurį smarkiai pirmyn pavarė liepos 18 d. puolimas. Garsiojoj Maskvos konferencijoje viduryj rugpiučio Kerenskis mėgino atsistot vidurkelyj tarp cenzinių gaivalų (turinčių pirmenybių rinkimuose sulig turto arba mokslo. Vert.) ir smulkiaburžuazinės demokratijos. Bolševikus apskritai laikė nelegaliais elementais. Kerenskis jiems grumoj geležim ir krauju, o cenzinė susirinkimo dalis trukšmingai jam plojo; smulkiaburžuazinė demokratija išdavikiškai tylėjo. Bet isteriški Kerenskio šauksmai ir grumojimai nepatenkino kontr-revoliucinio darbo vadus. Tie vadai per daug aiškiai matė, kaip revoliucijos banga iš visų pusių kyla darbininkų klasėj, sodziuj ir armijoj; ir jie manė, kad tuojau reikia daryti kuo kraštutiniausių žingsnių, kad pamokinus minias. Kornilovas, susitaręs su cenzine buržuazija, laikiusia jį savo didvyriu, ėmėsi to netikro darbo. Kerenskis, Savinkovas, Filolenko ir kiti valdiški ir pusiau valdiški socialistai-revoliucionieriai buvo jo draugai suokalbininkai, bet jie visi, pasiekus įvykiams tam tikro išsiplėtojimo laipsnio, išdavė Kornilovą, supratę, kad jeigu jis laimės, tai ir jiems teks atsidurti už durų. Kornilovinius įvykius mes gyvenome budami kalėjime ir tēmijome juos iš laikraščių: laikraščius laisvai gaudavome; ir tai buvo vienintėlis stambus skirtumas Kerenskio kalėjimų nuo senosios valdzios kalėjimų.

Ta kazokų generolo avantiura susmuko. Šeši mėnesiai revoliucijos suteikė minioms sąmonės ir tiek jas suorganizavo, kad susidarė užtenkama atspirtis prieš atvirą puolimą iš kontr-revoliucionierių pusės. Sovietinės santaikininčių partijos baisiai nusigando sekmių, kuriųždėjo Kornilovo suokalbis, kuris grumėjo nušluoti ne tik bolševikus, bet ir visą revoliuciją drauge su valdomosiomis partijomis. Socialistai-revoliucionieriai ir menševikai pradėjo bolševikus daryt teisėtus (legalizuoti),—tiesa, apsižiūrėdami ir tik pusę žingsnio težengdami, nujausdami galimus iš to pavojus ateityj. Tie patys Kronštado jurininkai, kuriuos po liepos dienu paskelbė plėšikais ir kontr-revoliucionieriais, buvo pašaukti į Petrogradą laike Kornilovo pavojaus, kad gintų revoliuciją. Jie atėjo be mūmėjimo, be priekaištų, neprimindami praeities, ir užėmė atsakomįngiausias pozicijas. Aš turėjau pilną teisę priminti Ceretelli'ui tuos žodžius, kuriuos jam buvau metęs gegužėj, kuomet jis ėdė kronštadtiečius: “Kada koks kontr-revoliucinis generolas mėgins užnerti kilpą revoliucijai ant kaklo, tai kadetai muilus virvę, o Kronštado jurininkai ateis drauge su mumis kovoti ir mirti.”

Sovietų organizacijos parodė visur, užpakalyj ir fronte savo gyvybę ir jėgą kovoj su Kornilovo maištu. Veik niekur dalykas nepriėjo prie ginkluoto susikirtimo. Revoliucinė minia į dulkes sumalė generolo suokalbį. Kaip santaikinininkai liepos mėnesį nerado Petrogrado garnizone kareivių prieš mus, taip dabar Kor-

nilovas nerado kareivių prieš revoliuciją visame fronte. Jis veikė prigaudinėjimais; ir propagandos žodžiai lengvai išardė jo planus.

Sekdamas laikraščių pranešimus, aš tikėjau, kad toliau įvykiai eis sparčiau linkui galios perėjimo į Sovietų rankas. Negalima buvo nė abejoti, kad bolševikų įtaka ir jėga auga, ir tas augimas įgijo nesuturimos galybės. Bolševikai persergėjo nuo koalicijos, nuo liepos 18 d. puolimo fronte; jie pranašavo kornilovizmą;— žmonių minios iš patyrimo pamatė, jog mes kalbėjom teisybę. Baimingiausiose valandose Kornilovo suokalbio, kada Kaukazo divizija artinosi prie Petrogrado, tai Petrogrado Sovietas ginklavo darbininkus: vyriausybė prieš savo norą buvo priversta leisti jam darbininkus ginkluoti. Pulkai, kurie buvo atgabenti prieš mus, senai jau suspėjo atgimti karštoj Petrogrado atmosferoj ir dabar pilnai stojo su mumis. Kornilovo maištas turėjo galutinai atidaryti armijai akis, jog neleistina toliau politika santaikos su buržuazine kontr-revoliucija. Todel galima buvo tikėtis, jog Kornilovo sukilimo nuslopinimas bus tik įžanga į neatidedamą puolamąjį veikimą mūsų partijos vadaujamų revoliucinių jėgų dėlei paėmimo galios į savo rankas. Bet įvykiai vystėsi ne taip sparčiai. Nors revoliucinis upas ir taip labai buvo įtemptas, tačiau minios, gavusios aštrią liepos dienų pamoką, pasidarė atsargesnės ir atsisakė daryti bet kokius viešus savarankius žingsnius, laukdamos tiesioginio pašaukimo ir vadovybės iš viršaus. Bet ir mūsų partijos viršunėse viešpatavo laukimo upas. Ši-

tokiose aplinkybėse Kornilovo avantiūros žlugimas nepadarė tiesioginių politinių atmainų, nors jis giliai pergrupavo spėkas mūsų naudai.

KOVA VIDUJ SOVIETŲ.

Petrogrado Soviete tuo laiku mūsų partijos viešpatavimas galutinai sutvirtėjo. Tai dramatingu budu pasireiškė, kada kilo klausimas delei prezidiumo sąstato. Tuo metu, kai socialistai-revoliucionieriai ir menševikai viešpatavo Sovietuose, jie visokiausiais budais bolševikus pastumdavo šalin. Į Petrogrado prezidiumo sąstatą jie neįsileido nė vieno bolševiko net tuo metu, kai mūsų partija sudarė bent trečdalį viso Sovieto. Po to, kai Petrogrado Sovietas menka balsų dauguma priėmė rezoliuciją, kad visa galia pereitų į Sovietų rankas, tai mūsų frakcija pareikalavo, kad būtų sudarytas koalicinis prezidiumas proporcijos pagrindais. Senasai prezidiumas, kurio sąstato buvo Čcheidze, Ceretelli, Kerenskis, Skobelevas ir Černovas, griežtai atmetė tą reikalavimą. Ne pro šalį bus tatai priminti dabar, kuomet atstovai revoliucijos sumuštų partijų kalba, kad reikalinga sudaryti vieną demokratijos frontą, ir kaltina, kad mes esą atsiskyrėliai. Buvo sušauktas tam tyčia Petrogrado Sovieto susirinkimas, kuris turėjo išspręsti klausimą delei prezidiumo likimo. Iš abiejų pusių buvo mobilizuota visos jėgos, visi rezervai (atsarga). Ceretelli pasirodė su programine kalba, kurioj įrodinėjo, jog prezidiumo klausimas yra pakraipos klausimas. Mes tikėjomės gauti kiek mažiau kai pusę balsų, ir

tai butume vadinę pasisekimu. Ištikrujų, tačiau, bebalsuojant, vardus persaukiant, už mus pasisakė daugiau kai šimto balsų dauguma. “Šešis mėnesius,—sakė Ceretelli,—mes stovėjome pryšakyj Petrogrado Sovieto ir vedėme jį iš pergalės į pergalę; linkime jums, kad nors pusę to laiko išsilaikytumėte pozicijose, kurias ruošiatės užimti”.

Maskvos Soviete įvyko tokia pat permaina vadaujamyjų partijų.

Provincijos Sovietai viens už kito pereidinėjo į bolševikų poziciją. Artinosi laikas šaukti Antrąjį Visos Rusijos Sovietų Suvažiavimą. Bet vadaujamoji grupė Centro Pildomojo Komiteto dėjo visas pastangas, kad suvažiavimą nustumus tolyn neapribotam laikui, kad tuo budu jį sunaikinti dar neįvykusį. Aišku buvo, kad naujas Sovietų suvažiavimas suteiks mūsų partijai daugumą, atatinkamu budu panaujins sąstatą Centro Pildomojo Komiteto ir atims santaikninkams svarbiausias jų pozicijas. Kova dėl sušaukimo Visos Rusijos Sovietų Suvažiavimo įgijo mums didžiausios reikšmės.

Norėdami nusverti Sovietų suvažiavimo šaukimo ideją, todėl, menševikai ir socialistai-revoliucionieriai iškėlė Demokratijos Konferencijos ideją. Tas žingsnis jiems buvo reikalingas tiek prieš mus, tiek ir prieš Kerenskį.

Ministerijos galva apie tą laiką užėmė visai savarankią ir neatsakomąją poziciją. Jį buvo į galią iškėlęs Petrogrado Sovietas pirmuoju revoliucijos tarpu (epocha). Kerenskis įėjo į ministeriją, nors Sovietas nebuvo pirm to

padaręs jokio tuo tikslu tarimo; bet jo įėjimas į ministeriją buvo paskui patvirtintas. Po pirmojo Sovietų suvaziavimo ministriai socialistai buvo laikomi atsakominge prieš Centro Pildomąjį Komitetą. Jų sąjungininkai kadetai buvo atsakominge tik prieš savo partiją. Po liepos dienų Centro Pildomasai Komitetas, pataikaudamas buržuazijai, paliausavo socialistus ministerius nuo atsakomybės prieš Sovietus—neva todėl, kad reikėję sudaryti revoliucinę diktaturą. Apie tai irgi ne pro šalį priminti, kad tie patys žmonės, kurie steigė siauro ratelio diktaturą, dabar svaido kaltinimais ir prakeiksmiais į diktaturą klasės. Maskvos Konferencijoj ministrai parinkti cenziniai ir demokratiniai gaivalai sudarė pusiausvirą (lygsvarą); konferencija turėjo tikslą sudrutinti Kerenskio valdžią ant klasių ir ant partijų. To tikslo pasiekė tik žiurint iš paviršiaus. Tikrenybėj gi Maskvos Konferencija aikštėn iškėlė, kad Kerenskis visiškai bejėgis, kadangi jis lygiai buvo svetimas ir cenziniams gaivalams ir miesčioniškai demokratijai. Bet kadangi liberalai ir konservatoriai (nepažangieji) plojo, kuomet jis užpuldinėjo demokratiją, o santaikininkai trukšmingai jį sveikino, kuomet jis atsargiai peikė kontr-revoliucionierius, tai jis gavo įspudį, kad jį remią ir vieni ir kiti, ir todėl jis turįs neaprėžtą galią. Darbininkams ir revoliuciniams kareiviams jis grumoję geležim ir krauju. Savo politikoj jis toliau tęsė užscenines derybas ir sutartis su Kornilovu, o jos sukompromitavo jį net santaikininkų akyse: Ceretelli išsisukinėjančiais sau

ypatingais diplomatiniais žodžiais prabilo apie "asmeninius" momentus politikoj ir kad reikia tuos asmeninius momentus aprėžti. Tą uždavinį turėjo atlikti Demokratijos Konferencija, kurią šaukė sulig sauvališku taisyklių iš Sovietų, miestų valdybų, žemietijų, profesinių sąjungų ir kooperacijų. Vyriausias, tačiau, uždavinys buvo—užsitikrinti, kad būtų užtenkamai nepažangus konferencijos sąstatas, syki ir galutinai ištirpdinti Sovietus minioj margosios demokratijos, ir pasirinkus šiuo nauju organizaciniu pagrindu, susidrutinti prieš bolševikų bangą.

Čia ne pro šalį bus keliais žodžiais pažymėti skirtumą tarp politinės rolės Sovietų ir demokratinų savivaldybės organų. Siauri buržuazijos ideologai ne kartą mums nurodinėjo, kad naujosios miestų valdybos ir žemietijos, išrinktos visuotino balsavimo pagrindais, esančios nepalyginamai demokratingesnės už Sovietus ir turinčios daugiau teisės atstovauti žmones. Tas paviršutinis, tačiau, demokratingumo saikas revoliucinėj gadynėj neturi rimto turinio. Revoliucija pasižymi tuom, kad minios sąmonė keičiasi sparčiai, vis nauji ir nauji gyventojų sluogsniai įgyja patyrimo, patikrina savo vakarykščias pažiūras, atmeta jas, išsidirba naujas pažiūras, atsisako nuo senųjų vadų, seka paskui naujus, eina pirmyn... Formalinės demokratinės organizacijos, paremtos sunkiai tavaliojamu aparatu visuotinos rinkimų teisės, revoliucinėj gadynėj neišvengiamai pasilieka užpakalyj vystymosi politinės minių sąmonės. Sovietai gi—visai kas kita. Jie tiesioginiai rymo ant organi-

apie
tikia
avi-
ku-
etu,
ngų
mys
pa-
imai
tra-
pa-

nė-
no-
uzi-
rad
ik-
ne-
ir
as
re-
to-
ei-
to-
iš-
u-
u-
ės
nu
ej
s-
—
ir

nių susigrupavimų, kaip kad dirbtuvė, fabrikas, valsčius, pulkas ir kt. Šičia, suprantama, nėra tų teisinių laidavimų (garantijų) delei rinkimų tikrumo, kaip kad betveriant demokratines dumas arba žemietijas. Bet yra nepalyginamai rimtesnių, gilesnių užtikrinimų delei tiesioginio ir betarpinio ryšio tarp išrinkto atstovo ir rinkikų. Miesto tarybos arba žemietijos atstovas remiasi mišriąja rinkikų minia, kuri įteikia jam savo įgaliojimus ir išsiskirsto. Sovietų gi rinkikus visuomet jungia jų darbo ir gyvenimo sąlygos; jų išrinktas atstovas visada jų akyse; jie bet kada gali išdirbti jam patvarkymą, nutiesti jį, pašalinti, pakeisti kitu asmeniu. Jei bendrasis politinis besiplėtojimas (evoliucija) per praeitus revoliucinius mėnesius pasireiškė tame, kad vietoj santaikininkų partijų įtakos sprendžiamąją įtaką įgydavo bolševikai, tai visai aišku, jog tas dalykų bėgis ryškiausiai ir pilniausiai atsispindėdavo Sovietuose, o miestų tarybos ir žemietijos, nežiurint viso savo paviršutinio demokratingumo, reiškė ne šiandieninį, o vakarykščią stovį žmonių minių. Tuom butent ir išsiaiškina, kodėl į miestų tarybas ir žemietijas linko butent tos partijos, kurioms kas kart vis labiau slinko zemė iš po kojų revoliucinėje klasėj. Su tuo pačiu klausimu,—tik platesne papėde,—mes dar susidursime vėliau, kuomet prieisime prie Steigiamojo Seimo.

DEMOKRATIJOS KONFERENCIJA.

Demokratijos Konferencija, kurią viduryj rugsėjo sušaukė Ceretelli ir jo bendrai kovoto-

jai, tai buvo visai dirbtinas dalykas; buvo sudaryta kombinacija iš Sovietų ir savivaldybės organų tokioj proporcijoj, kad santaikininkų partijoms būtų užtikrinta persvara. Gimusi iš bejėgės ir sumišimo, Konferencija pasibaigė nelaimingu fiasko. Cenzinė buržuazija į Konferenciją žiūrėjo didžiausio priešingumo akimis, manydama, jog tai bus pastanga atstumti ją nuo tų pozicijų, prie kurių jinais priartino per Maskvos Konferenciją. Revoliucinis proletariatas ir su juom surištos valstiečių ir kareivių minios išanksto smerkė klastingąjį budą, kuriuo buvo šaukiama Demokratijos Konferencija. Tiesioginis santaikininkų uždavinys buvo sudaryti "atsakomingą" ministeriją. Bet ir tai jiems nepavyko. Kerenskis nenorėjo atsakomingumo ir neprisileido jo, kadangi to neleido buržuazija, stovėjusi Kerensko užpakalyj. Neturėti atsakomybės prieš vadina muosius demokratijos organus tai reiškė buti atsakomingam prieš kadetus ir Santarvės ambasadorius. Kol kas buržuazijai to ir užteko. Koalicijos klausimu Demokratinė Konferencija parodė, jog jinais visiškai bejėgė: už koaliciją su buržuazija balsavo ne kiek daugiau, kaip prieš koaliciją; dauguma balsavo prieš koaliciją su kadetais. Bet, atmetus kadetus, pasirodė, jog buržuazijos tarpe nėra rimtų iš priešingos pusės veiksmų už koaliciją. Ceretelli tą dalyką smulkmeningai paaškino Konferencijai. O jei Konferencija nesuprato, tai juo blogiau pačiai konferencijai. Už konferencijos nugaros be ceremonijų buvo vedamos derybos su kadetais,

kuriuos jinai jau buvo atmetusi; ir buvo nutarta, jog kadetai turės pasirodyt ne kaipo kadetai, bet kaipo... visuomenės darbuotojai. Spaudžiama iš dešinės ir kairės, buržuazinė demokratija kentė visą tą pasityčiojimą iš savęs ir tuom įrodė visišką savo politinį nuleipimą.

Iš Demokratijos Konferencijos buvo išrinkta Taryba, kuri buvo nutarta papildyti atstovais iš cenzinių gaivalų; ir šis priešparlamentis turėjo užkišti tuščią tarpą, likusį iki Steigiamojo Seimo sušaukimo. Naujoji koalicinė ministerija, priešingai pirmutiniam Ceretelli'o planui, bet visiškai sutardama su buržuazijos planu, laikėsi formalinės savo nepriklausomybės santykių su priešparlamentiniu. Visi tie dalykai sykiu darė įspūdį, kad čia yra apverktina ir bejėgė kanceliarinė kuryba, už kurios slepiasi pilnas smulkiaburžuazinės demokratijos pasidavimas cenziniam liberalizmui, kuris mėnuo atgal atvirai rėmė Kornilovą, bepuolantį revoliuciją. Visas dalykas, tuo budu, reiškė atgaivinimą koalicijos su liberaline buržuazija ir tos koalicijos amžiną laikymą. Nebegalima buvo daugiau abejoti, jog visai nepriklausomai nuo to, koks bus sąstatas busimojo Steigiamojo Seimo, valdžios galia vis tiek faktinai pasiliks buržuazijos rankose; ir santaikininkų partijos, nežiurint tos visos persvaros, kurią joms davė žmonių minios, visuomet sueidavo į koaliciją su kadetais: tos partijos manė, kad negalima esą sudaryti valstybės galią be buržuazijos. Žmonių minios buvo giliausiai priešingos Miľukovo partijai. Visuose revoliucinio laikotar-

pio rinkimuose kadetai budavo be gailesčio sumušami; o vis delto tos pačios socialistų revoliucionierių ir menševikų partijos, kurios per rinkimus pergalingai sumušdavo kadetų partiją, —tos pačios partijos po rinkimų paskirdavo kadetams garbės vietą koalicinėj valdžioj. Suprantamas, todėl, dalykas, jog minios vis labiau ir labiau nuziurėdavo, kad santaikininkų partijos, ištikrųjų, vaidina vaidmenį (rolę) liberalinės buržuazijos tarnautojų.

VIDAUS IR FRONTO KĖBLUMAI.

Vidujinė šalies padėtis tuo tarpu darėsi vis painesnė ir blogesnė. Karas tęsėsi be tikslo, be prasmės ir be numatomos ateities. Valdžia nedarė jokių žingsnių, kad išėjus iš to užburto rato. Buvo sumanyta juokingas planas pasiųsti menševiką Skobelevą į Paryžių, kad darytų įtakos į Santarvės imperialistus. Bet nė vienas sveikai protaujantis žmogus nematė jokios rimtesnės reikšmės tame sumanyme. Kornilovas atidavė vokiečiams Rygą, norėdamas pergąsdinti visuomenės sąmonę ir, naudodamasis tąja savo sudaryta aplinkybe, sustiprinti armijoje rykštės discipliną. Pavojus grumojo Petrogradui. Ir buržuaziniai gaivalai tą pavojų sveikino, aiškiai ir piktai džiaugdamiesi. Buvusis Dumas pirmininkas Rodzianko atvirai kalbėjo, kad atiduoti vokiečiams ištvirtusį Petrogradą, tai būtų ne kažin kokia nelaimė. Jis nurodinėjo į Rygos pavyzdį, kur, atėjus vokiečiams, buvo panaikinti atstovų Sovietai ir įkurta tvarka drauge su senąja policijos sistema.

Gal žutų Baltijos laivynas? Bet laivynas ištvirkintas revoliucinės propagandos; taigi ir čia nuostolys nebutų perdidelis. Tame šnekučio pono cinizme pasireiškė slaptosios mintys plačiųjų buržuazijos sričių. Užleisti vokiečiams Petrogradą juk dar nereikia jį prarasti. Padarus taikos sutartį, Petrogradas grįš atgal, bet grįš sulamdytas vokiečių militarizmo. Tuo tarpu revoliucijai bus galva nukirsta, ir su jąja bus lengviau apsidirbti. Kerenskio valdžia nė nemanė rimtai ginti sostinę. Atvirksčiai, viešoji nuomonė buvo ruošiama prie galimo sostinės užleidimo vokiečiams. Valdžios įstaigos buvo kraustomos iš Petrogrado į Maskvą ir kitus miestus.

Šitokiomis aplinkybėmis susirinko Petrograde Sovieto kareivių skyrius. Upas buvo įtemptas ir sujudęs. Nejaugi valdžia nepajėgia apginti Petrogradą? Tai tegu daro taiką. O jeigu negali taiką padaryti, tai tegu pasitraukia šalin. Šitokiame nutarime pasireiškė kareivių skyriaus upas. Tai jau buvo pirmutinis ruožas Spalių Revoliucijos aušros.

Fronto padėtis kasdien blogėjo. Artinosi šaltas ruduo su lytumis ir purvu. Prieš akis stovėjo ketvirta žiemos kampanija. Maisto reikalas kasdien blogynėjo. Užpakalis užmiršo frontą —kariautojų nepavadoja, jų eilių nepapildo, nėra nei reikalingo šilto drabužio. Bėgimas iš armijos didėjo. Senieji armijos komitetai, išrinkti dar pirmuoju revoliucijos tarpu, laikėsi savo vietose ir rėmė Kerenskio politiką. Perrinkimai buvo uždrausti. Tarp komitetų ir karei-

vių minių pasidarė bedugnė. Kareiviai, galų gale, pradėjo su neapykanta žiūrėti į tuos komitetus. Vis dažniau ir dažniau traukė į Petrogradą pasiuntiniai iš apkasų ir Petrogrado Sovieto posėdžiuose griežtai statė klausimą: kas toliau daryti? Ko tyli Petrogrado Sovietas?

KOVA DEL GALIOS NAIŠVENGIAMA.

Petrogrado Sovietas netylėjo. Jis reikalavo, kad visa galia tuojaus būtų pervesta į Sovietų rankas centre ir vietose; kad tuojaus būtų perleista žemė valstiečiams į rankas, kad darbininkams būtų pavesta kontroliuoti pramonę ir kad tuoj būtų pradėta taikos derybos. Kol mes buvome tik opozicijos partija, tai obalsis “visa galia Sovietams” buvo propagandos obalsis. Bet nuo to laiko, kai mes įgijome daugumą visuose vyriausiuose Sovietuose, tai tas obalsis uždėjo mums pareigą tiesiog ir tuojaus kovoti delei galios paėmimo.

Sodžiuje buvo susidariusi kuo painiausia ir kuo kėbliausia padėtis. Revoliucija buvo žadėjusi valstiečiui žemę, bet tuo tarpu vadaujamosios partijos reikalavo, kad valstietis tos žemės nė nepalytėtų iki Steigiamojo Seimo. Valstiečiai iš pradžios kantriai laukė, o kada pradėjo netekti kantrybės, tai koalicinė ministerija puolėsi juos malšinti priespaudos žingsniais. Steigiamąjį Seimą tuo tarpu vis tolyn atidėliojo. Buržuazija užsispyrusi reikalavo, kad Steigiamasai Seimas būtų sušauktas, tik taiką padarius. Valstiečių minios vis labiau ir labiau ėjo iš kantrybės. Ką mes revoliucijos pradžioj pranašavo-

me, tai dabar pradėjo gyvenime kunytis: valstiečiai pradėjo patys savarankiai imti žemę. Priespaudos žingsniai prieš juos padidėjo; pradėjo areštuoti revoliucinius žemės komitetus. Kai kuriose apskrityse Kerenskis įvedė karo stovį. Pradėjo iš kaimų plaukti pėkšti pasiuntiniai į Petrogrado Sovietą. Skundėsi, kad juos areštuoja, kada jie pradeda vykdyti Petrogrado Sovieto programą ir imti dvarų žemę į valstiečių komitetų rankas. Valstiečiai reikalavo, kad mes juos apgintume. Mes atsakydavome, kad juos apginti mes galėtume tik tuomet, jeigu turėtume galią savo rankose. Iš čia, tačiau, sekė išvada, kad jeigu Sovietai nenori virsti paprastomis šnekyklomis, tai turi imti galią į savo rankas.

Neišmintinga kovoti delei Sovietų galios už pusantro ar dviejų mėnesių prieš Steigiamąjį Seimą:—taip kalbėjo mums mūsų kaimynai iš dešinės.

Mes, tačiau, nė kiek nebuvo užsikrėtę garbinimu Steigiamojo Seimo stabo. Visų pirma, nebuvo jokių užtikrinimų, kad jis tikrai bus sušauktas. Armijos pakrikimas, masiniai bėgimai iš armijos, maisto rupinimo dezorganizacija, agrarinė (žemės) revoliucija,—visa tai sudarė tokias aplinkybes, kurios buvo nelabai palankios Steigiamojo Seimo rinkimams. Petrogrado užleidimas vokiečiams, be to, grumojo išbraukti rinkimų klausimą iš dienotvarkės. Toliau, jei Steigiamasis Seimas ir būtų buvęs sušauktas, vadaujant senosioms partijoms, sulig senųjų sąrašų, tai jis būtų tarnavęs tik kaip koa-

licinės valdžios pridengimas ir užgyrimas. Nei socialistai-revoliucionieriai, nei menševikai nebutų pajėgę be buržuazijos paimti galią į savo rankas. Tik revoliucinei klasei buvo lemta sudaužyti tą uzburtąjį ratą, kuriame sukosi ir kriko revoliucija. Reikėjo išplėsti galią iš rankų tiems gaivalams, kurie tiesioginiai ar netiesioginiai tarnavo buržuazijai ir naudojosi valstybės aparatu, kaipo priemone statyti skerspaines prieš revoliucinius žmonių reikalavimus.

KOVA DELEI SOVIETŲ SUVAŽIAVIMO.

Galia Sovietams!—reikalavo mūsų partija. Praeitame revoliucijos tarpe (epochoj) tai, išvertus į partijos kalbą, reiškė—galia socialistams-revoliucionieriams ir menševikams, prieš koaliciją su liberaline buržuazija. Dabar gi, 1917 m. spalio mėn., tas pat obalsis reiškė visos galios perdavimą revoliuciniam proletariatui, kuriam tuo metu vadavo bolševikų partija. Kalba ėjo apie diktaturą darbininkų klasės, kuri paskui save vedė arba, tikriau pasakius, galėjo vesti minias daugelio milijonų vargingiausių valstiečių. Šitokia buvo istorinė prasmė Spalio Revoliucijos.

Viskas vedė partiją į tą kelią. Nuo pat pirmųjų revoliucijos dienų mes skelbėme, jog butinai ir neišvengiamai galia turi pereiti į Sovietų rankas. Sovietų dauguma, po didelės vidujinės kovos, priėmė tą reikalavimą, užimdami mūsų poziciją. Mes ruošėme Antrąjį Visos Rusijos Sovietų Suvaziavimą, kuriame laukėme pilnos mūsų partijai pergalės. Centro Pildoma-

sai Komitetas, Dano vadaujamas, įvairiais bu-
dais stengėsi užkirsti kelią šaukimui Sovietų
suvažiavimo (atsargusis Čcheidze išanksto iš-
važiavo į Kaukazą). Didelių pastangų padėję,
mes, remiami Demokratijos Konferencijos so-
vietinės frakcijos, pagaliau, išreikalavome pa-
skirti suvažiavimui laiką: spalio 25 d. Tai die-
nai paskui buvo lemta tapti didžiausia diena
Rusijos istorijoje. Kaip prirengiamąjį žingsnį,
mes sušaukėme Petrograde suvažiavimą Šiaurės
Srities Sovietų, kur įtraukėme Baltijos laivyną
ir Maskvą. Tame suvažiavime musiškių buvo
tvirta dauguma; įgijome kiek priedangos iš de-
šinės—iš kairiųjų socialistų-revoliucionierių
frakcijos,—ir patiekėme rimtų organizacinių
dėsnių Spalio Sukilimui.

SUSIRĖMIMAS DELEI PETROGRADO GARNIZONO.

Bet dar pirmiau, prieš Šiaurės Sovietų su-
važiavimą, įvyko atsitikimas, kuriam buvo lem-
ta suvaidinti stambiausią vaidmenį tolesnėje poli-
tinėje kovoje. Spalio mėn. pradžioje į posėdį Pe-
trogrado Pildomojo Komiteto atsilankė Sovieto
atstovas, kuris buvo prie Petrogrado Karo Ap-
skrities Štabo; jis pranešė, jog karo vyriausybė
reikalauja išsiųsti į frontą du trečdaliu Petro-
grado garnizono. Kuriuo tikslu? Kad gynus
Petrogradą. Išsiųsį dar ne tuojaus, bet reikia
tuojaus ruošti. Štabas piršo Petrogrado So-
vietui patvirtinti tą planą. Mes pradėjome at-
džiai tēmyti. Rugpiučio pabaigoje taip pat buvo
iš Petrogrado išvesti penki revoliuciniai pulkai,

ištisi arba dalimis. Tatai buvo tada padaryta, reikalaujant tuometiniam vyriausiam komanduotojui Kornilovui, kuris kaip tik tuo laiku rengėsi atgrusti Kaukazo diviziją prieš Petrogradą, norėdamas syki galutinai apsidirbti su revoliucine sostine. Taigi mes jau buvome turėję patyrimo, kaip grynai politiniais tikslais kilnojami pulkai, prisidengiant karinių žingsnių. Priekin nušokdamas, pasakysiu, jog atrasti po Spalių Revoliucijai dokumentai be mažiausio abejojimo parodė, jog sumanytas išvedimas garnizono iš Petrogrado tikrai nieko bendra neturėjo su karo tikslais, ir garnizono išvedimą buvo užkoręs vyriausiam komanduotojui Duchoninui, prieš jo valią, ne kas kitas, kaip Kerenskis, kuris stengėsi apvalyti sostinę nuo revoliucingiausių kareivių, vadinasi, nuo labiausia jam priešingų kareivių. Bet tuomet, spalių pradžioj, mūsų nuožvalgavimai iš pradžios sukėlė audrą patriotinio pasipiktinimo. Iš štabo mus spyrė skubėti: Kerenskis buvo nekantrus, perdaug buvo įkaitusi žemė po jo kojomis. O mes atsakymą vilkome tolyn. Petrogradui, be abejojimo, grėsė pavojus, ir sostinės gynimo klausimas niuksojo mums prieš akis, niuksojo visa savo baisiąja reikšme. Bet po kornilovizvo patyrimo, po Rodziankos žodžių, jog išganinga būtų, jei vokiečiai paimtų Petrogradą,— kur buvo imti pasitikėjimo, kad Petrogradas nebus blogais tikslais vokiečiams atiduotas, kad pabaudus jį už jo maištininkišką dvasią? Pildomasai Komitetas atsisakė akiai prispausti savo antspaudą po įsakymu išsiųsti du trečdaliu

garnizono. Reikia patikrinti, mes sakėme, ar tas įsakymas iš tikro rymo ant karinių reikalų ir reikia sudaryti organas, kuris padarytų tą patikrinimą. Taip tat gimė mintis įkurti greta Sovieto kareivių skyriaus, vadinasi, greta politinės garnizono atstovybės, gryną karinio veikimo organą—Karo-Revoliucijos Komitetą, kuris paskui įgijo galingą jėgą ir tapo faktiniu įrankiu Spalių Revoliucijos. Be abejo, jau tose valandose, kada iškėlėme idėją delei sudarymo organo, į kurio rankas būtų suvesti siulai grynai karinės Petrogrado garnizono vadovybės, mes aiškiai supratome, kad butent tas organas gali pasidaryti nepavaduojamas revoliucijos įrankis. Tuo laiku mes jau atvirai ėjome linkui sukilimo ir ruošmės į jį organizuotu budu.

Spalių 25 d., kaip jau sakėme, buvo paskirtas Visos Rusijos Sovietų Suvažiavimas. Negalėjo but jau abejojimų, jog Sovietas pasisakys už galios perėjimą į Sovietų rankas. Bet toks nutarimas turi buti tuojuo įgyvendintas: kitaip, jis virstų bergždžia nekalta demonstracija. Žiurint į dalykų logiką, tai atrodė, kad mes paskyrę sukilimą spalių 25 d. Taip butent dalyką suprato visa buržuazinė spauda. Bet suvažiavimo likimas visų pirma priklausė nuo Petrogrado garnizono: ar jis leis Kerenskiui apsupti Sovietų Suvažiavimą ir išvaikyt jį su pagalba keletu šimtų ar tukstančių junkerių, praporščikų ir uriadnikų. O pats pasikėsinimas išsiųsti garnizoną ar ne reiškė, kad valdžia ruošiasi išvaikyti Sovietų Suvažiavimą? Ir būtų buvę keista, jei jinau būtų nesiruošusi, matydama, kaip mes at-

virai, visos šalies akyse, mobilizuojame Sovietų jėgas, kad drožus mirtiną smugį koalicinei valdžiai.

Tuo budu susirėmimas Petrograde plėtojosi aplinkui klausimą garnizono likimo. Vyriausia tas klausimas diegte nudiegė visus karėjvius. Bet ir darbininkai gyviausia susidomėję žiurėjo į tą susirėmimą, kadangi jie bijojo, kad, išsiuntus garnizoną, juos pasmaugs junkeriai ir kazokai. Susirėmimas, tuo budu, darėsi aštriausios rūšies ir vystėsi dirvoj, kuri buvo baisiai nepalanki Kerenskio valdžiai.

Greta to ėjo viršuj apibudinta kova delei sušaukimo Visos Rusijos Sovietų Suvažiavimo, ir mes vardu Petrogrado Sovieto ir Šiaurės Srities Suvažiavimo atvirai paskelbėme, jog Antrašai Sovietų Suvažiavimas turi pašalinti Kerenskio valdžią ir tapti tikru Rusų šalies šeiminku. Sukilimas jau faktinai ėjo. Jis visos šalies akyse plėtojosi visiškai viešai.

Per spalij mėnesį sukilimo klausimas vaidino didelį vaidmenį (rolę) vidujiniame mūsų partijos gyvenime. Leninas, kuris slapstėsi Finijoj, skaitlinguose savo laiškuose užsispyręs reikalavo griežtesnės taktikos. Apačiose ėjo bruzdėjimas ir augo nepasitenkinimas, kad bolševikų partija, įgijusi daugumą Petrogrado Soviete, nedarė praktikinių išvadų iš savo pačios obalsių. Spalij 19 d. įvyko mūsų partijos Centro Komiteto slaptas posėdis, kur dalyvavo ir Leninas. Dienotvarkėj stovėjo sukilimo klausimas. Visų balsų dauguma prieš du buvo nutarta, kad vienintėlė priemonė išgelbėjimui ša-

lies ir revoliucijos nuo galutinio žlugimo tai yra ginkluotas sukilimas, kuris turi perduoti galią į Sovietų rankas.

DEMOKRATIJOS TARYBA IR “PRIEŠ-PARLAMENTIS”.

Demokratijos Taryba, susidariusi iš Demokratijos Konferencijos, sugėrė į save visą tos konferencijos bespėkę. Senosios sovietinės partijos, socialistai-revoliucionieriai ir menševikai, sudarė sau toj Taryboj dirbtiną didžiumą, ir tuom dar labiau parodė savo politinį nuleipimą. Ceretelli už Tarybos scenos vedė painias derybas su Kerenskiu ir su “cenzinių gaivalų” atstovais, kaip kad pradėjo Taryboj vadinti buržuazijos atstovus; tą išsireiškimą pradėjo vartoti Taryboj, kad neminėjus žodį ‘buržuazija’, kaipo “įžeidžiantį” vardą. Ceretelli'o raportas apie derybų eiseną ir jų sekmes buvo kaip ir laidotuvių kalba visam revoliucijos laikotarpiui. Paaiškėjo, jog nei Kerenskis, nei cenziniai gaivalai nesutiko buti atsakomingi prieš naują pušiau atstovaujамąją įstaigą. Antra vertus, už kadetų partijos sienų, nepavyko rasti vadinamųjų “sėkmingų” visuomenės darbuotojų. To darbo organizuotojams teko nuleisti rankas ir vienu ir kitu punktu. Tas rankų nuleidimas buvo juo iškalbingesnis, kad Demokratijos Konferencija taip tik tam ir buvo šaukiama, kad pašalintų neatsakomingąją valdžią, o Konferencija formaliai nubalsavo atmesti koaliciją su kadetais. Keliuose Demokratijos Tarybos posėdžiuose, įvykusiųose pirm Revoliucijos, viešpatavo at-

mosfera įtempimo ir visiško negalėjimo veikti. Taryboj atsispindėjo ne revoliucijos judėjimas pirmyn, o krikimas partijų, pasilikusių užpakalį revoliucijos.

Dar laike Demokratijos Konferencijos aš pakėliau klausimą mūsų partijos frakcijoj delei demonstracinio pasišalinimo iš Konferencijos ir delei Demokratijos Tarybos boikotavimo. Reikėjo darbais minioms parodyti, kad santaikiniškai įklampino revoliuciją į neišbredamas pelkes. Kovą delei Sovietų galios įkurimo galima buvo vesti tiktai revoliucijos budu. Reikėjo išplėsti galią iš rankų tiems, kurie pasirodė negalį padaryti nieko gera ir kurie tolyn labyn darėsi negabūs varyti kad ir blogą, bet aktyvį darbą. Mobilizuodami jėgas aplinkui Sovietus, šaukdami Visos Rusijos Sovietų Suvaziavimą, ruošdami sukilimą, mes turėjome pastatyti savo politinį kelią prieš jų kelią su jų mitriai parinktu priešparlamenčiu ir abejotinu Steigiamuoju Seimu. Tatai padaryti buvo galima tik atvirai, visų žmonių akyse, nutraukiant ryšius su įstaiga, kurią sutvėrė Ceretelli su savo bičiuliais, ir sutraukiant visą darbininkų klasės domę, visas jos jėgas į Sovietų įstaigas. Štai kodėl aš siuliau demonstraciniai apleisti Konferenciją ir varyti revoliucinę agitaciją dirbtuvėse ir pulkuose prieš pasikėsinimus, kurių tikslas buvo klastuoti revoliucijos valią, ir atgal ją įvesti į vagą bendradarbiavimo su buržuazija. Tokią pat paziurą išreiškė ir Leninas, kurio laišką gavome keletą dienų paskiau. Bet partijos viršunėse dar buvo matyt svyravimų šiuo

klausimu. Liepos dienos paliko gilų pēdsaką partijos sąmonėje. Darbininkų ir kareivių minios atsipeikėjo nuo supliekimo, nukentėto liepos mėnesij, kur kas greičiau, negu daugelis draugų-vadų, kurie bijojo, kad minios, darydamos naujų perankstyvų puolimų, nepražudytų revoliucijos. Musų frakcijoje Demokratijos Konferencijoje aš savo pasiūlymui surinkau 50 balsų prieš 70, kurie pasisakė už dalyvavimą Demokratijos Taryboj. To dalyvavimo patyrimai, tačiau, greitai sudrutino kairįjį partijos sparną. Darėsi jau perdaug aišku, kad, griebiantis giminingų monams kombinuočių, negalima bus išbristi iš tų pelkių, į kurias ištizimas buržuazinės demokratijos įvarė revoliuciją. Nes tos kombinuotės turėjo tikslą toliau palaikyti revoliucijos vadeles rankose cenzinių gaivalų, pagalba santaikininkų, kuriems buvo išsprukusi žemė iš po kojų žemutiniuose žmonių sluogsnuose. Apie tą laiką, kai Demokratijos Taryba, papildyta cenziniais gaivalais, virto priešparlamenčiu, tai musų partijoje jau buvo subrendęs pasiryžimas nutraukti ryšius su ta įstaiga.

SOCIALISTAI-REVOLIUCIONIERIAI IR MENŠEVIKAI.

Mes susidūrėme su klausimu, ar šičia seks musų pėdomis kairieji socialistai-revoliucionieriai. Ta grupė dar tebėjo formavimosi procesą ir tas procesas, saikuoiant musų partijos saiku, plėtojosi perdaug lėtai ir nedrąsiai. Revoliucijos pradžioj socialistų-revoliuc-

cionierių partija pasirodė viešpataujanti visoje politikos gyvenimo dirvoj. Valstiečiai, kareiviai, net darbininkai kaip minia balsavo už socialistus-revoliucionierius. Pati partija nieko panašaus nesitikėjo, ir ne kartą atrodė, kad jai grumoja pavojus užtrokšti bangose savo pasisekimo. Išskyrus grynai kapitalistines ir dvarininkų grupes ir cenzinius inteligentijos gaivalus, išties visi balsavo už revoliucinių liaudininkų partiją. Tas apsireiškimas atatiko pradiniam revoliucijos laipsniui, kuomet klasių sienos dar nebuvo suspėjusios aiškiai pasirodyti, kuomet troškimus vadinamojo vieno bendrojo revoliucinio fronto reiškę palaida programa partijos, kuri lygiai buvo pasiryžusi priglausti ir darbininką, bijojusį persiskirt su valstiečiu, ir valstietį, ieškantį žemės ir laisvės, ir inteligentą, kuris bandė vadauti vienam ir kitam, ir valdininką (činovniką), besistengiantį prisitaikyti prie naujosios tvarkos.

Kada Kerenskis, kuris carizmo metu buvo laikomas darbiečiu, laimėjus revoliucijai, perėjo į socialistų-revoliucionierių partiją, tai ta partija darėsi vis populiaringesnė, tiek, kiek pats Kerenskis kopė augštyn galios kopėčiomis. Iš pagarbos delei karo ministerio (Kerenskio), pagarbos, kuri ne visuomet buvo tyra, daugelis pulkininkų ir generolų skubėjo rašyti į buvusių nesenai terroristų partiją. Senieji socialistai-revoliucionieriai, revoliucinio menciaus žmonės, jau tuomet pradėjo rodyti susirupinimo, matydami vis augant skaičių “kovo mėnesio” socialistų-revoliucionierių, vadinasi, tokių par-

tijos narių, kurie savyj atrado revoliucinę liaudininkų sielą tiktai kovo mėn.,—po to, kai revoliucija jau buvo nuvertusi senąją tvarką ir pastačiusi revoliucinius liaudininkus valdžios pryšakyj. Tuo budu, palaiduose tos partijos rėmuose gyveno netik vidujiniai prieštaravimai besivystančios revoliucijos, bet ir nepažangumo prietarai valstiečių minių, inteligentinių sluogsninių skystas jausmingumas, jų nepastovumas ir karjerų ieškojimas. Buvo visai aišku, jog, tokio pavidalo budama, partija negali ilgai išsilaikyti. Idejiniu gi atžvilgiu ji buvo bejėgė iš pat pradžios.

Politinium atžvilgiu vadaujamoji rolė priklausė menševikams, kurie buvo išėję markizmo mokyklą ir paėmę iš jos tulus veikimo budus ir papročius, kas padėjo jiems tiek orientuotis politinėj padėtyj, kad galėtų “mokslingai” klastuoti prasmę einančios, klasių kovos ir kaip galint geriau užtikrinti esamose sąlygose vadovybę liberalinei buržuazijai. Todėl menševikai, tie advokatai, kurie tiesiog gynė buržuazijos teises delei galios, taip greitai susieikvojo, ir apie Spalių Revoliucijos laiką buvo jau veik galutinai susmukę.

Socialistų-revoliucionierių įtaka taip pat dilo vis labiau ir labiau—iš pradžios darbinukuose, paskui armijoje, pagaliau ir kaime. Bet Spalių Revoliucijos metu jie vis dar buvo savo skaičium labai galinga partija. Klasiniai prieštaravimai, tačiau, juos naikino iš vidaus. Prieš dešinįjį sparną, kuris asmenyj savo šovinistiškiausių gaivalų, kaip kad Avksentjevas, Breško-

Breškovskaja, Savinkovas ir kiti, galutinai pėr-
ėjo į kontr-revoliucijos stovyklą, prieš tokį de-
šinįjį sparną darėsi kairysis sparnas, kuris sten-
gėsi išlaikyti ryšius su darbo miniomis. Jei pa-
imsime domėn tą faktą, kad socialistas-revoliucio-
nieriūs Avksentjevas, budamas vidaus minis-
teris, areštavo už sauvališką žemės klausimo
sprendimą valstiečių žemės komitetus, susida-
riūsius iš socialistų-revoliucionierių, tai bus ga-
na aišku, kokių plačių buvo “prieštaravimų par-
tijos viduj.

Vidurio poziciją laikė Černovas, tradicinis
partijos vadas. Patyręs rašytojas, prisiskaitęs
socialistinės literatūros, išsimiklinęs frakcijų
kovoje, jis nuolat buvo partijos galvinyj tais lai-
kais, kada partijos gyvenimas kurėsi užsieny
išėivių rateliuose. Revoliucija, kurios pirmoji
neieškanti skirtumų banga iškėlė socialistų-re-
voliucionierių partiją baisiai augštai, tuo pačiu
iškėlė ir Černovą, iškėlė vien tik parodymui,
koks jis buvo visiškias bejėgis net eilėse tų poli-
tikos darbuotojų, kurie vadavo pirmajam revo-
liucijos laikotarpiui. Tos menkutės priemonės,
kurios suteikdavo Černovui viršų rateliuose už-
sienio liaudininkų, pasirodė perdaug lengvos
ant revoliucijos svarstyklių. Jis tvirtai pasiryžo
nedaryti jokių atsakomingu nutarimų, išsisuki-
nėti visuose kritiškuose atsitikimuose, kad luku-
riuojant ir susilaikinėti. Šitokia taktika tai va-
landėlei jam suteikė vietą vdiuryj tarp dviejų
sparnų, kurie vis labiau ir labiau tolinosi nuo
kits kito. Bet ilgai išlaikyti partijos vienybę
jau visai nebuvo galima. Savinkovas, buvęs

terroristas, dalyvavo Kornilovo suokalbyj, laikė lipšniai širdingą vienybę su kontr-revoliuciniais kazokų aficerių rateliais ir rengėsi ištaškyti Petrogrado darbininkus ir kareivius, kurių tarpe nemaža buvo ir kairiųjų socialistų-revoliucionierių. Nešdamas kairiajam sparnui auką, Centras pašalino Savinkovą iš partijos, bet prieš Kerenskį nedrįso pakelti ranką. Priešparlamentyj pasirodė didžiausias partijos pakrikimas: savarankiai veikė trys grupės, nors ir po tos pačios partijos vėliava, ir nė viena grupė tikrai nežinojo ko pati norinti. Formalinis tos "partijos" viešpatavimas Steigiamajame Seime butų reiškęs vien tik tęsimą politinio nuleipimo.

PASITRAUKIMAS IŠ PRIEŠPARLAMENČIO. FRONTO BALSAS.

Pirm išeisiant iš priešparlamenčio sąstato, kur, anot Kerenskio ir Ceretelli'o politinės statistikos, mums buvo skiriama apie pusę šimto vietų, mes padarėme konferenciją su kairiųjų socialistų-revoliucionierių grupe. Jie atsisakė sekti paskui mus, nurodinėdami, kad jiems dar reikia praktikoj parodyti valstiečiams priešparlamenčio bankrutą. "Mes turime jus persergėti",—sakė vienas kairiųjų socialistų-revoliucionierių vadas: "jeigu jūs norite apleisti priešparlamentį, kad tuojaus išėjus į gatvę atvirą kovą vesti, tai mes paskui jus neisime". Buržuazijos-santaikininkų spauda kaltino mus, kad mes norime užmušti priešparlamentį butent tam, kad sudarius revoliucinę padėtį. Musų frakcijos susirinkime priešparlamentyj buvo nutarta ne

laukti kairiųjų socialistų-revoliucionierių, o savarankiai veikti. Nuo priešparlamentinio sakyklos buvo paskelbtas mūsų partijos pareiškimas, aiškinąs, kodėl mes nutraukiame ryšius su ta įstaiga; priešparlamentinio daugumos grupės pasitiko tą pareiškimą kaukšmais neapykantos ir silpnybės. Petrogrado Atstovų Soviete, kur nuslėgianti dauguma pagyrė mūsų išėjimą iš priešparlamentinio, tai vadas mažos grupelės menševikų-“internacionalistų” Martovas mums paaikšino, jog išėjimas iš laikinosios Respublikos Tarybos (kaip kad oficialiniai buvo vadinama ta menkos garbės įstaiga) turėtų prasmės tik tuomet, jei mes manytume tuojaus pradėti atvirą puolimą. Bet juk mes kaip tik ir manėme tai daryti. Liberalinėse buržuazijos prokurorai teisingai mus kaltino, kad mes stengiamės sudaryti revol. padėtį. Mes matėme, kad atviras sukilimas ir tiesioginis galios paėmimas į mūsų rankas tai vienintėlė išeitis iš esamos padėties.

Vėl, kaip ir liepos dienomis, spauda ir visi kiti organai vadinamos viešosios nuomonės buvo sumobilizuoti prieš mus. Iš liepos arsenalų buvo ištraukti labiausia užnuodyti ginklai, kurie ten laikinai buvo sukrauti po Kornilovo dienų.

Bergždžios pastangos: Minia nesuturimai plaukė prie mūsų ir jos upas kas valandą kilo vis augštin ir augštin. Iš apkasų vis lankėsi delegatai. “Ar ilgai gi dar tęsis,—kalbėjo jie Petrogrado Sovieto posėdžiuose,—ta nepakenčiama padėtis? Kareiviai liepė mums pasakyti jums: jei iki lapkričio 1 d. nebus padaryta griežtų žingsnių delei taikos, tai apkasai ištuštės, vi-

sa armija mesis į užpakalį!" Toks sprendimas ištikrųjų buvo plačiai pasklidęs fronte. Kareiviai ten patys leido atsisaukimus ir perdavinėjo iš vienos dalies į kitą; tuose atsisaukimuose kvietė ilgiau apkasuose nepasilikti, kaip iki pirmojo sniego. "Jūs mus pamiršote,—šaukė pėkšti atėję iš apkasų pasiuntiniai Sovieto posėdžiuose:—Jeigu jūs nerandate išėjimo iš dabartinės padėties, tai mes patys čia ateisime ir durtuvais išvaikysime savo priešus, bet drauge su jais ir jus išvaikysime". Petrogrado Sovietas bėgyj keletu savaičių pasidarė centras, į kurį linko visą armiją. Pasikeitus vadaujamajai to Sovieto pakraipai ir perrinkus prezidiumą, jo rezoliucijos nešė nusikamavusiai ir nusiminusiai fronto kariuomenei vilties, jog praktikoje galima būtų išeiti iš tos padėties, einant keliu, kurį siūlo bolševikai: paskelbiant slaptąsias sutartis ir pasiuliant kuo greičiausia ginklus sustabdyti visuose frontuose. "Jūs sakote, kad galia turi pereiti į Sovietų rankas,—tai imkite ją į savo rankas. Jūs bijotės, kad frontas neparems jūsų. Meskite šalin visus abejojimus; nuslėgiamoji kareivių dauguma einą su jumis".

Tuo tarpu susirėmimas delei garnizono išsiuntimo plėtojosi toliau. Veik kasdien susirinkdavo garnizono konferencija iš būrių, pulkų ir komandų komitetų. Musų partijos įtaka išgyveno garnizone galutinai ir ištisai. Petrogrado apskrities štabas buvo baisiai sumišęs. Tai jis bandė užmegsti su mumis reguliarius santykius, tai vėl, kurstomas Centro Pildomojo Komiteto, grumojo mums slopinimo žingsniais.

KARINIO REVOLIUCIJOS KOMITETO KOMISARAI.

Viršuj jau pasakyta apie suorganizavimą Karinio Revoliucijos Komiteto prie Petrogrado Sovieto, komiteto, kuriam tiksliai buvo lemiama tapti faktiniu Sovieto Štabu Petrogrado garnizono prieš Kerenskio štabą. “Bet dviem štabam būti neleistinas dalykas”,—dogmatiniai mums privadžiojo atstovai santaikininkų partijų. “Ar leistina betgi tokia padėtis, kur garnizonas nepasitiki oficialiniu štabu ir bijo, kad kareivius išvesti iš Petrogrado diktuoja naujas kontr-revoliucinis suokalbis!”—atkirsdavome mes. “Sudaryti antrą štabą reiškia sukilimą”,—atsakydavo mums iš dešinės: “Jūsų Karinis Revoliucinis Komitetas turės tikslą ne tiek patikrinti karinių žingsnių planus ir karo vyriausybės įsakymus, kiek ruošti ir vykdyti sukilimą prieš dabartinę valdžią”. Šis skirtumas buvo teisingas. Bet todėl butent jis nieko ir nebaidė, kad buvo teisingas. Nuslėgiamoji Sovieto dauguma suprato, kad būtina reikia nuversti koalicinę valdžią. Juo nuodugniau menševikai ir socialistai revoliucionieriai prirodinėjo, kad Karinis Revoliucijos Komitetas neišvengiamai pasidarys sukilimo organas, tuo uoliau Petrogrado Sovietas rėmė naują karingąjį organą.

Pirmutinis Karinio Revoliucijos Komiteto darbas buvo paskyrimas komisarų į visas dalis Petrogrado garnizono ir į visas svarbiausias įstaigas sostinės ir apylinkių. Iš įvairių pusių mes gaudavome pranešimų, kad valdžia arba, tikriau sakant, valdomoji partija veikliai orga-

nizuoja ir ginkluoja savo jėgas. Iš įvairių ginklų sandėlių, valstybinių ir privatinių, ėmė šautuvus, revolverius, kulkosvydžius, kulkas ginkluoti junkeriams, studentams ir apskritai buržuaziniam jaunimui. Reikėjo tuoj daryti žingsnių, kad užbėgus tam už akių. Į visus ginklų sandėlius ir sankrovas buvo paskirta komisariai. Veik be pasipriešinimo jie tapo padėties viešpaciais. Tiesa, komendantai ir sandėlių savininkai mėgino jų nepripažinti, bet gana buvo komisarams atsikreipti į kiekvienos tokios įstaigos kareivių ar tarnautojų komitetą, o pasipriešinimas tuojaus budavo sulaužytas. Ginklų toliau išduodavo tik sulig mūsų komisarų leidimų (orderių).

Petrogrado garnizono pulkai ir pirmiau turėjo savo komisarus, bet juos skirdavo Centro Pildomasis Komitetas. Mes jau esame viršuj sakę, kad po Sovietų Suvaziavimui birželio mėn., o ypač po birželio 18 d. demonstracijai, parodžiusiai vis didėjančią bolševikų jėgą, sandaikininkų partijos mažne visai pašalino Petrogrado Sovietą nuo praktikinės įtakos į įvykių bėgį revoliucinėj sostinėj. Vadovybę Petrogrado garnizono turėjo Centro Pildomasai Komitetas savo rankose. Dabar uždavinys buvo visur įstatyti Petrogrado Sovieto komisarus. Tantai ir buvo padaryta, gaunant kuo energingiausios talkos iš kareivių minių. Baigiant susirinkimus, kur kalbėdavo įvairių partijų kalbėtojai, pulkas po pulko pareikšdavo, kad pripažins tik Petrogrado Sovieto komisarus ir be jo nutarimo nežengs nė žingsnio.

Skiriant tuos komisarų, stambų vaidmenį vaidino karinė bolševikų organizacija. Pirm liepos dienų jiniai buvo išvysčiusi platų agitacijos darbą. Liepos 5 d. dviračių batalionas, Kerenskio įvestas į Petrogradą, išdraskė Kšesinską Petrograde, kur laikėsi mūsų partijos karinė organizacija. Dauguma jos vadų ir daugelis eilinių narių buvo areštuota, jos leidiniai sustabdyti, spaustuvė sudaužyta. Tik žingsnis po žingsnio organizacija pradėjo išnaujo atstatinėti savo aparatą, šį sykį jau slaptą. Kai del skaičiaus, tai savo sąstate jiniai turėjo tik labai menką Petrogrado garnizono dalį—keletą šimtų žmonių išviso. Bet jų tarpe buvo daug drąsių, širdžia ir siela revoliucijai atsidavusių kareivių ir jaunų karininkų, daugiausia “praporščikų”, kurie buvo perėję per Kerenskio kalėjimus liepos ir rugpiučio mėn. Visi jie atsidavė valiai Karinio Revoliucijos Komiteto ir buvo skiriami į atsakomingiausias kovos vietas.

Ne pro šalį, tačiau, bus pastebėti, kad butent nariai mūsų partijos karinės organizacijos nepaprastai atsargiai ir net kiek nepasitikėdami žiūrėjo spalių mėn. į idėją tuojautinio sukilimo. Uždara organizacija ir oficialiniai karinis jos pobudis noroms nenoroms vertė jos vadus perkrauti grynai technines ir organizacines sukilimo priemones,—o šiuo atžvilgiu mes buvom, be abejo, silpni. Mūsų stiprybę sudarė revoliucinis minių įkaitimas ir jų pasiryžimas kovoti po mūsų vėliava.

BANGAI BEKYLANT.

Greta organizuotės darbo ėjo audringa agitacija. Tai buvo laikotarpis nepaliaujamų mitingų fabrikuose, cirkuose “Modern” ir “Činizelli”, klubuose, kareivinėse (kazermėse). Visų mitinginių susirinkimų oras buvo pilnas elektros. Į kiekvieną priminimą apie sukilimą atsakydavo delnų plojimo audra ir džiaugsmo šauksmai. Buržuazinė spauda vien tik didino visuotino persigandimo upą. Mano pasirašytas orderis Sestroriecko ginklų fabrikui, kad duotų penkius tukstančius šautuvų Raudonajai Gvardijai iššaukė nepasakomą sumišimą buržuazinėse srityse. Visur kalbėjo ir rašė apie ruošiamą visuotiną skerdynę. Tai, žinoma, nė kiek nesuturėjo Sestroriecko fabriko darbininkus nuo ginklų išdavimo raudongvardiečiams. Juo labiau išėlusi buržuazija mus šmeižė ir siundė prieš mus, tuo karščiau atsiliepė minios į mūsų balsą. Abiem pusėm darėsi vis aiškiau, kad krizis turi išsiveržti bėgyj arčiausių dienų. Socialistų-revoliucionierių ir menševikų spauda kėlė trukšmą: “Revoliucija didžiausiame pavojuj. Ruošiamasi pakartoti liepos dienas,—bet pakartoti daug platesne papėde, kas žada dar pragaištingesnių sekmių”... Gorki savo “Naujajame Gyvenime (“Novaja Žizn”) kasdien pranašavo, kad artinąsi griuvimas visos kultūros. Socialistinis dažas apskritai stebėtinai greitai muko nuo buržuazinių inteligentų sąmonės, besiantinant šiauriai tvarkai darbininkų diktatūros. Bet, antra vertus, kareiviai net labiausia pasilikusių pulkų nudžiugę sveikino komisarų

Karinio Revoliucijos Komiteto. Pas mus lan-
kėsi delegatai nuo kazokų dalių ir nuo socia-
listinės junkerių mažumos. Jie ketino, ištikus
atviram susikirtimui, užtikrinti, kad jų vienetai
bus bent neutraliniai, Kerensko valdžia aiškiai
pradėjo kyboti ore.

Apskrities štabas pradėjo su mumis tartis
ir pasiulė kompromisą. Kad galėtume susekti
priešininko jėgas, mes ėjome į derybas. Bet
štabas buvo susierzinęs; tai jis perkalbinėjo, tai
grumojo ir net mūsų komisarų paskelbė netu-
rinčius galios, kas, tačiau, nė kiek neatsiliepė į
komisarų darbą. Centro Pildomasis Komitetas,
susitaręs su štabu, paskyrė štabo-kapitoną Ma-
levskį vyriausiu komisarų Petrogrado karo ap-
skrities ir maloningai sutiko pripažinti mūsų
komisarų,—jeigu tik jie priims vyriausiojo ko-
misarų vyriausybę. Pasiūlymas buvo atmestas
ir truko derybos. Pažymus menševikai ir socia-
listai-revoliucionieriai ėjo pas mus kaip tarpin-
inkai, įtikinėjo, grąsino ir pranašavo prapultį
revoliucijai.

“PETROGRADO SOVIETO DIENA”.

Smolni'o Instituto butas tuo metu jau išti-
sai buvo rankose Petrogrado Sovieto ir mūsų
partijos. Menševikai ir dešinieji socialistai-re-
voliucionieriai perkėlė savo politinę darbuotę į
Marijos rumą (palocių), kur baigė savo dienas
vos tik gimęs priešparlamentis. Kerenskis
priešparlamentej sakė ilgą kalbą, kurioj, lydi-
mas trukšmingo delnų plojimo iš buržuazinio
sparno pusės, rėkdamas grumodamas mėgino

paslėpti savo bejėgę. Štabas paskutinį kartą bandė pasipriešinti. Jis išsiuntinėjo visoms garnizono dalims pakvietimą atsiųsti po du delegatu nuo kiekvienos dalies pasitarti delei kariuomenės išsiuntimo iš sostinės. Konferencija buvo paskirta 1 val. dieną spalio 22. Iš pulkų mums tuoj pranešė apie tą pakvietimą. Per telefoną mes susaukėme garnizono konferenciją 11 val. dieną. Delegatų dalis vis tik pateko į štabą, bet patekė vien tik pareiškė, jog be Petrogrado Sovieto nutarimo jie nė iš vietos nesijudins. Garnizono konferencija mažne vienu balsu patvirtino savo ištikimybę kariniam Revoliucijos Komitetui. Prieštaravimų buvo tik iš oficialinių atstovų buvusiųjų sovietinių partijų, bet tie prieštaravimai nerado jokio atbalsio pulkų delegatuose. Toji štabo pastanga tik dar aiškiau parodė, kad po mūsų kojomis tvirta žemė. Pirmojoj eilėj stovėjo Volynijos pulkas, tas pats, kuris liepos 4 d. naktį, lydimas savo orkestro garsų, buvo įžengęs į Taurydos rumą malšinti bolševikų.

Centro Pildomasai Komitetas, kaip jau viršuj minėta, savo rankose turėjo Petrogrado Sovieto izdą ir jo leidinius. Mėginta gauti bent vieną tų leidinių, bet nieko nepešta. Nuo rugsėjo galo mes darėme visą eilę žingsnių, kad įkurus savarankų Petrogrado Sovieto laikraštį. Bet visos spaustuvės buvo užimtos, o jų savininkai, remiami Centro Pildomojo Komiteto, mus boikotavo. Nutarta buvo surengti "Petrogrado Sovieto Dieną", kad išvysčius plačią agitaciją ir parinkus piniginio išteklių įkurti lai-

kraščiui. Ta diena buvo pirm dviejų savaitių paskirta spalį 22 d., taigi pripuolė momente atvirai besiplėtojusio sukilimo.

Priešingoji spauda pilnai įsitikinusi pranešė, kad spalį 22 d. Petrogrado gatvėse įvyks atviras bolševikų sukilimas. Kad sukilimas įvyks, delei to nieks neabejojo. Buvo tik stengiamasi pasakyti, kada butent jis įvyks,—spėliojo, pranašavo, stengdamiesi tuo budu iš mūsų ištraukti užsigynimą arba prisipazinimą. Bet Sovietas ramus ir drąsus ėjo pirmyn, neatsiliepdamas į staugimą viešosios buržuazinės nuomonės. Spalį 22 diena virto diena peržiūrėjimo proletarinės armijos pajėgų. Ji visais atžvilgiais puiki išėjo. Nežiurint persergėjimų iš dešinės, kad Petrogrado gatvėse kraujas upeliais plauksiąs, žmonių minios urmu traukė į Petrogrado Sovieto susirinkimus. Buvo sumobilizuotos visos kalbėtojų jėgos. Visi viešieji butai buvo pilni priguzėję. Mitingai nepertraukiami ėjo per valandų eilę. Kalbėjo mūsų partijos kalbėtojai, atvažiuojantieji į Sovietų Suvaziavimą delegatai, atstovai iš fronto, kairieji socialistai-revoliucionieriai ir anarchistai. Viešieji butai buvo užtvinę darbininkų, kareivių ir jurininkų bangomis. Tokių susirinkimų Petrograde ne daug tebuta net revoliucijos metu. Susiubavo žymi smulkiosios buržuazijos minia, kurią ne tiek nugąsdino, kiek sujudino buržuazinės spaudos klyksmai, persergėjimai ir siundymai. Bangos dešimčių tukstančių žmonių plovė Žmonių Namų rumą, ritosi koridoriais, pripildė svetaines. Nuo geležinių piliorių buvo nusvirę di-

džiulēs girliandos žmonių galvų, kojų, rankų, kaip vynuogių kekės. Ore viešpatavo tas elektros įtempimas, kuriuo pasižymi kritingiausi revoliucijos momentai. “Šalin Kerenskio valdžią! Šalin karą! Visa galia Sovietams!” Niekas iš buvusiųjų sovietinių partijų nedrįso atsistoti ir tarti atsikirtimo žodį prieš šias milžiniškas minias. Petrogrado Sovietas viešpatavo išties. Kova tikrenybėj jau buvo laimėta. Bereikėjo kirsti tik paskutinį militarinį smugį valdžiai, kuri buvo jau ne daugiau kaip šešėlis.

PATRAUKIMAS SVYRUOJANČIŲ ARMIJOS DALIŲ.

Atsargiausieji žmonės iš mūsų pačių tarpo pranešinėjo, kad dar esama kariuomenės dalių, kurios ne su mumis: kazokai, raitelių pulkas, Semionovo pulkas, dviratininkai (ciklistai). Į tas dalis buvo paskirta komisarai ir agitatoriai. Jų pranešimai skambėjo visai užtenkamai gerai. Iki raudonumo įkaitusi atmosfera palietė visus ir viską, ir net nepažangiausi armijos elementai daugiau nebepajėgė atsilaikyti prieš bendrąją pakraipą Petrogrado garnizono. Aš buvau mitinge Semionovo pulko, kuris buvo skaitomas Kerenskio valdžios atspirtis; mitingas ėjo po atviru dangum. Čia atsilankė žymiausieji dešiniojo sparno kalbėtojai. Jie graibstėsi už nepažangiojo gvardijos pulko, kaip už paskutinio stulpo koalicinės valdžios. Bet nieko nepesė. Pulkas nuslėgiama balsų dauguma pasisakė už mus ir net nė buvusiems ministeriams nedavė progos pabaigt kalbėt. Tos grupės, kurios dar

ējo prieš Sovietsu obalsius, vyriausia susidarē iš karininkų, savanorių (volnoopriedieliajuščijesia), apskritai iš buržuazinių inteligentų ir pus-inteligenčių. Darbininkų ir valstiečių minios ējo ištisai su mumis. Ta persiskyrimo siena ējo, kaip aiški visuomeninė linija.

Centralinė Petrogrado karinė bazē yra Petro Povilo tvirtuma. Jos komendantu mes paskyrēm jauną praporščiką. Jis pasirodē kuo tinkamiausias asmuo tai vietai, ir per kelias valandas paēmē padētį į savo rankas. Teisētoji tvirtumos vyriausybē pasitraukē, lukuriuodama. Nepasitikimas mums elementas tai buvo dviratininkai, kurie liepos mėnesyju buvo suardę karinę mūsų partijos organizaciją Kšessinskos rume ir paēmę patį rumą. 23 d. aš pats nukeliavau į tvirtumą apie 2 val. dieną. Kieme ējo mitingas. Dešiniojo sparno kalbētojai buvo be galo atsargūs ir be galo išsisukinėjo, rupestingai apilenkdami Kerenskio klausimą, kurio vardas karivių tarpe sukeldavo neišvengiamus šauksmus protesto ir pasipiktinimo. Mūsų klausē ir sekē paskui mus. 4 val. dviratininkai suējo į čia pat esantį "Modern" cirką, į bataliono susirinkimą. Be kitų kalbētojų kalbējo ir kvartirmeistras generolas Paradielovas. Jis kalbējo nepaprastai atsargiai. Toli užpakalyje buvo pasilikusios tos dienos, kada oficialiniai ir pusiau oficialiniai vadai apie darbininkų partiją kalbēdavo ne kitaip, tik kaip apie govėdą išdavikų ir vokiečių kaizerio samdinių. Štabo viršininko padėjējas priėjo prie manęs su žodžiais: "bet, meldžiamieji, reikėtų kaip nors susitarti"... Bet buvo jau

pervėlu. Batalionas, pasiginčijus, pasisakė už perdaviną galios į Sovietų rankas; priešingų tam balsų tebuvo tik 30.

SUKILIMO PRADŽIA.

Kerenskio valdžia blaškėsi iš vienos pusės į kitą. Pašaukė iš fronto du nauju dviratininkų batalionu, Zenito batareją, mėgino pašaukti rai-telių vienetų... Dviratininkai atsiuntė Petro-grado Sovietui telegramą, budami jau kelyj: mus veda į Petrogradą, nežinom kodėl; prašom paaiškinti. Mes įsakėm jiems sustoti ir pasiųsti delegatus į Petrogradą. Jų atstovai atvyko ir pareiškė Sovieto posėdžiuose, kad visas batalio-nas mūsų pusėj. Tatai sukėlė džiaugsmo audrą. Batalionui buvo įsakyta tuojaus žengti į miestą.

Skaičius delegatų iš fronto kasdien augo: Jie čia keliavo patirti, kaip dalykai stovi, ėmė mūsų literatūros ir vyko į frontą išnešioti žinias, kad Petrogrado Sovietas veda kovą už valdžią darbininkų ir valstiečių. "Apkasai parems jus". —jie mums kalbėjo. Senieji armijos komitetai, kurie nebuvo perrenkami per 4-5 mėnesius, siun-tė mums grumojančias telegramas, kurios, ta-čiaus, niekam nebuvo baisios: mes žinojom, kad tie komitetai atsiskyre nuo kareivių minios ne mažiau, kaip Centro Pildomasai Komitetas nuo vietinių Sovietų.

Karinis Revoliucijos Komitetas paskyrė komisarus į visas gelžkelio stotis. Jie akylai tē-mijo ateinančius ir išeinančius traukinius, o ypač kareivių kilnojimus. Sudarytas buvo nuo-latinis susisiekinimas telefonu ir automobiliais su

kaimyniškaisiais miestais ir jų garnizonais. Vi-
siems Petrogrado apylinkių Sovietams buvo ant-
dėta pereiga atydziai tēmyti, kad į sostinę nei-
eitų kontr-revoliucinē kariuomenē, arba, tikriau
sakant, valdzios prigauta kariuomenē. Žemes-
nieji gelzkelio stočių tarnautojai ir darbininkai
tuojaus pripažino mūsų komisarus. 24 d. tele-
fono stotyj atsirado keblumų: nustojo mums
duoti sujungimą. Stotyj buvo apsidrutinę jun-
keriai, ir jų globimos telefonistės pradėjo eiti
prieš Sovietus. Tai buvo pirmasai reiškinys bu-
simojo sabotazo. Karinis revoliucijos Komite-
tas pasiuntė į telefono stotį kareivių burį ir pa-
statė prie durų dvi nedideles armotas. Šitokiu
budu ir prasidėjo ėmimas visų valdzios organų.
Jurininkai ir raudongvardiečiai apsistojo tele-
grafo stotyj, pašte ir kitose įstaigose. Padary-
ta žingsnių, kad paėmus Valstybės Banką. Val-
dzios centras—Smolni Institutas—buvo pavers-
tas tvirtuma. Ant augšto buvo, kaipo palaikai
senojo Centro Pildomojo Komiteto, kokia dvi-
dešimt kulkosvydžių, bet jie buvo apleisti; jų
priziūrėtojai, tarnai, buvo apsileidę. Mes pa-
šaukėme į Smolni papildomąjį kulkosvydžių bu-
rį. Anksti rytą akmeninėmis grindimis ilgų ir
pustamsių Smolnio koridorių kareiviai trenks-
mingai rito savo kulkosvydžius. Pro duris kyš-
čiojo nusigandę veidai dar pasilikusių Smolnia-
me neskaitlingų socialistų-revoliucionierių ir
menševikų.

Sovietas kasdieną turėjo susirinkimus
Smolniam, kaip kad darė ir garnizono taryba.

Ant antrų Smolnio lubų, nedideliame

kampiniame kambaryj Revoliucijos Komitetas turėjo nuolatinį posėdį. Ten spietėsi visos žinios apie kariuomenės judėjimus, apie kareivių ir darbininkų upą, apie agitaciją kareivinėse (kazermėse), apie pogromų darytojų žygius, apie buržuazinių politikų pasitarimus, apie Žiemos Rumo gyvenimą, apie buvusiųjų sovietinių partijų planus. Žinių nešėjai ateidinėjo iš visų pusių. Ateidinėjo darbininkai, karininkai, kiemsargiai, socialistiniai junkeriai, tarnai, ponios. Daugelis atnešdavo gryniausių nesąmonių, kiti gi suteikdavo rimtų ir svarbių nurodymų. Artinosi griežtoji valanda. Aišku buvo, kad atgal grįžti jau nebegalima.

Spalių 24 d. vakare Kerenskis atėjo į priešparlamentį ir pareikalavo, kad patvirtintų slopinimo žingsnius, sumanytus prieš bolševikus. Bet priešparlamentis buvo padėtyj apgailėtino sumišimo ir visiško pakrikimo. Konstituciniai demokratai (kadetai) perkalbino dešiniuosius socialistus-revoliucionierius priimti pasitikėjimo rezoliuciją; dešinieji socialistai-revoliucionieriai darė spaudimo į centrą, centras sviravo, "kairysis" sparnas varė parlamentinės opozicijos politiką. Po konferencijų, ginčų, sviravimų, buvo priimta kairiojo sparno rezoliucija, kuri smerkė maištingą Sovietų judėjimą; bet atsakomybę už tą judėjimą sukrovė ant pečių priešdemokratinei valdžios politikai. Paštas kasdien atnešdavo dešimtis laiškų, kurie pranešdavo apie padarytus mirties nuosprendžius, apie pragaro mašinas, apie laukiamąjį išsprogdinimą Smolnio Instituto ir t.t. Buržuazinė spau-

da laukiniais balsais staugė iš neapykantos ir baimės. Gorki, visai pamiršęs apie savo “Sakalo Giesmę”, toliau pranašavo “Naujajame Gyvenime” (Navoja Žizn’) ateinančią pabaigą.

Karinio Revoliucijos Komiteto nariai per paskutinę savaitę jau visai neišėjo iš Smolnio, nakvojo ant kanapkų (sofų), miegojo kada kaip pasitaikydavo, pabudinami kurjerų (pasiuntinių-pranešėjų), dviratininkų, telegrafininkų ir telefono skambučių. Neramiausioji naktis tai buvo iš 24 į 25 d. spalio. Iš Pavlovsko mums telefonu pranešė, kad valdžia šaukia iš ten artileristus, o iš Peterhofo—praporščikų mokyklą. Į Žiemos Rumą Kerenskis sutraukė junkerius, karininkus ir moterų mirties batalioną. Mes per telefoną įsakėme ant visų į Petrogradą vedančių kelių pastatyti pasitikimą karinę atspirtį ir pasiūsti agitatorius, kad pasitiktų valdžios pašauktus kareivių vienetus. Jei žodžiais negalima bus sulaukyti—tai vartot ginklą. Visos derybos per telefoną buvo vedamos visiškai atvirai, taigi buvo prieinamos valdžios agentams.

Komisarai per telefoną mums pranešė, kad visas vietas, kuriomis buvo galima ateiti į Petrogradą, atydžiai saugojo mūsų draugai. Oriebaumo junkerių dalis naktį vis tik prasinėrė per mūsų apsaugą, ir mes per telefoną sekėme tolesnius jų judėjimus. Sudrutinome Smolnio sargybą iš lauko, pasišaukę naują kareivių būrį. Susisiekimai su visomis garnizono dalimis ėjo nepertraukiami. Sargybos būriai budėjo visuose pulkuose. Dieną ir naktį karinis Revo-

liucijos Komitetas turēja savo zinioj delegatų nuo kiekvienos garnizono dalies. Buvo išleistas įsakymas griežtai slopinti juodašimčių agitaciją ir jei tik jie pabandytų daryti gatvinius pogromus, tai tuojaus vartoti ginklą ir veikti be pasigailėjimo.

Per tą sprendžiamąją mums naktį visi svarbiausi miesto punktai perėjo į mūsų rankas, —beveik be pasipriešinimo, be mušio, be aukų. Valstybės banką sergėjo valdžios sargyba ir šarvuotas automobilis. Tą namą iš visų pusių apsupo mūsų kareivių burys; sargams netikėtai atėmė šarvuotą automobilį, ir bankas perėjo į Karinio Rev. Komiteto rankas be vieno šuvio.

Nevos upėj ties Prancuzų Rusų fabriku stovėjo skraiduolys (kreiseris) “Aurora”, kuris buvo taisomas. Visa jo įgula tai buvo siela ir kunu atsidavę revoliucijai jurininkai. Kada Kornilovas rugp. pabaigoj grasino Petrogradui, valdžia pašaukė “Auroros” jurininkus saugoti Žiemos Rumą. Nors jau ir tuomet jie buvo aštriausiai nusistatę prieš Kerenskio valdžią, tačiau jie suprato savo pareigą—atremti besiveržiančią kontr-revoliuciją,—ir be murmėjimo jie užėmė savo vietas. Kada pavojus dingo, tai juos pašalino. Dabar gi, Spalių sukilimo dienose, jie buvo perdaug pavojingi. Jurų ministerija davė “Aurorai” įsakymą pakelti inkarą ir išeiti iš Petrogrado vandenų. Įgula tuoju mums apie tai pranešė. Mes panaikinome įsakymą, ir skraiduolys pasiliko vietoj, pasiruošęs bet kurią valandą pavartoti visas savo karines pajėgas vardu Sovietų valdžios.

ŠPRENDŽIAMOJI DIENA.

Beauštant spalį 25 dienai, iš partijos spaustuvės atėjo į Smolnį darbininkas ir darbininkė ir parnešė, kad valdžia uždarė mūsų partijos centro organą ir naująjį Petrogrado Sovieto laikraštį. Uždarius spaustuvę, antspaudus pridėjo kokie ten valdžios agentai. Karinis Revoliucijos Komitetas tuojaus panaikino tą įsakymą, paimdamas savo globon abudu leidiniu, ir pavadė “didvyriškam Volynijos pulkui augštąją garbę—ginti laisvą socialistinį žodį nuo kontr-revoliucinių pasikėsinimų”. Po to spaustuvė dirbo be pertraukos ir abu laikraščiai ėjo paskirtą valandą.

Valdžia kaip ir pirma posėdžiavo Žiemos Rume, bet jinai buvo jau ne daugiau, kaip tik savo pačios šešėlis. Politiniu atžvilgiu jos jau nebebuvo. Per spalį 25 d. Žiemos Rumas buvo mažų-pamažu iš visų pusių apsupamas mūsų kareivių. 1 val. dieną aš pareiškiau Petrogrado Sovieto posėdyj vardu Karinio Revoliucijos Komiteto, kad Kerenskio valdžia jau nustojo gyvavusi ir kad, ligi Visos Rusijos Sovietų Suvažiavimas padarys tam tikrą nutarimą, galia pereina į Karinio Revol. Komiteto rankas.

Leninas jau keletą dienų pirm to buvo apleidęs Finiją ir slapstėsi miesto pakraščiuose, darbininkų gyvenamose vietose. 25 d. vakare jis slapta atvyko į Smolnį. Žiurint pagal laikraščių žinias, padėtis jam vaizdavosi tokia, buk reikalas tarp mūsų ir Kerenskio valdžios einas linkui laikino kompromiso. Buržuazinė spauda tiek daug šaukė apie visai prisiartinantį sukili-

mą, apie ginkluotų kareivių demonstraciją gatvėse, apie plėšimus, daužymus ir apie neišvenigiamas kraujo upes, kad jinai dabar nepatėmijo to sukilimo, kuris tikrenybėje ėjo, ir štabo derybas su mumis jinai laikė grynų pinigų. Tuo tarpu be betvarkės, be susirėmimų gatvėse, be šaudymų ir be kraujo liejimo vieną įstaigą po kitai ėmė stropus ir disciplinuoti buriai kareivių, jurininkų ir raudongvardiečių, klausydami tikrų įsakymų, duodamų per telefoną, iš mažo kambariuko trečiajame gyvenime Smolnio Instituto.

Vakare buvo prirengiamasai posėdis Antrojo Visos Rusijos Sovietų Suvažiavimo. Dan'as davė raportą vardu Centro Pildomojo Komiteto. Jis pasakė kaltinimo kalbą prieš maištininkus, neteisėtus valdžios pasisavintojus, sukilėlius ir mėgino nugąsdinti suvažiavimą, kad sukilimas neišvenigiamai žlugsiąs, kurį už dienos kitos nuslopinsiančios pajėgos iš fronto. Jo kalba skambėjo, kaip neįtikinanti ir ne savo vietoj, svetainėj, kur nuslėgiamoji delegatų dauguma entuziastingai tēmijo bėgį pergalingojo Petrogrado sukilimo.

Žiemos Rumas tuo laiku buvo apsuptas, bet dar nepaimtas. Laiks nuo laiko iš jo langų šaudė į apsupančiuosius, kurių grandis iš visų pusių palengva ir atsargiai ėjo vis siauryn ir siauryn. Iš Petro Povilo tvirtumos buvo paleista du trys armotų šuviai į Žiemos Rumą. Tolimas jų trenksmas pasiekė Smolnio sienas. Martovas, bespėkiai apmaudingas, kalbėjo nuo suvažiavimo sakyklos apie piliečių karą, ypač apie

apgulimą Žiemos Rumo, kur ministerių skaičių —baisus daiktas!—buvo ir menševikų partijos narių. Prieš jį stėjo du jurininkai, kurie atėjo iš kovos vietos. Jie priminė kaltintojams apie liepos 18 d. puolimą, apie visą senosios valdžios išdavikišką politiką, apie išnaujo įvestą mirties bausmę kareiviams, apie areštus, apie revoliucinių organizacijų išdraskymus ir prisiekę pergalėti arba mirti. Jie taip pat atnešė žinių apie pirmąsias aukas iš mūsų pusės Žiemos Rumo aikštėj.

Visi atsistojo, tarytum sulig nematomai duoto ženklo, ir pagiedojo Laidotuvių Maršą tokiu sutarimu, kurį pagimdo tiktai augštas moralinis įtempimas. Kas tą minutę pergyveno, tas nepamirš jos.

Posėdis nutruko. Negalima buvo teoriniai svarstyti klausimą delei valdžios sutaisymo būdų, kuomet į mus lėkė aidai kovos ir šaudymosi ties Žiemos Rumo sienomis, kur praktikoje buvo sprendžiama tos valdžios likimas.

Žiemos Rumo ėmimas, tačiau, tolyn traukėsi, o tai iššaukė svyravimų tarp ne tokių drąsių suvažiavimo elementų. Dešinysis sparnas savo kalbėtojų lupomis pranašavo mums artimą prapultį. Visi labai nekantriai laukė žinių iš Žiemos Rumo aikštės. Po kiek laiko atvyko Antonovas, kuris vadavo kariniams žingsniams (prieš Žiemos Rumą. Vert.). Svetainę apėmė visiška tyła. Žiemos Rumas paimtas, Kerenskis pabėgo, kiti ministriai areštuoti ir nuvesti į Petro Povilo tvirtumą. Pasibaigė pirmasai Spalių Revoliucijos ruožtas.

Dešinieji socialistai-revoliucionieriai ir menševikai, šešios dešimtys žmonių išviso, vadinasi, apie vieną dešimtadalį viso suvaziavimo, protestuodami apleido posėdį. Kadangi jiems nebuvo daugiau ko daryti, tai jie “sudėjo visą atsakomybę” už tolesnius įvykius ant pečių bolševikams ir kairiesiems socialistams-revoliucionieriams. O šie paskutiniai gyveno svyravimo valandas. Praeitį juos artimai rišo su Černovo partija. Dešinysis tos partijos sparnas visai nusviro į pusę vidutinės ir smulkios buržuazijos gaivalų, į miesčioniškosios inteligentijos pusę, į pasiturinčių kaimo sluoksnių pusę, ir visais nusprendžiamais klausimais ėjo ranka rankon su liberaline buržuazija prieš mus. Revoliucingiausi partijos elementai linko į proletariatą ir jo partiją; tuose elementuose atsispindėjo radikalizmas socialinių reikalavimų, kurių statė bėdžiausios valstiečių minios. Jie, tačiau, bijojo nupiauti tą bambos žarnelę, kuri juos rišo su senąja partija. Kuomet mes apleidome priešparlamentį, jie atsisakė sekti paskui mus ir persergėjo mus nuo “avantūros”. Bet sukilimas butinai spyrė juos pasirinkti vieną iš dviejų: už Sovietus ar prieš Sovietus. Ir ne be svyravimų jie telkė savo eiles toj pačioj pusėj barikados, kur buvome mes.

SUDARYMAS ŽMONIŲ KOMISARŲ TARYBOS (SOVIETO).

Petrograde buvo laimėta pilna pergalė. Iš-tisa galia buvo rankose Karinio Revoliucijos Komiteto. Mes išleidome pirmuosius nuspren-

dimus delei mirties bausmės panaikinimo, armijos komitetų perrinkimo ir tt. Bet čia pasirodė, kad mes atkirsti nuo provincijos. Viršūnės gelžkelio ir pašto telegrafo tarnautojų buvo nusistačiusios prieš mus. Armijos komitetai, miestų valdybos, žemietijos vis bombardavo Smolnį grumojančiomis telegramomis, kuriose skelbė mums tiesioginį karą ir ketino trumpu laiku nušluoti šalin sukilėlius. Musų telegramos, nuosprendžiai ir paaiškinimai nepasiekė provincijos, kadangi Petrogrado Telegrafo Agentura atsisakė mums tarnauti. Tokioj atmosferoj, kur sostinė buvo atskirta nuo visos šalies, lengvai gimė ir platinosi išgąstingi ir baisūs gandai.

Įsitikinus, kad Sovietas iš tikro paėmė galią į savo rankas, kad senoji valdžia areštuota, o Petrogrado gatvėse viešpatauja ginkluoti darbininkai, buržuazijos ir santaikininkų spauda pradėjo kampaniją tikrai dar negirdėto įsiutimo; nebuvo tokio melo ir šmeižto, kurio jinai būtų nesumobilizavusi prieš Karinį Revoliucijos Komitetą, prieš jo vadus ir komisarus.

Spalių 26 dienos metu buvo posėdis Petrogrado Sovieto, kur dalyvavo ir delegatai Visos Rusijos Suvaziavimo, garnizono konferencijos nariai ir skaitlinga partijinė publika. Čia pirmą sykį, po mažne keturių mėnesių pertraukos, kalbėjo Leninas ir Zinovjevas, kuriuos pasitiko audringais sveikinimais. Prie džiaugsmo delei laimėtos pergalės, tačiau, buvo prisimaisę neramaus rūpesčio, kaip atsiliieps šalis į tą pervartą ir ar išlaikys Sovietai galią...

Vakare įvyko sprendžiamasai Sovietų Suvažiavimo posėdis. Leninas pasiulė du nuosprendžiu: delei taikos ir delei žemės. Abudu buvo po trumpų ginčų priimti vienu balsu. Šiame posėdyj buvo sudaryta ir nauja centralinė valdžia asmenyj Žmonių Komisarų Tarybos.

Musų Partijos centro Komitetas bandė susitarti su kairiaisiais socialistais-revoliucionieriais. Jiems buvo pasiulyta dalyvauti įkurime Sovietų valdžios. Jie svyravo, nurodydami, kad, jų manymu, valdžia turi turėti koalicijos pobūdį ribose sovietinių partijų. Bet menševikai ir socialistai-revoliucionieriai jau buvo nutraukę ryšius su Sovietų Suvažiu, manydami, kad reikalinga esanti koalicija su priešingomis Sovietams partijomis. Mums kito nieko nebeliko daryti, tik palikti kairiųjų socialistų-revoliucionierių partijai įtikinti savo kaimynus iš dešinės, kad grįžtų į revoliucijos stovyklą; o kol jie užsiėmė tuo beviltingu darbu, tai mes laikėme savo pareigą antdėti musų partijai visą valdžios atsakomybę. Žmonių komisarų sąrašas buvo sudarytas išimtinai iš bolševikų. Tame, be abejojimo, buvo kiek politinio pavojaus: pasisukimas atrodė perdaug staigus,—užtenka, ištikrųjų, tik atsiminti, jog šios partijos vadai dar iki vakarykščios dienos stovėjo po ženklų apkaltinimo sulig 108 straipsniu, vadinasi, buvo kaltinami kaip valstybės išdavikai. Bet kito kelio nebuvo. Kitos sovietinės grupės svyravo ir išsisukinėjo, bevėlydamos užimti laukimo poziciją. Galų gale mes neabejojome, kad tik tai musų partija tepajėgs sudaryti revol. valdžią.

NAUJOSIOS TVARKOS PIRMUTINĖS DIENOS.

Suvažiavimo patvirtintų nutarimų delei žemės ir taikos buvo spaudinama milžiniška daugybė, ir jie buvo platinami visoje šalyje per delegatus iš fronto, per atvykstančius iš kaimų pėščius valstiečius, per agitatorius, kuriuos mes siuntėme į provinciją, į apkasus. Tuo pačiu laiku ėjo darbas delei raudonosios gvardijos organizavimo ir ginklavimo. Drauge su senuoju garnizonu ir jurininkais jinai nešė sunkią sargybos tarnybą. Žmonių Komisarų Taryba ėmė savo žinion vieną valdžios įstaigą po kitos; bet visur jai tekdavo susidurti su neveikliu (pasyviu) pasipriešinimu augštųjų ir vidutinių valdininkų. Buvusios sovietinės partijos dėjo visas pastangas, kad tik radus šiame sluogsnyje sau atspirties ir organizavus sabotazą prieš naująją valdžią. Musų priešai buvo įsitikinę, kad čia reikalas einas tik apie atskirą atsitikimą, kad ryt poryt, už savaitės Sovietų valdžia busianti nuversta... Smolniame pasirodė pirmieji kitų šalių konsulai ir ambasadų nariai, traukiami savo dienos reikalų, lygiai kaip ir žingeidumo. Šičia skubėjo korespondentai su savo užrašų knygutėmis ir fotografijos aparatais. Skubėjo pasižiūrėti, kaip atrodo naujoji valdžia, nes buvo įsitikinę, kad už dienos kitos jau busią pervėlu.

Mieste viešpatavo visiška tvarka. Jurininkai, kareiviai, raudongvardiečiai per pirmąsias dienas puikiai laikėsi disciplinos ir laikė režiimą stropios revoliucinės tvarkos.

Priešininkų stovykloj prasidėjo baimė, kad tas "atskiras atsitikimas" ("epizodas") perilgai nenusitęstų, ir tuo pačiu laiku ant greitųjų buvo ruošiamas pirmoji organizacija darymui puolimo prieš naująją valdžią. Inicatyva šičia parėjo iš socialistų-revoliucionierių ir menševikų. Praeitame laikotarpyj jie nenorėjo ir nediršo imti valdžią į savo rankas. Sulig savo protarpinės politinės padėties, jie tenkinosi tuom, kad buvo koalicinės valdžios sąstata, kai po buržuazijos pagalbininkai, kritikai, geraširdžiai kaltintojai ir užtarytojai. Per visus rinkimus jie sąžiningai prakeikdavo liberalinę buržuaziją, o valdžioj tiek pat reguliariai jungdavosi su jąja. Per pirmuosius šešius revoliucijos mėnesius jie delei tos savo politikos paspėjo galutinai prarasti pasitikėjimą žmonių miniose ir armijoj; o dabar Spalių Sukilimo smugis nustumia juos nuo valstybės aparato. O juk dar vakar jie laikė save padėties viešpačiais. Jų persekiojami, bolševikų vadai gyvena nelegaliai, slapstydami, kaip ir carizmo metu. Šiandie bolševikai turėjo galią savo rankose. O vakarykščiai ministariai-santaikininkai ir jų bendradarbiai pasirodė esą paspirti į šalį ir iš sykio prarado paskutinę įtaką tolesniam įvykių bėgiui. Jie nenorėjo tikėti ir negalėjo tikėti, kad tas griežtas pakrypimas reiškia naujosios gdynės pradžią. Jie norėjo manyti ir vertė save manyti, kad čia esąs pripuolamas atsitikimas, nesusipratimas, kurį galima busią pašalinti keliomis energingomis kalbomis ir kaltinimo straipsniais. Bet kas valandą jie susidurė su

vis augančiomis nepergalimomis kliutimis. Štai iš kur ir kilo jų akla, tikrai pasiutusi neapykanta.

Buržuaziniai politikai, suprantama, nedrįso eiti į ugnį. Jie pryšakin stumė socialistus-revoliucionierius ir menševikus, kurie bekovodami su mumis įgijo visą tą energiją, kurios jiems stokavo tuo metu, kai jų partija turėjo pusę valdžios. Jų organai skleidė baisiausius gandus ir šmeižtus. Jų vardu buvo leidžiamos proklamacijos, kurios tiesiog šaukė sutriuškinti naująją valdžią. Jie tai organizavo valdininkus (činovnikus), kad darytų sabotажą, o junkerius organizavo kariniams žingsniams.

Spalių 27 ir 28 dd. mums vis ėjo nepaliamjami grumojimai telegrafu nuo armijos komitetų, miestų valdybų, žemietijų, nuo Vikželio (gelžkeliečių sąjungos vadaujamosios įstaigos) organizacijų. Nevos Prospekte, vyriausioj sostinės buržuazijos gatvėj, darėsi vis gyviau ir gyviau. Buržuazijos jaunimas, pamesdamas sustingimą ir kurstomas spaudos, Nevos Prospekte skleidė vis platesnę ir platesnę agitaciją prieš Sovietų galią. Padedami buržuazinės govėdos, junkeriai nuginkluodavo atskirus raudongvardiečius. Nuošalesnėse gatvėse raudongvardiečius ir jurininkus sušaudydavo. Junkerių grupė pagriebė telefono stotį. Iš tos pačios pusės buvo bandyta pasigrobtį telegrafą, paštą. Pagaliau, mums pranešė, kad trys ginkluoti automobiliai pakliuvo į rankas kokiai ten mums priešingai karinei organizacijai. Buržuaziniai gaivalai aiškiai kėlė galvą augštyn. Laikraščiai

pranašavo, kad mes gyveną paskutines valandas. Musų žmonės nutvėrė keletą slaptų įsakymų, iš kurių buvo aišku, kad prieš Petrogrado Sovietą yra sutverta karinė organizacija, kurios centre stovi vadinamasai revoliucijos gynimo komitetas, kurį sudarė miesto valdyba ir senojo sąstato Centro Pildomasai Komitetas. Čia ir ten viešpatavo dešinieji socialistai-revoliucionieriai ir menševikai. To komiteto žinion atsidavė junkeriai, studentai ir daugelis kontr-revoliucinių karininkų, kurie norėjo, užsiglaudę už santaikininkų pečių, kirsti mirtiną smugį Sovietams.

JUNKERIŲ SUKILIMAS SPALIŲ 29 D.

Kontr-revoliucinės organizacijos atsispyrimo punktai tai buvo junkerių mokyklos ir Inžinerių Pilis, kur buvo sukrauta gana daug ginklų ir amunicijos ir iš kur buvo daroma puolimai revoliucinės valdžios įstaigų.

Raudongvardiečių ir jurininkų buriai, apsupdami junkerių mokyklas, siuntė ten savo perkalbėtojus, sakė atiduoti ginklus. Iš ten buvo atsakoma šuviais. Apsupantieji trypė ant vietos; apie juos rinkosi publika ir neretai netikslios kulkos iš langų sužeisdavo praeivius.

Susikirtimai įgijo neaiškų užsitęsimo pobūdį, ir tatai grąšino sudemoralizuoti revoliucinius burius. Butinai reikėjo daryti kuo griežčiausių žingsnių. Junkerių nuginklavimo darbas buvo pavestas komendantui Petro Povilo tvirtumos, praporščikui B. Jis dračiai apsupo junkerių mokyklas, atsiuntė ginkluotų automo-

bilių ir artilerijos ir paskelbė junkeriams ultimatumą: pasiduoti; apsimąstymui davė 10 minučių. Iš langų atsakyta naujais šuviais. 10 minučių sukakus, B. liepė paleisti artilerijos ugnį. Ir pirmutiniai šuviai pramušė mokyklos sienose žiopsančias skylės. Junkeriai pasidavė, nors daugelis jų mėgino išsigelbėti bėgimu ir, bėgdami, atsišaudinėjo. Susidarė įtuzimas, kuris visuomet lydi piliečių karą. Jurininkai, be abejojimo, žiauriai pasielgė su atskirais junkeriais. Buržuazinė spauda paskui kaltino jurininkus ir Sovietų valdžią, prinesdama nežmoniškumą ir žvėriškumą. Ji, tačiau, tylėjo delei to fakto, kad spalį 25-26 d. pervarta įvyko veik be šuvių ir be aukų, ir kad tik buržuazijos suorganizuotas kontr-revoliucinis suokalbis, pastumęs jos jaunąją kartą į piliečių karo ugnį prieš darbininkus, kareivius ir jurininkus, privedė prie neišvengiamų žiaurumų ir aukų. Spalį 29 diena sudarė griežtą persilaužymą Petrogrado gyventojų upo. Įvykiai įgijo tragingesnio pobūdžio. Kartu ir mūsų priešai suprato, kad dalykas kur kas rimtesnis, negu jie manė, ir kad Sovietas anaipol neketina jiems atiduoti iškarautąją galią sulig kapitalistinių laikraščių ir junkerių pareikalavimo.

Petrogrado valymas nuo kontr-revoliucinių lizdų ėjo labai įtemptas. Junkeriai veik iki paskutiniam buvo nuginkluoti; sukilimo dalyvautojai areštuoti, pasodinti į Petro Povilo tvirtumą arba išvežti į Kronštadtą. Leidiniai, atvirai šaukiantieji į sukilimą prieš Sovietų galią, buvo uždaryti. Buvo išduota įsakymai areštuo-

ti tulus buvusių sovietinių partijų vadus, kurių vardai pasirodė po nutvertais kontr-revoliuciniais įsakymais. Karinis pasipriešinimas sossitinėj buvo galutinai sulaužytas.

Paskui tuoj prasidėjo ilga kamuojanti kova su sabotazu, kurį varė valdininkai (činovnikai), technikai, tarnautojai ir t.t. Šie gavalai, kurie žymia dalim, sulig savo gaunamo darbo mokesnio, priklauso prie spaudžiamųjų klasių gyventojų, tačiau, sulig savo gyvenimo sąlygų ir sulig savo psichologijos, dedasi su buržuazine visuomene. Jie širdžia ir siela tarnavo valstybei ir jos įstaigoms, kuomet tos valstybės galvinyj stovėjo carizmas. Jie toliau tarnavo valstybei, kuomet galia perėjo į imperialistinės buržuazijos rankas. Sekamuju revoliucijos laikotarpiu juos, kaipo palaiką, paveldėjo koalicinė valdžia su jų žinojimu ir technikiniu išsilavinimu. Bet kada sukilę darbininkai, kareiviai ir valstiečiai šalin nugarodo išnaudotojų klases nuo valstybės vairo ir pamėgiño paimti reikalų vedimą į savo rankas, tai valdininkai ir tarnautojai piestu stojo ir griežtai atsisakė teikti bet kokios paramos naujajai valdžiai. Toly n platyn vystėsi tasai sabotazas, kurį vyriausiai organizavo socialistai-revoliucionieriai ir menševikai ir kurį palaikė pinigai, teikiami bankų ir talkininkų ambasadų.

Juo tvirtesnė darėsi Sovietų galia Petrograde, juo labiau buržuazinės grupės dėjo savo viltį į karinę pagalbą iš užsienio. Petrogrado Telegrafo Agentura, gelžkelio telegrafus, radio telegrafinė Carskojės Selos stotis iš visų kraš-

tų nešė žinias apie milžiniškas pajėgas, traukiamas į Petrogradą, kad nuslopinus ten maištininkus ir įkurus tvarką. Kerenskis nubėgo į frontą, ir buržuaziniai laikraščiai pranešė, kad jis iš ten vedąs nesuskaitomą armiją prieš bolševikus. Mes buvome atkirsti nuo šalies; telegrafas nenorėjo mums tarnauti. Bet kareiviai, kurie dešimtimis ir šimtais kasdien ateidavo, kaip įgaliotiniai savo pulkų, divizijų ir korpusų, visuomet mums sakė: “Nesibijokite fronto; jis visas su jumis; įsakykite tik, o mes pasiūsim jums pagalbą, kad ir šiendie, diviziją arba korpusą”. Armijoje buvo tai pat, kaip ir visur: apačios buvo su mumis, viršunės—prieš mus. Tų viršunių rankose buvo karinis techniškas aparatas. Atskiros dalys daugmilioninės armijos pasirodydavo esančios atskirtos nuo kitos. Mes buvome atkirsti nuo armijos ir nuo visos šalies. Ir vis tik žinia apie Sovieto valdžią Petrograde ir apie jos išleistus nutarimus nesulaikomai platinosi po visą šalį ir žadino Sovietus sukilti prieš senąją valdžią.

Žinios apie judėjimą Kerensko, vedančio kokią ten kariuomenę prieš Petrogradą, greit paaikėjo ir įgijo tikresnę pavidalą. Iš Carskojės Selos mums pranešė, kad per Lugą ten prisiartino kazokų ešelonai. Petrograde pasklido atsisaukimas, pasirašytas Kerensko ir generolo Krasnovo, šaukiantis visą garnizoną prisidėti prie valdžios kariuomenės, kuri arčiausiomis valandomis įžengsianti į Petrogradą. Junkerių sukilimas spalio 29 d., be abejojimo, turėjo sąryšio su Kerensko žingsniu, tik jis perdaug

anksti išsiverzė, kaipo sekmė griežtų veiksmų iš mūsų pusės. Carskojės Selos garnizonui buvo įsakyta: pareikalauti iš ateinančių kazokų vienetų, kad pripažintų Sovietų valdžią, o jei atsisakys, tai nuginkluoti juos. Bet Carskojės Selos garnizonas pasirodė nepriruoštas karieniems veiksmams. Jis neturėjo artilerijos ir neturėjo vadų: karininkai (aficeriai) buvo priešingi Sovietų valdžiai. Kazokai paėmė Carskojės Selos stotį, galingiausią visoj šalyj, ir traukė pirmyn. Peterhofo, Krasnojės Selos ir Gatčinios garnizonai neparodė nei iniciatyvos, nei pasiryžimo.

Po veik nekruvinos pergalės Petrograde, kareiviuose susidarė įsitikinimas, kad dalykas ir toliau eisiąs tuo pačiu keliu: užtenka, girdi, pasiųsti į kazokus agitatorių, kuris jiems paaiškint darbininkų revoliucijos tikslus, o jie padėsią ginklus. Kalbomis ir broliavimusi buvo nuveiktas kontr-revoliucinis Kornilovo sukilimas. Varant agitaciją ir planingai užimant įstaigas —be mušio—buvo nuversta Kerenskio valdžia. Tas pačias priemones dabar vartojo vadai Carskojės Selos, Krasnojės Selos ir Gatčinios Sovietų prieš generolo Krasnovo kazokus. Bet šičia tos priemonės nieko nepešė. Kazokai buvo be pasiryžimo ir be entuziazmo, o vis delto varėsi pirmyn. Atskiri jų būriai artinosi prie Gatčinios ir Krasnojės Selos, ėjo į susirėmimus su neskaitlingais vietinių garnizonų būriais, kartais nuginkluodami juosius. Apie Kerenskio būrių skaitlingumą mes iš pradžios neturėjome jokio supratimo. Vieni kalbėjo, kad generolas

Krasnovas atsiveda dešimtį tukstančių vyrų, ki-
ti tvirtino, kad ne daugiau kaip tukstantį; pa-
galiau priešingi mums laikraščiai ir atsišauki-
mai colinėmis raidėmis skelbė, kad ties Cars-
koje Selo sutraukta du korpusu.

Petrogrado garnizone taip pat viešpatavo
nepasitikėjimo upas: vos tik buvo laimėta ne-
kruvina pergalė, o jau reikėjo stoti prieš prie-
šininką, kurio skaitlingumas buvo nežinomas,
ir vesti mušius, kurių sėkmė nežinoma. Garni-
zono konferencijose vyriausiai buvo kalbama,
kad reikia siųsti vis daugiau ir daugiau agitato-
rių ir išleisti atsišaukimų į kazokus: kareiviams
rodėsi negalimas daiktas, kad kazokai atsisa-
kytų užimti tą poziciją, kurią gynė bekovoda-
mas Petrogrado garnizonas. Tuo tarpu pirmu-
tinės kazokų grupės priėjo visai arti Petrogra-
do, ir mes ruošėmės prie to, kad vyriausia kova
įvyks miesto gatvėse.

Didžiausio pasiryžimo parodė raudongvar-
diečiai. Jie reikalavo ginklų, amunicijos ir va-
dų. Bet kariniame aparate viskas buvo pakri-
kę, ištizę, dalinai delei nusidėvėjimo, dalinai—
delei blogų norų. Karininkai buvo atsistatydi-
nę, daugelis buvo pabėgę; šautuvai buvo vienur,
o šoviniai kitur. Dar blogiau buvo su artileri-
ja. Armotos, armotų ratai, šoviniai—visi tie
daiktai buvo skirtingose vietose ir viso to rei-
kėjo apigrabomis ieškoti. Pulakai pasirodė ne-
turį prie savęs nei saperų įrankių nei lauko te-
lefonų. Revoliucinis štabas, kuris bandė visa
tai sutvarkyti iš viršaus, susidurė su nepergali-

momis kliutimis, vyriausiai su sabotazu, kurį darė kariniai technikiniai tarnautojai.

Tuomet mes nusprendėme kreiptis stačiai į darbininkų minias. Mes išdėstėme joms, jog revoliucijos laimėjimams grąšina didžiausias pavojus, ir kad nuo jų, nuo jų energijos, iniciatyvos ir pasišventimo, priklauso išgelbėjimas ir sutvirtinimas galios darbininkų ir valstiečių tvarkos. Tas atsikreipimas veik tuojaus apsvainikavo milžinišku praktiniu pasisekimu. Tukstančiai darbininkų traukė linkui Kerenskio kariuomenės ir ėmė kasti apkasus. Ginklų fabrikų darbininkai įrengė armotas, patys joms gaudami šovinių iš sandėlių; rekvizavo arklius, vežė armotas į pozicijas, sustatydami jas tenai; organizavo rūpinimo skyrių (intendanturą), įgydami benzinos, motorų, automobilių; rekvizavo maisto ir pašaro; pastatė ant kojų sanitarinį skyrių; žodžiu sakant, sudarė visą tą karinį aparatą, kurį mes bergėdziai stengėmės sustverti iš viršaus, iš revoliucijos štabo.

Kada pozicijose paširodė dešimtys armotų, tai mūsų kareivių upas tuojaus atsimainė; artilerijos pridengiami, jie buvo pasiryžę atmušti kazokų puolimą. Pirmutinėse eilėse stovėjo jurininkai ir raudongvardiečiai. Keletas karininkų, politiniai mums svetimų, bet širdingai prisirišusių pre savo pulkų, ėjo drauge su kareiviais į pozicijas ir vadavo jų veiksmams prieš Krasnovo kazokus.

KERENSKIO AVANTIUIROS ŽLUGIMAS.

Tuo tarpu telegramos nešiojo po visą šalį ir užsienį žinią, kad bolševikų "avantiurai" esą galas padarytas, o Kerenskis įžengęs į Petrogradą ir geležine ranka vėl įvedęs tvarką. Antra vertus, pačiame Petrograde buržuazijos spauda, padrąsinta Kerenskio kariuomenės artumu, rašė apie visišką iškrikimą Petrogrado garnizono, apie nesuturimą briovimąsi pirmyn kazokų, aprupintų didele artilerijos daugybe, ir pranašavo greitą Smolnui galą. Didžiausias mums vargas buvo, kaip jau sakėme, kad stokavo tvarkingo technikinio aparato ir žmonių, kurie galėtų vadauti kariniams veiksams. Dargi tie karininkai (aficeriai), kurie sąžiningai ėjo su savo kareiviais į pozicijas, ir tie atsisakinėjo užimti vyriausiojo komandotojo vietą.

Po ilgų apsvarstymų mes apsistojome prie šitokios kombinacijos. Garnizono konferencija išrinko penkių asmenų komisiją, kuriai buvo pavesta augščiausioji kontrolė veiksmų prieš kontr-revoliucinę kariuomenę, kuri ėjo ant Petrogrado. Ta komisija paskui susitarė su generalio štabo pulkininku Muravjovu, kuris Kerenskio valdžios metu buvo opozicijos pusėj, o dabar pats savo iniciatyva pasisiulė tarnauti Sovietų valdžiai.

Mudu su Muravjovu šaltą spalį 30 naktį automobiliu važiovome į kovos linijas. Pakeičiu traukėsi vežimai su maistu, pašaru, amunicija, karo reikmenomis ir artilerija. Visa tai darė įvairių fabričių darbininkai. Raudongvardiečių sargybos keletą sykių sulaukė kelyj mūsų

automobilių ir patikrino praleidžiamąjį mūsų liudijimą. Nuo pat pirmųjų Spalių Revoliucijos dienų visi automobiliai mieste buvo rekvizuoti, ir be liudijimo iš Smolnio nė vienas automobilis negalėjo vaikščioti miesto gatvėmis arba sostinės apylinkėse. Raudongvardiečių budrumas buvo augščiau visokio pagyrimo. Jie prie nedidelių ugnių išstovėdavo ilgas valandas su šautuvais rankose; ir regėti tuos jaunus ginkluotus darbininkus apie ugnis ant sniego tai buvo geriausias ženklas proletarinės revoliucijos.

Pozicijoj buvo sustatyta daug armotų, netruko ir šovinių. Susirėmimas įvyko butent tą dieną tarp Krasnojės Selos ir Carskojės Selos. Po žiauraus artilerijos mušio kazokai, kurie pirmyn ėjo, kol nesusidurė su kliutimis, dabar skubiai atgal pasitraukė. Juos visą laiką prigau dinėjo, pasakodami apie žiaurumus ir žvėriškumus bolševikų, kurie, girdi, norį parduoti Rusiją Vokiečių kaizeriui. Juos buvo įtikinę, kad mažne visas Petrogrado garnizonas nekantriai laukias jų, kaipo išvaduotojų. Pirmasis rimtas pasipriešinimas visiškai iškrikdė jų eiles ir pasmerkė žlugimui visą Kerensko žygį.

Krasnovo kazokų pasitraukimas leido mums paimti į savo rankas Carskojės Selos radio (bevielio) telegrafo stotį. Mes tuojaus paleidome bevieliu telegrafu žinias, kad nugalėjo me Kerensko kariuomenę.*)

*) Čia paduodame tos radiogramos tekstą: Selo Pulkovo. Štabas. 2 val. 10 min. po vidurnakčio. "Naktis spalių 30-31 jeis istorijon. Kerensko bandymas užtraukti kontr-revoliuci-

Mūsų draugai užsienyį mums paskui pranešė, kad vokiečių radio telegrafo stotis, liepiama iš viršaus, nepriėmė tos radio telegramos.

Pirmutinis vokiečių vyriausybės atsiliepiamas į spalių įvykius, tuo budu, pasireiškė, kaipo baimė, kad tie įvykiai nesukeltų bruzdėjimo pačioj Vokietijoj. Austruose Vengruose priėmė mūsų telegramos dalį ir, kiek mums žinoma, jinai pasidarė šaltinis žinios visai Europai, kad nelaimingas Kerenskio pasikėsinimas atgriebti valdžią pasibaigė, kaip verksmingas susmukimas. Krasnovo kazokuose ėjo bruzdėjimas. Jie pradėjo siųsti savo žvalgus į Petro-

nę kariuomenę ant revoliucijos sostinės buvo griežtai atremtas. Kerenskis traukiasi atgal, mes pirmyn einame. Petrogrado kareiviai, jurininkai ir darbininkai parodė, kad jie moka ir nori ginklu rankoj sutvirtinti darbininkų demokratijos valią ir galią. Buržuazija stengėsi atkirsti (izoliuoti) revoliucijos armiją; Kerenskis bandė sulaužyti ją kazokijos jėgomis. Ir vienas ir kitas pasikėsinimas nelaimingai susmuko.

“Didžioji ideja darbininkų ir valstiečių demokratijos viešpatavimo suvienijo armijos eiles ir užgrudino jos valią. Visa šalis dabar supras, jog Sovietų galia tai nėra koks pereinamas reiškinys, bet nesulaužomas faktas darbininkų, kareivių ir valstiečių viešpatavimo. Kerenskiui suteiktas atmušimas tai yra atmušimas dvarininkų, buržuazijos ir kornilovicų. Kerenskiui suteiktas atmušimas tai yra patvirtinimas žmonių teisės delei ramaus, laisvo gyvenimo, žemės, duonos ir galios. Pulkovo divizija, kirtusi karžygišką smugį, sudrutina reikalą darbininkų ir valstiečių revoliucijos. Grįžimo praeitin nebėra. Prysakyj dar stovi kova, kliutys ir aukos. Bet kelias atviras ir pergalė užtikrinta.

Revoliucinė Rusija ir Sovietų valdžia turi teisės didžiūotis savo Pulkovo divizija, komanduojama pulkininko Valdenu. Amžina atmintis kritusiems. Garbė revoliucijos kovotojams, kareiviams ir ištikimiems karininkams! Tegyvuoja revoliucinė, socialistinė žmonių Rusija! Žmonių Komisarų Tarybos vardu—L. Trockis, 1917 m. spalį 31 d.”

gradą ir net oficialinius savo delegatus į Smolnį. Ten jie turėjo progos įsitikinti, jog sostinėj viešpatauja visiška tvarka, palaikoma garnizono, kuris visas kaip vienas remia Sovietų valdžią. Pakrikimas kazokuose įgijo juo aštresnio pobūdžio, kad jiems paaiškėjo, kokia nesąmonė yra mėginti paimt Petrogradą su pagalba kokio tukstančio raitelių,—kadangi žadėtoji jiems parama iš fronto visai neatėjo...

Krasnovo burys pasitraukė į Gatčiną, ir kuomet mes ant rytojaus ten išvažiavome, tai Krasnovo štabas faktinai jau buvo pačių kazokų į nelaisvę paimtas. Musų Gatčinos garnizonas laikė užėmęs visas svarbiausias pozicijas. Kazokai gi, nors ir nebuvo nuginkluoti, bet jų padėtis buvo tokia, kad jie visiškai nepajėgė toliau besipriešinti. Jie vieno tenorėjo: kad juos kaip galint greičiau atleistų į Dono sritį arba bent jau į frontą.

Gatčinos Rumas tai buvo įdomus reginys. Prie visų įėjimų stovėjo sudrutinta sargyba. Prie vartų—artilerija, ginkluoti automobiliai. Rumo kambariuose, išpuoštuose brangiais tapytais paveikslais, apsigyvenę jurininkai, kareiviai, raudongvardiečiai. Ant brangaus medžio stalų riogsojo kareivių drabužių dalys, pypkės, tuščios sardinkų dėžutės. Viename kambarij buvo generolo Krasnovo štabas. Ant grindų riogsojo šienikai, kepurės, šineliai. Lydėjusis mus atstovas Karinio Revoliucijos Komiteto įėjo į štabo buveinę, su bildėsiu nuleido šautuvą drutgaliu žemyn ir, pasirėmęs ant jo, pranešė: “Generole Krasnove, tamsta ir tams-

tos štabas esate areštuoti Sovietų valdžios”. Ties abejom durim tuojau sustojo ginkluoti raudongvardiečiai. Kerenskio nebuvo: jis vėl buvo pabėgęs, kaip kad pirmiau iš Žiemos Rūmo. Apie to pabėgimo aplinkybes papasakojo generolas Krasnovas rašytame savo pareiškime, kurį jis davė lapkričio 1 d. Tą įdomų dokumentą čia ištiesai paduodame.

1917 m. lapkričio mėnesio 1 d. 19 valandą.

Apie 15 val. šiandie pasišaukė mane Augščiausiasis Vyriausias Komandotojas (Kerenskis). Jis buvo labai susijudinęs ir nervuotas.

—“Generole, tarė jis, Tamsta mane išdavei... Čia Tamstos kazokai tikrai kalba, kad jie mane areštuos ir atiduos jurininkams”.

—“Taip, atsakiau aš, kalbos delei to eina, ir aš žinau, kad Tamstai užuojautos niekur nėra”.

—“Bet ar ir karininkai kalba tai pat?”

—“Taip, karininkai ypač nepasitenkinę Tamsta”.

—“Ką gi man daryti? Teks galą pasidaryti”.

—“Jeigu Tamsta teisingas žmogus, tai Tamsta tuojaus važiuosi į Petrogradą su balta vėliava ir atsilankysi į Revoliucijos Komitetą, kur pakalbėsi, kaipo valdžios galva”.

—“Gerai, aš taip ir padarysiu, generole!”

—“Aš duosiu Tamstai sargybą ir paprašysiu, kad su Tamsta pavažiuotų jurininkas”.

—“Ne, tik jau ne jurininkas. Tamsta žinai, kad tai Dibenko?”

—“Aš žinau, kas toks Dibenko”.

—“Tai mano priešininkas”.

—“Na, tai ką padarysi. Dideliais daiktais zaidžiant, reikia mokėt ir pasiaiškint.”

—“Gerai, tik aš naktį išvaziuosiu”.

—“Kam naktį? Tai bus bėgimas. Vaziuok Tamsta ramiai ir viešai, idant visi matytų, kad nebėgi”.

—“Na, gerai. Tik duok Tamsta man pasitikimus palydovus”.

—“Gerai.”

Aš nuėjęs iššaukiau kazoką Dešimtojo Dono Kazokų Pulko Russakovą ir liepiau paskirti aštuonius kazokus saugoti Augščiausiajį Vyriausią Komanduotoją.

Už pusės valandos atėjo kazokai ir pasakė, kad Kerenskio nebėra, kad jis pabėgo. Aš daviau sujudimo ženklą ir liepiau jį sueškoti; manau, kad jis negalėjo pabėgti iš Gatčinos ir kur nors čia pat slapstosi.

Komanduoju Trečiąjį Korpusą
Generolas-majoras Krasnovas”.

Taip tat pasibaigė tasai žygis.

O vis delto mūsų priešininkai nenorėjo pasiduoti ir nesutiko pripažinti, jog galios klausimas jau išspręstas. Jie vis dar dėjo viltį į frontą. Visa eilė buvusių sovietinių partijų vadų—Černovas, Ceretelli, Avksentjevas, Gocas ir kiti—nukeliavo į frontą, vedė ten derybas su senaisiais armijos komitetais, rinkosi stovykloje pas Duchoniną, stengėsi jį sukurstyti, kad priešintų (Sovietų valdžiai. Vert.) ir, anot laikraščių pranešimų, bandė fronto stovykloje net naują ministeriją suorganizuoti. Iš visa

to nieko neišėjo. Senieji armijos komitetai buvo jau praradę paskutinę reikšmę, ir fronte ėjo įtemptas darbas bešaukiant konferencijas ir suvažiavimus, kurių tikslas buvo išnaujo perrinkti visas fronto organizacijas. Tuose perrinkimuose Sovietų galia visur ėmė viršų.

Iš Gatčinos mūsų buriai traukė palei geležkelį toliau linkui Lugos ir Pskovo; iš ten dar iš pryšakio prie jų priėjo keli traukiniai, gabenusieji smarkunus kareivius ir kazokus, kuriuos kvietėsi Kerenskis arba kuriuos siuntė atskiri generolai. Su vienu tų ešelonų buvo net ginkluoto susikirtimo. Bet dauguma kareivių, kurie buvo siunčiami iš fronto į Petrogradą, kaip tik sueidavo Sovietų kariuomenės atstovus, tuoj pasakydavo, kad juos prigavo ir kad jie nepakels rankos prieš darbininkų ir kareivių valdžią.

VIDAUS TRINIMAIŠI.

Tuo tarpu kova delei Sovietų galios plėtojosi po visą šalį. Maskvoj ta kova įgijo baisiai nusitęsiančio ir kruvino pobūdžio. Gali but, jog ne mažiausia tam priežastis buvo faktas, kad sukilimo vadai, darydami puolimą, neparodė išsykio viso reikiamo griežtumo. Piliečių kare labiau, negu bet kuriame kitame kare, laimėjimas tegali but užtikrintas tik darant griežtą ir nepaliaujamą puolimą. Svyruoti negalima, vesti derybas—pavojinga, belukuriuojant vietoj tupčioti—pragaištinga. Reikalą turime su žmonių miniomis, kurios dar niekad neturėjo galios savo rankose; kurios visuomet buvo

kitos klasės pajungtos ir kurioms; todėl, visų labiausia truksta politinio pasitikėjimo savim. Svyravimas vadaujamajame revoliucijos centre tuojaus ją demoralizuoja. Tik kuomet revoliucinė partija eina prie savo tikslo tvirtai ir nesvyruodama, tik tuomet jinai tegali padėti darbininkams nuveikti vergiškus jausmus, amžiais įskiepytus, ir nuvesti darbininkų minias į pergalę. Ir tik varant griežtą neatlaidų puolimą tegalima laimėti pergalę ir mažiausia išėikvoti pajėgų ir aukų.

Bet didžiausias keblumas kaip tik ir yra įgyti griežtą ir tvirtą taktiką. Minia nepasitiki savo pajėgomis, neturi patyrimo politinės galios srityj, o tatai atsiliepia ir į vadus, į kuriuos, be to, savo keliu, daro galingo spaudimo buržuazinė viešoji nuomonė iš viršaus.

Liberalinė buržuazija žiurėjo su neapykanta ir įtužimu į pačią jau mintį, kad galima įkurti darbo minių valstybę. Ji tuos savo jausmus reiškė per visus tuos nesuskaitomus organus, kurių ji turi. Paskui ją sekė inteligentija, kuri, nors kažin kiek lupomis skelbė radikalizmą ir nors jos pasaulėžiūra buvo socialistiniais dažais apdažyta, tačiau iš pačių savo sąmonės gelmių yra persigėrusi vergišku garbinimu buržuazijos galybės ir jos mokėjimo valdyti. Visa ta "socialistinė" inteligentija umai peršoko į dešinę ir žiurėjo į betvirtėjančią Sovietų galia, kaipo į pradžių pabaigos. Pas kui "laisvųjų" profesijų atstovų ėjo smulkieji valdininkai, administracijos technikai, visi tie gajvalai, kurie dvasiniai ir medžiaginiai minta

trupiniais nuo buržuazijos stalo. Tie sluogsniai daugiausia neveikliai mums priešinosi, ypač po to, kai buvo sutriuškintas junkerių sukilimas, bet tas neveiklaus pobūdžio besipriešinimas galėjo juo labiau atrodyti nenuveikiamas. Kiekviename žingsnyj atsisakė su mumis bendradarbiauti. Valdininkai arba apleido ministeriją arba, ten pasilikę, atsisakė dirbti. Jie neperduodavo nei savo skyriaus reikalų nei pinigų sumų. Telefono stoļųj mums neduodavo sujungimo. Telegrafo įstaigose mūsų telegramas arba sudarkydavo arba sulaikydavo. Mes negalėjome gauti vertėjų, stenografų, net perrašinėtojų. Visa tai negalėjo nesudaryti tokios atmosferos, kurioj atskiri elementai, mūsų pačių partijos viršūnėse, turėjo paabėjoti, begu pavyks darbo minioms, akyvaizdoj šitokio buržuazinės visuomenės spyrimosi, sutvarkyti valdžios aparatą ir išsilaikyti galioje. Pasigirdo balsų, kad reikia taikytis. Su kuo? Su liberaline buržuazija. Bet bandymas sudaryti koaliciją su jais įklampino revoliuciją į baisias pelkes. Spalių 25 d. sukilimas tai buvo žingsnis, kurį padarė žmonių minios, norėdamos save apsaugoti, po koalicinės valdžios laikotarpio, pasizymėjusio bėspėke ir išdavyste. Į koaliciją eiti mums beliko nebent su elementais, kurie buvo eilėse vadinamosios revoliucinės demokratijos, taigi visų sovietinių partijų. Tokią koaliciją mes faktinai ir buvome pasiulę iš pat pradžios, posėdyj Antrojo Visos Rusijos Sovietų Suvažiavimo spalių 25 d. Kerenskie valdžia buvo nuversta,—ir mes pasiulėm Sovietų Šu-

važiavimui paimti galią į savo rankas. Bet dešinėsios partijos laukan išėjo, trenkusios duris. Ir tai buvo geriausia, ką jos galėjo padaryti. Jos atstovavo menkutę Suvaziavimo dalį. Jų užpakalyj jau nebuvo minių, o tie sluogsniai, kurie iš papratimo įsias rēmė, tai vis labiau ėjo į mūsų pusę. Koalicija su dešiniaisiais socialistais-revoliucionieriais ir menševikais nebutų pajėgusi padaryti platesnį visuomeninį Sovietų valdžios pagrindą; tuo tarpu gi jinai butų į tos valdžios sąstatą įtraukusi elementų, kurie buvo perdėm sugrauzti politinio nepasitikėjimo (skeptizmo) ir stabmeldingos pagarbos delei liberalinės buržuazijos. Visa naujosios valdžios galybė tai buvo jos programos radikalingumas, jos veiksmų drąsumas. Susirišti su Černovo ir Ceretelli'o grupėmis—reiškė supančioti naujajai valdžiai rankas ir kojas, atimti jai veikimo laisvę ir tuo patim prarasti darbininkų minių pasitikėjimą trumpiausiu laiku.

Arčiausi mūsų kaimynai iš dešinės buvo vadinamieji “kairieji socialistai-revoliucionieriai”. Jie apskritai sutiko mus remti, bet tuo pačiu laiku stengėsi sudaryti koalicinę socialistinę valdžią. Gelžkeliečių sąjungos valdyba (vadinamasai Vikžel), centro komitetas pašto telegrafo tarnautojų, vyriausybės įstaigų valdininkų sąjunga,—visos tos organizacijos buvo nusistačiusios prieš mus. Ir mūsų pačių partijos viršūnėse buvo girdėt balsų, kad šiaip ar taip reikia su jomis susitarti. Bet kokiais pagrindais? Visos minėtos praeito laikotarpio

vadaujamosios įstaigos buvo atgyvenusios savo reikšmę. Jų santykiai su visu žemesniuoju personalu buvo daug maž tokie, kaip santykiai senųjų armijos komitetų su kareivių minia apkasuose. Istorija padarė gilų plyšį tarp viršūnių ir apačių. Beprincipinės kombinacijos, sudarytos iš tų revoliucijos pragyventų vakarykščios dienos vadų, buvo pasmerktos neišvengiamam pakrikimui. Reikėjo tvirtai ir griežtai pasiremti ant apačių, kad išvien su jomis galima būtų nuveikti sabotazą ir aristokratinės viršūnių užmačias. Mes palikome kairiesiems socialistams-revoliucionieriams toliau daryti jų beviltigus bandymus delei susitarimo. Musų gi politika, atžagariai, tai buvo statyti darbininkų apačias prieš visas tas atstovaujamasias organizacijas, kurios rėmė Kerenskio tvarką. Ta neatlaidi politika pagimdė trinimąsi ir net tulą skilimą viršūnėse pačios musų partijos. Centro Pildomajame Komiteete kairieji socialistai-revoliucionieriai protestavo prieš naujosios valdžios žingsnių aštrumą ir užsispyrę nurodinėjo, kad nusileidimai esą būtinais reikalingi. Jūs palaikė ir bolševikų dalis. Trys žmonių komisarai atsisakė nuo savo įgaliojimų ir išėjo iš valdžios sąstato. Kai kurie kiti partijos darbuotojai pricipiniai palaikė jų pusę. Tatai padarė milžiniško įspudžio inteligentų ir buržuazijos srityse: jei bolševikus nenuveikė junkeriai ir Krasnovo kazokai, tai dabar visiškai, girdi, aišku, kad Sovietų valdžia turėsianti prapulti delei savo vidujinės suirutės. Minios, tačiau, visai nepatėmijo to skilimo. Jos perdēm sutar-

tinai rēmē Žmonių Komisarų Sovietą ne tik prieš kontr-revoliucinius suokalbininkus ir sabotazuotojus, bet ir prieš santaikininkus ir skeptikus.

STEIGIAMOJO SEIMO LIKIMAS.

Kuomet, po Kornilovo avantiūros, to laiko viešpataujamosios sovietinės partijos pabandė užglostyti savo minkštumą santykių su kontr-revoliucine buržuazija, tai jos reikalavo greičiau sušaukti Steigiamąjį Seimą. Kerenskis, kurį Sovietai ką tik buvo išgelbėję nuo perdaug druto apkabinimo iš jo talkininko Kornilovo pusės, pasirodė esąs prispirtas daryti nusileidimų. Steigiamasis Seimas buvo paskirta sušaukti pabaigoj lapkričio. Apie tą laiką, tačiau, aplinkybės taip susidėjo, jog nebuvo jokio užtikrinimo, kad Steigiamasis Seimas bus ištikrųjų sušauktas. Fronte ėjo giliausia dezorganizuotė; kareivių pabėgimai kasdieną didėjo; kareivių minios grumojo ištisais pulkais ir korpusais apleisti apkasus ir traukti užpakalin, naikinant viską pakeliui. Sodžiuje visur ėjo nesuturimas griebimas žemių ir dvarininkų inventorius. Keliose apskrityse buvo paskelbtas karo stovis. Vokiečiai ir toliau darė puolimo žingsnių, paėmė Rygą ir grumojo Petrogradui. Dešinysis buržuazijos sparnas atvirai ir piktai džiaugėsi, kad revolucinei sostinei grėsė pavojus. Iš Petrogrado iškraustė valdžios įstaigas; Kerenskio valdžia rengėsi persikraustyti į Maskvą. Visa tai darė Steigiamąjį Seimą ne tik abejotinu, bet net maža vilties tepaliko, kad jis

kada bus sušauktas. Šiuo atžvilgiu spalių pervarta atrodė išgelbėjimas Steigiamojo Seimo, kaip kad ir išgelbėjimas revoliucijos apskritai. Ir kuomet mes sakėme, kad kelias į Steigiamąjį Seimą eina ne per Ceretelli'o priešparlamentį, o per Sovietų paėmimą galios į savo rankas, tai mes visiškai iš širdies kalbėjome.

Bet begalinis Steigiamojo Seimo atidėliojimas nepraėjo nepalietęs pačią tą įstaigą. Paskelbtas pirmose revoliucijos dienose, Steigiamasai Seimas, tačiau, pasirodė tik po 8-9 mėnesių įtužusios klasinės ir partijinės kovos. Jis pasirodė perdaug vėlai, kad galėtų vaidinti kokią kuriamą rolę. Vidujinį Steigiamojo Seimo bankrutą nusakė vienas faktas, kuris iš pradžios galėjo rodytis nesvarbus, bet kuris paskui įgijo milžiniškos reikšmės likimui Steigiamojo Seimo. Svarbiausia savo skaičium partija pirmuoju revoliucijos tarpu tai buvo socialistų-revoliucionierių partija. Jau augščiau esame kalbėję, kokie palaidi barščiai jinai yra ir koks margas jos visuomeninis sąstatas. Revoliucija neišvengiamai vedė prie vidujinio suskaldymo tų eilių, kurios veikė po liaudininkų vėliava. Vis labiau pradėjo išsiskirti kairysis sparnas, kuris paskui save vedė dalį darbininkų ir plačiuosius sluogsnius valstiečių varguomenės. Tas sparnas pradėjo darytis nepermaldaujamai priešingas smulkiai buržuazinėms ir viduriniai buržuazinėms viršunėms socialistų-revoliucionierių partijos. Bet užsistovėjimas-nepaslankumas partijinės organizacijos ir partijinių tradicijų suturėdavo neišvengiamą skilimo procesą.

Proporcinė rinkimų sistema, kaip žinoma, ištiesai rymo ant partijų sąrašų. Kadangi sąrašai buvo sudaryti už dviejų ar trijų mėnesių prieš Spalių Perversmą ir buvo neatmainomi, tai kairieji ir dešinieji socialistai-revoliucionieriai tuo tarpu pasirodė po vėliava vienos ir tos pačios partijos. Taigi apie Spalių Perversmo laiką, vadinasi, tuo laikotarpiu, kai dešinieji socialistai-revoliucionieriai areštavo kairiuosius, o kairieji dėjosi su bolševikais, kad nuvertus socialisto-revoliucionieriaus Kerenskio ministeriją,— tai senieji sąrašai tebeturėjo pilną savo galią, ir per Steigiamojo Seimo rinkimus valstiečių minios buvo verčiamos paduoti savo balsus už tuos sąrašus, kur pryšakyj stovėjo vardas Kerenskio, o paskui vardai kairiųjų, dalyvavusių suokalbyj prieš Kerenskį.

Jeigu tie mėnesiai prieš Spalių Perversmą buvo laikas, kada be paliovos kairėjo minios, kada darbininkai, kareiviai ir valstiečiai visur nesuturimai plaukė į bolševikų pusę, tai tas procesas viduj socialistų-revoliucionierių partijos taip pasireiškė, kad kairysis jos sparnas sustiprėjo lėšomis dešiniojo. Tuo tarpu socialistų-revoliucionierių partijos sąrašuose viešpatavo senieji dešiniojo sparno darbuotojai, užimdami tris ketvirtadalius vietų, darbuotojai, kurie jau buvo visiškai praradę savo revoliucinę garbę laike koalicijos su liberaline buržuazija.

Čia reikia pridurti tą aplinkybę, kad patys rinkimai ėjo per pirmąsias savaites po Spalių Revoliucijos. Žinia apie tą perversmą palyginamai lėtai skleidėsi aplinkui iš sostinių į provin-

ciją, iš miestų į kaimus. Valstiečių minios daugelyj vietų turėjo labai neaiškų supratimą, kas dėjosi Petrograde ir Maskvoj. Jie balsavo už “žemę ir laisvę”, už savo atstovus žemės komitetuose, kurie dažniausia stovėdavo po liaudinių vėliava; bet tuo patim jie balsavo už Kerenskį ir Avksentjevą, kurie paleidinėjo žemės komitetus ir areštavo jų narius. Kaip to sekė, susidarė tas be galo keistas politinis paradoksas, kad viena dviejų partijų, kurios išvaikė Steigiamąjį Seimą,—butent kairieji socialistai-revoliucionieriai, buvo išrinkta sulyg bendrųjų sąrašų su ta partija, kuri sudarė Steigiamojo Seimo daugumą. Šitaip tikrenybėje atsitikus, galima visai aiškiai suprasti, kiek Steigiamasai Seimas buvo atsilikęs nuo plėtojimosi politinės kovos ir partijinių susigrupavimų.

Tenka dar peržiūrėti principinę klausimo pusę.

DEMOKRATIJOS PRINCIPAI IR PROLETARIATO DIKTATURA.

Kaipo marksininkai, mes niekad nebuvo stabmeldingi garbintojai formalinės demokratijos. Klasinėj visuomenėj demokratinės įstaiigos ne tik nepašalina klasių kovą, bet ir klasių reikalus be galo netobulai pareiškia. Savininkų klasės visuomet turi dešimtis ir šimtus priemonių monyti, klastuoti ir kaneveikti valią darbo žmonių minių. Dar labiau netobulus klasių kovos reiškimo aparatas yra demokratijos įstaiigos sąlygose revoliucijos. Marksas pavadino revoliuciją “istorijos garvežiu”. Ačiu atvirai

tiesioginei kovai dėl galios, darbo minios trumpu laikotarpiu įgyja daug politinio patyrimo ir greit besivystydamos pereina iš vieno laipto į kitą. Gramėzdiškai sunkus mechanizmas demokratinių įstaigų juo mažiau paspėja sekti paskui tą besivystymą, juo didesnė šalis ir juo labiau netobulus technikinis jos aparatas.

Dešinieji socialistai-revoliucionieriai pasirodė turį Steigiamojo Seimo daugumą. Sulyg parlamentine mechanika, jiems turėjo priklausyti valstybės galia. Bet dešiniųjų socialistų-revoliucionierių partija būtų galėjusi įgyti tą galią visu pirmospaliniu revoliucijos tarpu. Dešiniųjų soc.-revol. partija, tačiau, išsisukinėjo nuo galios, perduodama levinę tos galios dalį liberalinei buržuazijai, ir delei to butent—apie tą laiką, kada skaitlinis Steigiamoji Seimo sąstatai formaliai vertė ją sudaryti valdžią,—tai dešiniųjų soc.-revol. partija buvo praradusi paskutinius savo įtakos likučius revoliucingiausiose gyventojų dalyse. Darbininkų klasė, o drauge su ja ir Raudonoji Gvardija—buvo griežtai nusistačiusi prieš dešiniųjų socialistų-revoliucionierių partiją. Nuslėgiamoji armijos dauguma rėmė bolševikus. Revoliucinis sodžiaus elementas skirstė savo simpatijas tarp kairiųjų socialistų-revoliucionierių ir bolševikų. Jurininkai, vaidinusieji tokią stambią rolę revoliucijos įvykiuose, beveik ištiesai ėjo su mūsų partija. Dešinieji socialistai-revoliucionieriai buvo priversti išeiti iš Sovietų, kurie spalio mėn., taigi pirm Steigiamojo Seimo sušaukimo, paėmė galią į savo rankas. Kuom gi būtų ga-

lėjusi remtis ministerija, sudaryta Steigiamojo Seimo daugumos? Ją butų rėmusios sodžiaus viršunės, inteligentija, valdininkai; iš dešinės jinai butų gavusi tam tarpui paramos iš buržuazijos. Bet tokia valdžia visai butų neturėjusi medžiaginio galios aparato. Politinio gyvenimo centruose, kaip kad Petrogradas, jinai iš pirmų žingsnių butų susidurusi su nepermaldujamu pasipriešinimu. Jeigu tokiose sąlygose Sovietai, klausydami demokratinių įstaigų formalinės logikos, butų pavedę valdžią partijai Kerenskio ir Černovo, tai ta valdžia, susikompromitavusi ir bespėkė, butų tiktai įnešusi laikino sumišimo į politinį šalies gyvenimą, ir butų buvusi nuversta per naują sukilimą už kelių savaičių. Sovietai nusprendė kaip galint labiau sumažinti tą pasivėlinusį istorinį eksperimentą (bandymą) ir paleido Steigiamąjį Seimą tą pačią dieną, kai jis susirinko.

Delei to mūsų partija buvo žiauriausiai kaltinama. Steigiamojo Seimo išvaikymas, be abejojimo, padarė blogo įspudžio ir vaduojamiems rateliams Vakarų socialistų partijų. Ten, pamatė tame politiniai neišvengiamam žingsnyj partijinę sauvalią, siauro ratelio neteisėtą šeiminkavimą. Kautskis visoj eilėj straipsnių, su sau ypatingu pedantizmu, aiškino sąvitarpio santykiavimą tarp socialiniai revoliucinių proletariato uždavinių ir politinės demokratijos tvarkos. Jis įrodinėjo, kad darbininkų klasei galų gale visuomet naudinga laikytis demokratinės tvarkos pagrindų. Tai, žinoma, apskritai yra visai tiesa. Bet Kautskis iš tos istorinės

tiesos padarė profesoriņę šiukšlę. Jeigu proletariatui galų gale naudinga įvesti savo klasės kovą ir net savo diktaturą į demokratijos įstaigų rėmus, tai tas dar visai nereiškia, kad istorija visada duoda jam progos pasiekti tokios kombinacijos. Iš marksizmo teorijos anaip tol neiš-eina, buk istorija visada sudaranti tokias sąlygas, kurios labiausia “naudingos” proletariatui. Sunku dabar pasakyti, koks būtų buvęs revoliucijos bėgis, jeigu Steigiamasis Seimas būtų buvęs sušauktas antru ar trečiu revoliucijos mėnesiu. Labai galimas daiktas, kad tuomet viešpatavusios socialistų-revoliucionierių ir menševikų partijos būtų susikompromitavusios drauge su Steigiamuoju Seimu akyse ne tiktai veiklesniųjų sluogsnių, kurie rėmė Sovietus, bet ir akyse labiau pasilikusių demokratiinių minių, kurios savo viltimis būtų pasirodžiusios surištos ne su Sovietais, o su Steigiamuoju Seimu.

Šitokiose sąlygose Steigiamojo Seimo paleidimas būtų galėjęs privesti prie naujų rinkimų, kuriuose kairiojo sparno partijos būtų galėjęsios įgyti daugumą. Bet įvykiai plėtojosi kitais keliais. Steigiamojo Seimo rinkimai įvyko devintame revoliucijos mėnesyje. Apie tą laiką klasių kova buvo pasiekusi tokio įtempimo, jog spaudimu iš vidaus ji sulaužė formalius demokratijos rėmus.

Proletariatas vedė paskui save armiją ir valstiečių apačias. Šitos klasės buvo stovyj tiesiuginės ir įtužusios kovos prieš socialistus-revoliucionierius. O socialistų-revoliucionierių partija, ačiu gramėzdiškai demokratiinių rinki-

mū mechanikai, pasirodē turinti Steigiamojo Seimo daugumą, atspindēdama pirm-spalinį revoliucijos tarpą. Susidarē prieštaravimas, visai neišsprendžiamas rėmuose formalēs demokratijos. Ir tik politiniai pedantai, kurie neatkreipia domēs į klasių santykių revoliucinę logiką, tik tokie tegali akyvaizdoj po-spalinēs padēties sakyti pigius pamokslēlius apie demokratijos patogumus ir p̄rmenybes reikalui klasinēs kovos.

Istorija pastatē klausimą kur kas daiktinčiau ir aščiau. Steigiamasai Seimas, sulyg savo daugumos sąstato, turējo perduoti valdžią grupei Černovo, Kerenskio, Ceretelli'o. Ar ta grupē butų galėjusi vadauti revoliucijai? Ar jinai butų galėjusi rasti atspirties toj klasėj, kuri sudaro revoliucijos nugarkaulį? Ne. Tikrasai klasinis revoliucijos turinys nepermaldaujamai susirēmē su savo demokratiniau kevalu. Šioji tat padētis ir nulēmē Steigiamojo Seimo likimą. Paleisti jį tai buvo vienintēlē chirurginė išėitis iš prieštaravimo, kurį sudarēme juk ne mes, bet visas pirmesnis įvykių bėgis.

TAIKOS DERYBOS.

Istoriniame naktiniame posėdyj Antrojo Visos Rusijos Sovietų Suvažiavimo buvo priimtas nusprendimas delei taikos, išspaudintas priede (originalo tekste, iš kurio daryta šis vertimas, to priedo nėra. Vert.). Tuo momentu Sovietų galia dar vos tik tebuvo pradėjusi kurtis svarbiausiuose šalies centruose, o užsienyj buvo visai menkutis skaičius tų, kurie tikējo

tos galios jēgai. Suvaziavime mes priēmēm nusprendimā vienu balsu, bet daugeliui tatau atrodē tik politinē demonstracija. Santaikininkai ant visu kryžkeliu tvirtino, kad musu rezolucija neduosianti praktikiniu sekmiu; nes, iš vienos pusēs, musu nepripazinsiu ir su mumis nenorēsia kalbētis vokieciu imperialistai, o iš antros pusēs—musu talkininkai paskelbsiu mums karu už musu ējima į atskiros taikos derybas. Šešelyj tu pranašavimu bebudami, mes darēme pirmutinius žingsnius delei visuotinos demokratinēs taikos. Nusprendimas buvo priimtas spaliu 26 d., kada Kerenskis ir Krasnovas buvo prie pat Petrogrado vartu; o lapkričio 7 d. mes bevieliniu telegrafu jau kreipēmēs į musu talkininkus ir priešininkus, siulydami padaryti visuotina taika. Atsakydamos į tai, Santarvēs valdzios per savo karinius agentus atsikreipē į tuometinį vyriausiąjį komanduotoją generolą Duchoniną, pareikšdamos, kad tolesni žingsniai, daromi vedimui atskiru taikos derybu, užtrauksiu mums sunkiausių sekmiu. Į tą protestą mes atsakēme lapkričio 11 d., išleisdami atsišaukimą į visus darbininkus, kareivius ir valstiecius, ir tame atsišaukime pareiškēme, kad nieku budu neleisime, kad musu armija, svetimos buržuazijos paplakama, lietu savo krauja. Mes šalin nušlavēm Vakarų Europos imperialistu grumojimus ir pasiēmēm sau visu atsakomybę už taikos politiką akyse tarptautinēs darbininku klasēs. Visu pirma, mes, vykindami savo principinius pažadus, paskelbēme slaptasias sutartis ir pareiškēme, kad mes jose

atmetame visa, kas prieštarauja reikalams visų šalių žmonių minių. Kapitalistinės valdžios mėgino mūsų atidengimus išnaudoti prieš kita kitą, bet žmonių minios mus suprato ir pripažino. Nė vienas social-patriotinis laikraštis nedrįso, kiek atsimename, protestuoti, kad darbininkų ir kareivių valdžia pamatiniai atmaino visus diplomatijos budus; kad mes atsisakėme nuo visų jos niekšysčių ir suktų intrigų. Kaip savo diplomatijos uždavinį, mes pasižymėjome štai ką—apšviesti žmonių minias, atidengti joms akis, kad matytų savo valdžių politikos tikrąją prasmę, ir sujungti tas minias kovoj ir neapykantoj prieš buržuaziniai kapitalistinę tvarką. Vokiečių buržuazijos spauda kaltino mus, kad mes vilkiname derybas; bet visos tautos, godžiai susidomėjusios, sekė Brest Litovsko dialogą; ir tuom per pustrėčio mėnesio derybų buvo atlikta taikos reikalui patarnavimas, kurį pripažino ir teisingesnieji mūsų priešai. Pirmą syk buvo taikos klausimas pastatytas tokiu pavidalu, kad jo nebegalima buvo užtepti jokiomis užsceninėmis machinacijomis. Lapkričio 22 d. mes pasirašėme sutartį delei karinių veiksmų sustabdymo visame fronte nuo Baltijos iki Juodosios jūros. Mes vėl kreipėmės į talkininkus, siulydami prisidėti prie mūsų ir drauge su mumis vesti taikos derybas. Atsakymo mes nesusilaukėme, nors talkininkai šį sykį jau nebandė gąsdinti mus grumojimais. Taikos derybos prasidėjo gruodžio 9 d., už pusanthro mėnesio po priėmimo nusprendimo delei taikos; todėl gi melagingi yra kaltinimai, kuriuos mums

daro parsidavėlių ir social-išdavikų spauda, busią mes nebandę susikalbėti su talkininkais. Per pusantro mėnesio mes pranešinėjome talkininkams apie kiekvieną savo žingsnį ir visada šaukėme juos prisidėti prie mūsų taikos derybų. Mūsų sąžinė tyra akyse Prancuzijos, Italijos ir Anglijos žmonių... Mes padarėme visa, ką tik pajėgėme, kad įtraukus į taikos derybas visas kariaujančias šalis. Kalčia to, kad mes buvome prispirti eiti į atskiras taikos derybas, krinta ne ant mūsų, o ant Vakarų imperialistų, taip pat ir ant tų Rusijos partijų, kurios visą laiką pranašavo Rusų darbininkų ir valstiečių valdžiai greitą mirtį ir įkalbinėjo talkininkams, kad nekreiptų rimtos domės į mūsų taikos iniciatyvą. Bet šiaip ar taip, gruodžio 9 d. prasi-dėjo taikos derybos.

Mūsų delegacija padarė principinį pareiškimą, kuris tikrais spalio 26 d. nusprendimo išsireiškimais išdėstė pagrindus visuotinos demokratinės taikos. Priešingoji pusė pareikalavo nutraukt posėdį; o darbo pradėjimas išnaujo, sulyg Kuehlmanno patarimu, buvo stumiamas vis tolyn ir tolyn. Buvo aišku, kad delegacija Keturlypės Santarvės (Vokiečių, Austrų etc.) turi ne mažų kliučių, beformuluodama atsakymą į mūsų pareiškimą. Gruodžio 25 d. davė tą atsakymą. Keturlypės Santarvės diplomatai pasisakė sutinką su demokratine formula taikos be aneksijų ir kontribucijų pagrindais tautų apsisprendimo. Mums buvo visai aišku, kad tai tik veidmainystė. Bet mes nelaukėme, kad jie net veidmainiautų, kadangi, kaip kad pasakė

vienas prancuzų rašytojas, veidmainystė tai mokesnis, kurį nuodėmė moka dorai. Ir tas faktas, kad vokiečių imperializmas atrado reikalinga užmokėti tą mokesnį demokratijos principams, tai buvo mūsų akyse liudymas, kad vidujinė Vokietijos padėtis užtenkamai rimta... Mes, apskritai kalbant, nedėjome tuščių vilčių į demokratizmą p.p. Kuehlmanno ir Černino—perdaug gerai mes žinojome prigimtį vokiečių ir austrų vengrų viešpataujamųjų klasių; o betgi reikia prisipažinti, kad mes negalėjome atsi-vaizduoti tos bedugnės, kuri skyrė tikruosius vokiečių imperializmo pasiulymus nuo tų formulų, kurias p. von Kuehlmannas pareiškė gruodžio 25 d., kaipo klastavimą Rusų revoliucijos; ta bedugnė paaiškėjo keletu dienų pas-kiau. Tokio begėdiškumo mes nelaukėme.

Kuehlmanno atsakymas padarė milžiniško įspudžio. Jis buvo aiškinamas kaipo sėkmė baimės, kuri apima viešpataujamąsias klases Centralinių Imperijų, kad Vokiečių darbininkų minios nepasitenkinusios ir kad jų nekantrumas vis didėja. Gruodžio 28 d. Petrograde įvyko milžiniška darbininkų ir kareivių demonstracija už demokratinę taiką. O ant rytojaus iš ryto sugrįžo iš Brest Litovsko mūsų delegacija ir atvežė mums tuos plėšikiškus reikalavimus, kuriuos p. von Kuehlmannas mums įteikė var-du Centralinių Imperijų, kaipo išaiškinimą savo “demokratinį” formulų.

Gali iš pirmo pažiūrėjimo pasirodyti nesu-prantama, ko ištikrųjų norėjo Vokiečių diplo-matija, patiekdama savo demokratines formu-

las tik tam, kad už 2-3 dienų parodyt savo vilkiškus apetitus. Bent jau teoriniai ginčai, kurie išsivystė delei tų demokratinių formulų, atrodė ne be pavojaus; o tie ginčai žymia dalim išsivystė per paties Kuehlmanno iniciatyvą. Kad šioj dirvoj Centralinių Imperijų diplomati-ja negalėjo laimėti didelių laurų, tai turėjo but išanksto aišku visų pirma jai pačiai. Bet paslaptis Kuehlmanno diplomatijos elgėsio buvo ta, kad tas ponas buvo nuoširdžiai įsitikinęs, kad mes esą pasiryžę su juo žaisti slapukus. Jis samprotavo daug maž šitaip: Rusijai reikalinga taika. Bolševikai įgys galią per savo kovą del taikos. Bolševikai nori išsilaikyti galioj. To pasiekti j'e tegali tik padarydami taiką. Tiesa, jie buvo susirišę tam tikra demokratine taikos programa. Bet kam pasaulyj butų diplomatai, jei nedaryt juoda baltu. Mes, vokiečiai, palengvinsime bolševikams padėtį, pridengdami savo grobimą gražiomis formulomis. Bolševikų diplomati-ja turės užtenkamai pamatų nesiknisti iki politinės dalyko esybės arba, tikriau sakant, neatidengti viso pasaulio akyse turinį puikiųjų formulų. Kuehlmannas, kitais žodžiais, tikėjosi tylios sutarties su mumis: jis sugrąžins mums mūsų gerąsias formulas; mes gi duosim progos be protesto pasiimti Vokietijai provincijų ir tautų. Vokiečių darbininkų akyse, tuo budu, tas grobimas atrodys pripažintas Rusų revoliucijos. Kuomet laike ginčų parodėme, kad mums rupi ne tušti žodžiai ir ne gražus pridengimas užsceninės klastos, bet demokratinis principas tautų sugyvenimo, tai

Kuehlmannas į tai pažiūrėjo, kaip į blogais norais daromą laužymą tylios sutarties. Jis niekaip nenorėjo apleisti poziciją formulos gruodžio 25 d., pasitikėdamas savo išmiklianta biurokratiniai teisine logika, stengdamas viso pasaulio akyse parodyt, kad baltas nėkiek nesiskiria nuo juodo ir kad tik pikti mūsų norai priverčia mus atkakliai tvirtinti, kad čia esama skirtumo. Grafas Černinas, Austrijų Vengrijų atstovas, tose derybose vaidino vaidmenį, kurį nieks nepavadins garbingu arba vertingu. Jis grėviškai turavojo ir, sekdamas Kuehlmanno nurodymus, visuose kritiškuose momentuose pats apsiėmė daryti griežčiausių ir ciniškiausių pareiškimų. Generolas Hoffmannas įnešė kiek gaivinančio tono į derybas. Nerodydamas didelės užuojautos diplomatinėms Kuehlmanno padarams, generolas kelis sykius dėjo savo karvišką batą ant stalo, kur vystėsi painūs teisiniai (juridiniai) ginčai. Mes, iš savo pusės, nė vienai minutei nepaabejojome, kad butent generolo Hoffmano batas yra vienintėlė rimta tikrenybė tose derybose.

Didžioji kozyrė p. Kuehlmanno rankose tai buvo Kijevo Rados (Tarybos) dalyvavimas derybose. Ukrainos buržuazijai, kuri buvo paėmusi galią į savo rankas, svarbiausias atrodė dalykas, kad ją "pripažintų" kapitalistinė Europos valdžios. Iš pradžių Rada siulėsi atsiiduoti Santarvės imperialistams; gavo iš jų kiek pinigų smulkioms išlaidoms, o paskui pasiuntė savo atstovus į Brest Litovską, kad, užsiglaudus už Rusijos tautų nugaros, galėtų išsiderėti

iš Austrų Vokiečių valdžios pripažinimą, kad jinai (Rada) teisėtai gimusi kaipo valstybės valdžia. Vos tik įkėlus koją į “tarptautinio” gyvenimo kelią, Kijevo diplomatija parodė tą apyregę ir tą doros laipsnį, kuris visada apibūdindavo smulkučius Balkanų pusiausaliu politikus. Ponai Kuehlmannai ir Černinai, žinoma, neturėjo jokių bergždžių vilčių delei drutumo to naujo derybų dalyvautojo. Bet jie teisingai sprendė, jog, dalyvaujant Kijevo delegacijai, žaismė darėsi painesnė, ir painesnė ne be naujos tiems ponams.

Pirmą sykį pasirodžiusi Brest Litovske Kijevo delegacija apibūdino Ukrainą, kaip sudėtinę dalį besikuriančios Federacinės Rusijos Respublikos. Toks apibudinimas matomai sunkino darbą centralinių valstybių diplomatams, kuriems vyriausia rūpėjo paversti Rusijos Respubliką nauju Balkanų pusiausaliu. Antrą sykį pasirodę, Rados delegatai jau pareiškė, diktuojami austrų vokiečių diplomatijos, kad nuo šiol Ukraina atsisako prisidėti prie Rusijos federacijos ir tampa visai nepriklausoma respublika.

Kad davus skaitytojams progos aiškiau ir tikriau suprasti tą padėtį, kuri susidarė Sovietų valdžiai paskutiniu taikos derybų momentu, manau bus tikslinga šičia paduoti pamatines dalis tos kalbos, kurią šių žodžių autoris, kaipo užsienio reikalų liaudies komisaras, pasakė posėdyj Centro Pildomojo Komiteto 1918 m. vasario 14 d.

KALBA UŽSIENIO REIKALŲ ŽMONIŲ KOMISARO.

Draugai! Sovietų Rusijai tenka ne tik statyti naują, bet ir iki tam tikram, dargi labai augštam, laipsniui suvesti apyskaitas seno, mokėti senąsias skolas, visų pirm skolas karo, kuris tęsėsi pusketvirtų metų. Karas tai buvo kvotimas ekonominės kariaujančių šalių galybės. Likimas Rusijos, bėdinesnės, labiau atsilikusios šalies, ilgame kare buvo išanksto nulėmtas. Galingai susirėmus kariniams aparatams, nusveriamasai veiksnys galų gale buvo šalies sugebėjimas pritaikyti savo pramonę prie karo reikalų, trumpiausiu laiku ją perdirbti ir vis daugiau ir daugiau gaminti naikinimo įrankių, kurie taip greitai dėvėjosi per tą tautų žudynę. Kiekviena arba beveik kiekviena šalis, tame skaičių ir labai pasilikusioji, karo pradžioj galėjo turėti galingų naikinimo įrankių, vadinasi, galėjo jų gauti užsienio rinkose. Taip darė visos kitos šalys, taip darė ir Rusija. Bet karas greitai nudėvi savo negyvą kapitalą ir reikalauja, kad jis nuolat vis išnaujo būtų tveriamas. Karinė galybė kiekvienos atskiros šalies, įtrauktos į pasaulio žudynės sukurį, tikrenybėj buvo matuojama tuom, kiek jina pajėgia savarankiai pati gaminti laike karo armotas, šovinius ir kitus naikinimo įrankius.

Jeigu karas būtų išsprendęs labai trumpu laiku klausimą spėkų santykiavimo, tai ir Rusija būtų turėjusi, teorijoj, galimybės pasirodyti toj pusėj apkasų, kur laimėta pergalė. Bet karas nusitęsė ilgai ir nusitęsė ne pripuolamai.

Tarptautinė politika per paskutinį pusšimtį metų tai buvo sudaryti vadinamą Europos pusiausvirą (lygsvarą), vadinasi, padaryti taip, kad priešininkų pajėgos daug maž atsvertų viena kitą; ir jau vienas tas faktas turėjo, atsižiurint į šiandieninių buržuazinių valstybių galybę ir turtą, padaryti karą nepaprastai nusitęsusio pobūdžio. Tatai visų pirma reiškė išsisėmimą silpnesnių, menkiau ekonominiai išsiplėtojusių šalių.

Galingiausia šalis kariniu atžvilgiu pasirodė Vokietija, ačiu savo pramonės galybei ir ačiu šiandieniniam, naujam, išmintingam tos pramonės sutvarkymui, nors valstybės sutvarkymas buvo ir anarchistinis. Prancuzija, kur žymia dalim ukio sutvarkymas smulkiaburžuazinis, pasirodė toli atsilikusi nuo Vokietijos, ir net galingoji koloninė valstybė, Anglija, pasirodė silpnesnė palyginant su Vokietija, nes Anglijos pramonės pobudis ne toks pažangus, užsistovėjęs. Kuomet istorija pastatė Rusų Revoliucijai klausimą apie taikos derybas, tai mes neturėjome jokių abejojimų, kad tose derybose turėsime mokėti lėšas pagal apyskaitas pusketvirtų metų karo, kol į tas derybas neįsikiš nulemiamoji pajėga pasaulio revoliucinio proletariato. Mums buvo neabejotina, kad vokiečių imperializmo asmenyj turime priešininką, kuris persigėręs jausmu savo milžiniškos galybės, kuri taip vaizdžiai pasirodė per šį karą.

Be pamato yra buržuazijos privadziojimai, busią mes butume buvę nepalyginamai stipresni, jeigu butume taš derybas vedę drauge su savo talkininkais. Norėdami kada nors ateityj vesti derybas sykiu su savo talkininkais, mes butume visų pirm turėję toliau varyti karą drauge su tais talkininkais; o jei šalis išsisėmusi ir nusilpusi, tai butent karo tęsimas, o ne jo sustabdymas dar labiau būtų silpninęs ir naikinęs šalį. Mums būtų tekę suvesti karo apyskaitą dar blogesnėmis mums sąlygomis. Jeigu net ta stovykla, į kurios sąstatą Rusija buvo įtraukta carizmo ir buržuazijos tarptautinių kombinacijų, stovykla, kurios pryšakyj stovi Didžioji Britanija, būtų pilnai laimėjusi karą—leisime valandėlei šią nelabai įtikėtiną sekme,—tai da anaipol nebutų reišķė, kad mūsų šalis būtų nugalėtoja. Nes toliau bevedant tą ilgą karą, Rusija, budama nugalėtojų stovykloj, būtų pasirodžiusi da labiau išsisėmusi ir sunaikinta, kaip dabar. Tos stovyklos viešpačiai, kurie būtų susikuopę sau į rankas pergalės vaisius, vadinasi, Anglai ir Amerika,—butų parodę tuos pat metodus santykyj su mūsų šalim, kaip Vokiečiai parodė per taikos derybas. Paikas ir vaikiškas būtų dalykas, įvertinant imperialistinių šalių politiką, vadautis kitais kokiais pagrindais, o ne išskaitliavimais grynios naudos ir medžiaginės galybės. Taigi, jei mes dabar, kaipo šalis, akyse pasaulio imperializmo esam nusilpę, tai nusilpę ne todėl, kad ištrukome iš karo ugnies rato, dar pirmiau išsinėrę iš tarptautinių karo pareigų retėzių;—ne, mus nusilp-

nino ta pati carizmo ir buržuazinių klasių politika, prieš kurią mes kovojome, kaip revoliucinė partija, pirm dabartinio karo ir per karą.

Jūs, draugai, atmenate, kokiose aplinkybėse jūsų delegacija važiavo į Brest Litovską pasutinį kartą tiesiog iš posėdžio Trečiojo Visos Rusijos Sovietų Suvažiavimo. Tuomet mes jums pranešėme, kaip stovi derybos ir kokių reikalavimų stato priešingoji pusė. Tie reikalavimai, kaip jūs atmenate, tai buvo pridengti, geriau sakant, pusiau pridengti norai pasiglemžti Lietuvą, Kuršą, Livonijos dalį ir Mun Zundo salas ir gauti pusiau pridengtą kontribuciją, kurią mes tuomet skaitėme 6-8, net 10 milijardų rublių. Per pertrauką, kuri tęsėsi 10 dienų, Austruose Vengruose įvyko stambus bruzdėjimas, išsiveržė masiniai darbininkų streikai, ir tie streikai tai buvo pirmutinis pripažinimas mūsų budo vesti taikos derybas, pripažinimas, kuriuo mus pasitiko Centralinių Imperijų proletariatas prieš vokiečių militarizmo aneksinius reikalavimus. Kokie niekingi buržuazinės spaudos tvirtinimai, kada ji kalba, kad mums būtų reikalinga du mėnesiu šnekėtis su Kuehlmannu, kad sužinotumėte, jog vokiečių imperializmas stasys plėšikiškas sąlygas. Ne, tai mes išanksto žinojome. Bet iš pašnekų su vokiečių imperializmo atstovais mes stengėmės padaryti priemonę padidinti tų pajėgų, kurios kovoja su vokiečių militarizmu. Mes čia nežadėjome jokių stebuklų; bet mes tvirtinome, jog tas kelias, kuriuo mes einame, tai yra vienintėlis kelias, kuris lieka revoliucinei demokratijai, ku-

riuo galima būtų užsitikrinti sau galimybę toliau plėtotis.

Galima pasiskųsti, kad kitų šalių proletariatas, ypač Centralinių Imperijų proletariatas, perdaug lėtai eina į kelią atviros revoliucinės kovos;—taip, jo vystymosi eiseną reikia pripažinti perdaug lėta;—o vis tik Austruose Vengruose reiškėsi judėjimas, kuris įsisiubavo po visą valstybę ir kuris buvo tiesioginis ir stačias atsiliepimas į Brest Litovsko derybas.

Išvažiuodami iš čia, mes sykiu su jumis kalbėjome, jog neturime pamato tvirtinti, kad butent ta banga nušluos Austrų Vokiečių militarizmą. Jei mes butume buvę tuom įsitikinę, tai mes, suprantama, mielu noru butume padarę pažadą, kurio iš mūsų reikalavo tuli asmenys,—kad mes nepasirašysime atskiros taikos su vokiečiais, kad ten ir kažin kaip. Aš tuo pačiu laiku pasakiau, kad tokio pažado padaryti mes negalime,—kadangi tai reikštų pasiimti sau uždavinį sumušti vokiečių militarizmą. Tos paslapties, kaip jį sumušti, mes nežinojom. O kadangi mes negalėjom imtis atmainyti pasaulinių spėkų santykiavimą trumpiausiu laiku, tai mes atvirai ir teisingai pasakėme, jog revoliucinė valdžia prie tam tikrų aplinkybių gali but priversta priimti aneksinę taiką. Revoliucinės valdžios smukimas prasidėtų ten, kur ji stengtųsi paslėpti nuo savo pačios žmonių plėšrųji taikos pobudį, o ne ten, kur kovos bėgis priverstų ją priimti tokią taiką.

Bet drauge mes nurodinėjome, jog važiuojame tęsti derybas sąlygose, kurios mums lyg

ir gerėja, o mūsų priešininkams blogėja. Mes tēmijome Austrų Vengrų judėjimą, ir daugelis dalykų sakė, jog Vokietija buvo prie slenksčio panašių įvykių; tai nurodinėjo ir vokiečių socialdemokratijos atstovai Reichstage. Mes iškeliaavome, tą viltį turėdami. Ir pirmutinėse dienose naujojo mūsų buvimo Brest Litovske, bevielinis telegrafas atnešė mums per Vilnių pirmutines žinias, kad Berlyne išsiplėtojo milžiniškas streikų judėjimas, kuris, kaip ir Austro-Vengrijoj, tiesiog ir betarpiniai buvo surištas su derybų ėjimu Brest Litovske. Tačiau, kaip tai dažnai buna per klasių kovos dialektiką, tai butent tas platus įsisiubavęs proletariato veiksmas, kokio Vokietija dar niekad nebuvo mačiusi, turėjo paskatinti savininkų klases varžiau susijungti ir dar atkakliau nusistatyti prieš proletariatą. Viešpataujamosios Vokiečių klasės yra persiėmusios užtenkamai tvirtu išsilikymo jausmu (instinktu); ir jos suprato, jog daryti nusileidimų tokioj padėtyj, kokioj jos tuomet buvo, spiriamos savo pačių žmonių minių,—daryti nors ir dalinų nusileidimų, tai būtų reiškę pasiduoti revoliucijos idejai. Štai kodel, po pirmutiniam sumišimo tarpui Kuehlmannas sąmoningai atidėliojo derybas, neskirdamas posėdžių arba eikvodamas posėdžius antraeiliams formaliams klausimams, bet kaip tik buvo su streiku apsidirbta, kaip tik jis įsitikino, jog šiuo momentu jo ponams negrumoja mirtinas pavojus, tai vėl jam grįžo tonas savim pasitikėjimo ir padvigubinto smarkumo.

Mūsų derybas dar painiojo dalyvvavimas

Kijevo Rados. Mes apie tai pranešėme ir perėitą sykį. Kijevo Rados delegacija pasirodė tuo momentu, kai Rada buvo gana stipri Ukrainos organizacija ir kada kovos sekmė dar nebuvo nušilėmusi. Kaip tik tuo momentu mes oficialiai pasiūlėme Radai padaryti su mumis tam tikrą sutartį ir kaipo tokios sutarties sąlygą statėme vieną reikalavimą: kad Rada pripažintų Kalediną ir Kornilovą kontr-revoliucionieriais ir nekliudytų mums vesti su jais kovą. Kijevo Rados delegacija atvažiavo tuo momentu, kuomet mes tikėjomės prieiti prie susitarimo su jąja tais reikalais. Ir ten mes pareiškėme, kad tol, kol Ukrainos žmonės ją pripažįsta, tai, mūsų nuomone, galima ją priimti į šias derybas, kaip savarankų dalyvautoją. Bet juo labiau plėtojosi įvykiai Rusų ir Ukrainų zemėj, juo gilesnis darėsi priešingumas tarp ukrainų apačių ir Rados, tuo labiau Rada ryžosi padaryti bet kokią taiką su Centralinių Imperijų valdžiomis ir, jei reikės, 'tai pritraukti vokiečių imperializmą dalyvauti vidujiniuose Rusų Respublikos reikaluose, kad palaikius Radą prieš Rusų revoliuciją.

Vasario 9 d. (naujojo kalendoriaus) mes sužinojome, jog jau pasirašė taikos derybas, kurios buvo už mūsų nugaros vedamos tarp Rados ir Centralinių Valstybių. Vasario 9—tai Bavarijos Leopoldo gimimo diena ir, sulig monarchinių šalių papročio, tas iškilmingas istorinis aktas buvo pataikytas—nežinau, sutinkant Radai ar ne—tai iškilmės dienai. Generolas Hoffmannas šaudė iš armotų, pagerbdamas

Bavarijos Leopoldą, išanksto pasiprašęs tam leidimo iš Kijevo delegacijos, kadangi, sulig taikos sutarčia, Brest Litovskas teko Ukrainai. Įvykiai, tačiau, susidėjo taip, kad tuo momentu, kai generolas Hoffmannas prašė pavelyti armotų šuviais pasveikinti Leopoldą, tai Kijevo Rada, be Brest Litovsko, jau labai mažai žemės teturėjo. Remdamiesi telegramomis, kurių gavome iš Petrogrado, mes oficialiniai pranešėm Centralinių Imperijų delegacijai, kad Kijevo Rada jau nebegyvuoja ir kad ši aplinkybė tikrai ne be reikšmės taikos deryboms. Mes siulėm grafui Černinui, kad pasiųstų savo atstovus, mūsų karininkams palydint, į Ukrainos žemę—pasiziūrėt, ar gyvuoja jo kontr-agentas, Kijevo Rada, ar ne. Černinas neva mielai priėmė tą pasiūlymą, bet kada mes pastatėme klausimą: ar tatai reiškia, kad sutartis su Kijevo delegacija nebus pasirašyta, iki sugrįš jo paties pasiuntiniai, tai jis pradėjo abejoti ir zadėjo pasiklausti Kuehlmanno, o pasiklausęs, atsiuntė mums atsakymą, kad sutartis bus pasirašyta, nelaukiant pasiuntinių sugrįžimo. Tai buvo vasario 8 d.,—iki 9 d. jie turėjo pasirašyti sutartį. Sutarties pasirašymas visai negalima buvo atidėlioti, ne tik delei Bavarų Leopoldo gimimo dienos, bet del rimtesnės priezasties, kurią Kuehlmannas, be abejo, išaiškino Černinui: “Jeigu mes tuoj pasiūsime savo atstovus į Ukrainą, tai jie ir iš tikro galės įsitikinti, kad Rada negyvuoja, o tada mes pasiliksime vieni prieš Visos Rusijos delegaciją, kas pakenks mūsų pasisekimams derybose”... Austrų Vengrų

delegacija mum kalbėjo: “Atidėkite principus į šalį, pastatykite klausimą praktingesniais pagrindais, tuomet Vokiečių delegatai padarys nusileidimų... Negalimas daiktas, kad Vokietija toliau tęstų karą, pav., delei Mun Zundo salų, jeigu jūs tą klausimą pastatytumėte konkrečiai”...—Mes atsakėme: “Na tai ką, mes mielu noru išbandysim nuolaidumą jūsų draugų iš vokiečių delegacijos. Iki šiol mes ginčijomės delei apsisprendimo lietuvių, lenkų, livų, latvių, estų ir kt., ir visais tais klausimais atradome, kad apie apsisprendimą negali but nė kalbos. Dabar pažiūrėsime, ką jūs teikiate apsisprendimui dar vienos tautos, butent, rusų; kokių jūs turite strateginio pobūdžio sumanymų ir planų, kurie slepiami užpakalyj jūsų pagrobimo Mun Zundo salų. Nes Mun Zundo salos, kaipo sudėtinė dalis nepriklausomos Estų respublikos arba kaipo nuosavybė Federacinės Rusų respublikos, turi svarbos apsigynimui, o Vokietijos rankose jos turi svarbos užpuolimui, grumodamos gyviausiems mūsų šalies centrams, ypač Petrogradui. Bet Hoffmannas, savaimė suprantama, jokių nusileidimų nedarė. Tada atėjo valanda padaryti nusprendimą. Paskelbti karą mes negalėjome. Mes buvome persilpni. Armija buvo nustojusi savo vidujinio sąryšio. Kad išgelbėjus savo šalį, kad nugalėjus tą suirutę, mums butinai reikėjo atgaivinti vidujinį sąryšį darbo minių. Tą psichologinį sąryšį galima sutverti tik varant kurybos darbą laukuose, fabrikuose, dirbtuvėse. Darbo minios turėjo iškentėti baisiausių kentėjimų, katastrofinių išbandymų, be-

kariaujant; mes turėjome tas darbo minias sugražinti į laukus, į fabrikus, kur jos turės vėl atrasti save, sudrutėti darbe ir atsteigti vidurinę discipliną. Tai vienintėlis kelias šaliai, kuri dabar atgailauja (metavoja) už carizmo ir buržuazijos nuodėmes. Mes turime pasitraukti iš šio karo, ir mes išvedėm armiją iš tos skerdyklos. O betgi mes pasakėm į akis vokiečių militarizmui: “Taika, kurią jūs mums užkariate, tai prievartos ir grobimo taika. Mes negalim leisti, ponai diplomatai, kad jūs galėtumėt pasakyti vokiečių darbininkams: “jūs vadinote mūsų reikalavimus plėšriais, bet žiurėkite,—mes atvežėm jums po tais reikalavimais parašą Rusų revoliucijos”. Taigi, mes silpni, mes negalim dabar kariauti, bet mes turim užtenkamai revoliucinės stiprybės, kad pasakyt, kad savo noru nepadėsime savo parašo po tąja sutartim, kurią jūs rašote kardu ant gyvų tautų kuno. Mes atsisakėm pasirašyti. Manom, kad mes teisingai pasielgėm, draugai!

Draugai, aš nenoriu pasakyti, kad Vokietija jau nebepuls mūsų,—toks pasakymas būtų perdaug abejotinas, atmenant, kokia galinga vokiečių imperialistų partija. Bet aš manau, kad pozicija, kurią mes užėmėm šiuo klausimu, labai žymia dalim pasunkino vokiečių militarizmui daryti puolimą. Kas būtų, jeigu jis vis tik darytų puolimą? Į tai mes galim atsakyti tik štai ką: jeigu mūsų šalyj, išsekusioj, atvestoj į nusiminimo padėtį, jeigu mūsų šalyj galima pakelti dvasią revoliucingiausių, gyviausių elementų, jeigu dar galima kova delei apgynimo

musų revoliucijos ir tos revoliucijos žemės, tai tik kaip sėkmė tos padėties, kuri susidarė dabar, kad mes pasitraukėm iš karo ir atsisakėm pasirašyti taikos sutartį.

ANTRASAI KARAS IR TAIKOS PASIRAŠYMAS.

Nutrukus taikos deryboms, Vokiečių valdžia pirmosiomis dienomis svyravo, nežinodama, kurį pasirinkti kelią. Politikai ir diplomatai, matyt, sprendė, kad vyriausių siekinių jau pasiekta ir kad nebėra pamato medžioti musų parašus. Kariniai elementai gi šiaip ar taip buvo pasiruošę suplaisyti rėmus, kuriuos vokiečių valdžia patiekė Brest Litovsko sutartyj. Profesoris Krigge, vokiečių delegacijos patarėjas, sakė vienam musų delegacijos nariui, kad esamose sąlygose negali but nė kalbos apie vokiečių kariuomenės žygiavimą į Rusiją. Grafas Mirbachas, kuris tuo laiku stovėjo galvinyj vokiečių misijos Petrograde, išvaziavo į Berlyną, užtikrindamas, kad jau prieita prie sutarties delei karo belaisvių apsimainymo. Visa tai betgi nė kiek nekludė generolui Hoffmannui pareikšti penktą dieną po Brest Litovsko derybų nutrukimui, kad ginklų sustabdymas (pertaika) jau pasibaigė, atskaitydamas septynių dienų tarpą atgal nuo Brest Litovsko paskutinio posėdžio. Tikrai čia nepritiktų eikvoti moralinį pasipiktinimą delei šios viliugystės: ji kuo puikiausia atatinka bendrajam stoviui diplomatinės ir karinės viešpataujamųjų klasių doros.

Naujasai Vokiečių daromas puolimas išsi-

vystė prazutingose Rusijai sąlygose. Vietoj pranešti savaitę išanksto, kaip kad buvo susitar-ta, mums pranešė tik dvi dienas išanksto. Ta aplinkybė dar labiau padidino išgąstį mūsų ar-mijos, kuri jau ir be to sirgo chronikiniu pa-krikimu. Apie pasipriešinimą beveik negalėjo buti nė kalbos. Kareiviai nenorėjo tikėti, kad vokiečiai toliau darys puolimų po to, kai mes paskelbėm, kad karo stovis jau pasibaigė. Per-sigandusiųjų bėgimas atgal paralyžiavo valią net ir tų atskirų burių, kurie buvo pasiryžę už-imi kovos poziciją. Petrograde ir Maskvoj darbininkų gyvenamose vietose pasipiktinimas pasiekė augščiausio įtempimo prieš vyliugystę ir tikrai plėšikišką vokiečių puolimą. Darbinin-kai buvo pasiryžę dešimtimis tukstančių rašy-tis į armiją per tas baimingas dienas ir naktis. Bet organizuotės dalykas vilkosi toli užpaka-lyj. Atskiri partizanų buriai buvo pilni užsi-degimo, bet kaip tik tekdavo kur rimtai susi-durti su reguliariniais vokiečių kariuomenės vienetais, tai tuoj pamatydavo, kokie nestiprūs esą, kas dar labiau puldė dvasią. Senoji armi-ja senai jau buvo mirtinai sužeista ir byrėjo į dalis, užgriozdindama visus kelius ir kelelius. Nauja armija sąlygose bendro šalies išsisėmi-mo, baisaus pramonės ir gabenimo suirimo or-ganizavosi perdaug lėtai. Vienintėlė rimta kliutis vokiečiams pirmyn bežygiuojant galėjo buti tik tolimas...

Austrų Vengrų valdžia vyriausią domę kreipė į Ukrainą. Rada per savo delegaciją kreipėsi į Centralinių Imperijų valdžias, tiesiog

prašydama karinės pagalbos prieš Sovietus, kurie tuo laiku buvo laimėję pergalę visoj Ukrainos žemėj. Taigi smulkiaburžuazinė ukrainų demokratija, bekovodama su darbininkų klase ir valstiečių varguomene, pati savo noru atkėlė vartus svetimšalių įsiveržimui.

Tuo pačiu laiku Svinhufvudo valdžia ieškojo vokiečių durtuvų pagalbos prieš Finų (Suomių) proletariatą. Vokiečių militarizmas atvirai, viso pasaulio akyse, pasiėmė rolę budelio prieš Rusų darbininkų ir valstiečių revoliuciją.

Mūsų partijos eilėse kilo aštrių ginčų, ar mes turime šitokiose sąlygose pasiduoti vokiečių ultimatumui ir pasirašyti naują sutartį, kuri,—nė vienas mūsų neabejojo,—patieks sąlygų, nepalyginamai sunkesnių, negu sąlygos, kurios mums buvo pasiulytos Brest Litovske. Vienos srovės atstovai manė, kad dabar, kuomet vokiečiai daro ginkluotą įsikišimą į vidujinę kovą Respublikos žemėj, tai negalima nė pamanyt sutverti taikos padėtį vienai Rusijos daliai ir sėdėti rankas sudėjus, kuomet pietuose ir žiemuose vokiečių kariuomenė išnaujo steigia tvarką buržuazijos diktatūros. Kita srovė, kuriai vadavo Leninas, tvirtino, kad kiekvienas palukėjimas, kiekvienas net trumpas atsikvėpimo laikas turės didelės reikšmės vidujiniam Rusijos sudrutėjimui ir pakėlimui jos apsigynimo pajėgų. Kai akyse visos šalies ir viso pasaulio taip tragingai pasirodė, kad mes šiuo momentu nepajėgiame gintis nuo besiveržiančio priešo, tai visur taikos padarymą supras

kaipo veiksmą, kurį mums užkorė žiaurusis spėkų santykiavimo įstatymas. Vaikiškas būtų dalykas vadautis dėsniais atitrauktos (abstrakcinės) moralybės. Musų uždavinys yra ne garbingai žuti, bet galų gale laimėti. Rusų revoliucija nori gyvent ir turi visomis jai galimomis priemonėmis vengti mušio, viršijančio jos pajėgas; ji turi laimėti laiko, belaukdama pagalbos iš revoliucinio Vakarų judėjimo. Vokiečių imperializmas dar tebėra žiauriai susikibęs su Anglijos ir Amerikos militarizmu. Todėl tik ir galima padaryti santaiką tarp Rusijos ir Vokietijos. Tą padėtį reikia išnaudoti. Revoliucijos geras yra augščiausias įstatymas. Reikia priimti taiką, atmesti ją neturim pajėgų, reikia gauti valandėlę atsikvėpti, kad išnaudojus ją įtemptam darbui šalies viduj, ypač gi armijas organizuoti.

Komunistų Partijos suvažiavime, kaip ir Ketvirtame Sovietų suvažiavime, laimėjo tie, kurie stoji už taikos darymą. Prie jų prisidėjo ir daugelis tų, kurie sausio mėn. manė, kad negalima pasirašyti Brest Litovsko sutartį. “Tada,—jie sakė,—anglų ir prancuzų darbininkai būtų supratę musų pasirašymą, kaipo gėdingą pasidavimą, be bandymo kovoti. Anglų prancuzų šovinistai darė niekšišku mums įtarimų apie Sovietų valdžios padarytą užsieninį susiderėjimą su vokiečiais, o pasirašius sutartį, tais įtarimais būtų įtikėjusios kai kurios sritys Vakarų Europos darbininkų. Bet po to, kai mes atsisakėme pasirašyti sutartį, po naujojo vokiečių padaryto puolimo, po musų bandymo

jį atmušti, po to, kai karinė mūsų silpnybė baisiai aiškiai pasirodė viso pasaulio akyse, tai nieks nedrįs mums drėbti priekaištą, kad mes pasidavę be mušio.—Ir antroji, padidinta Brest Litovsko sutarties laida buvo pasirašyta ir patvirtinta.

Tuo tarpu Ukrainoj ir Finijoj budeliai varė savo darbą, tolyn vis labyn grumodami vyriausiems Didžiosios Rusijos gyvybės centrams. Tuo budu klausimas jau apie patį Rusijos, kai po nepriklausomos šalies, gyvenimą neatskiriamai nuo šiol surištas su Europos revoliucijos klausimu.

PABAIGOS ŽODIS.

Kada mūsų partija ėmė galią į savo rankas, tai mes išanksto žinojome tas sunkenybes, su kuriomis teks susidurti. Karas buvo ekonominiai šalį sunaikinęs iki paskučiausio laipsnio. Revoliucija sugriovė senąją administracijos aparatą, o jo vietoj dar nesuspėjo pastatyti naujo. Trejų metų karas ištraukė milijonus darbininkų spėkų iš ekonominių šalies židinių, atėmė joms klasinį pobūdį ir dvasiniai išdraikė. Milžiniška karinė pramonė, rymanti ant neužtenkamai priruošto ukio pamato, rijo žmonių gyvybės syvus, ir ta pramonės demobilizuotė turėjo didžiausių kėblumų. Ekonominės ir politinės anarchijos reiškiniai plėtėsi visoj šalyj. Rusų valstiečius per amžius galingai savaimė vienijo barbaringoji žemės disciplina iš apačios ir geležinė carizmo disciplina iš viršaus. Ekonominis išsivystymas išriausė pamatus pirmajai, o

revoliucija sugriovė antrąją. Dvasios atžvilgiu revoliucija reiškė, kad valstiečių minioj pabunda žmogaus asmens jausmas. Kad tas pabudimas pasireiškė anarchistinėmis formomis, tai neišvengiama sėkmė buvusios priespaudos. Įgyvendinti naują tvarką, rymančią ant pačių darbininkų kontrolės gamyboje, tegalima tik žingsnis po žingsnio ir iš vidaus naikinant anarchistinius revoliucijos reiškinius.

Antra vertus, savininkų klasės, net kuomet jos išstumtos iš politikos galios, vis nenori be mušio užleisti savo pozicijas. Revoliucija griežtai pastatė klausimą apie privatinę nuosavybę žemės ir gamybos priemonių, taigi apie išnaudotojų klasių gyvybę ar mirtį. Politiniai tatau reiškia įtužusį, nepaliaujamą, tai slaptą, tai atvirą piliečių karą. Savo keliu piliečių karas neišvengiamai auklėja anarchistinius palinkimus darbo minių judėjime. Kuomet pakrikus pramonė, piniginis ukis, gabenimas, maisto reikalas, tai ilgas piliečių karas, tuo budu, sutveria milžiniškų keblumų kelyj kuriamojo organizuotės darbo. O vis delto Sovietų valdžia turi teisės pilnu pasitikėjimu žiurėti ateičiai į akis. Tik tikras apskaitymas visų šalies išteklių, tik išmintinga gamybos organizacija, vadinasi, organizacija, pareinanti iš vieno bendro plano, tik lygus ir taupus visų gaminių paskirstymas tegali išvaduoti šalį. O tai ir yra socializmas. Arba galutinas nukritimas žemyn iki kolonijos padėties arba socialistinis atgimimas —tai kryžkelis, kur atsidurė mūsų šalis.

Karas minomis užtaisė žemę viso kapitalis-

tinio pasaulio. Štai kur mūsų spėka, kuri nenugalima. Proletarinė revoliucija susprogdins imperialistinę grandį, kuri mus veržia. Delei to mes nė vienos minutės neabejojame, kaip kad per ilgus dešimtmečius pogrindinės kovos mes neabejodavome, jog neišvengiamai sugrius carizmas.

Kovoti, sujungti savo eiles, gyvendinti darbo discipliną, didinti darbo našumą ir neapsistoti prieš jokias kliutis—štai mūsų obalsis. Istorija dirba mūsų naudai. Proletarinė revoliucija išsiverš Europoj ir Amerikoj dieną anksčiau ar vėliau ir atneš išvadavimą ne tik Ukrainai, Lenkijai, Lietuvai, Kuršui ir Finijai, bet ir visai kenčiančiai žmonijai.

L. Trockis.

KAS NAUJA RUSIJOS REVOLIUCIJOJ

N. Bucharinas.

Mūsų Revoliucija pabaigia “prieš-istorinę žmonijos gdynę” ir pradeda pirmutinį skyrių žmonijos tikrosios istorijos; ta mūsų Revoliucija nepaprastai įdomi ir pamokinanti savo milžiniškais ir visai naujais bandymais. Skaitant gerai žinomą Kautskio knygutę apie socialistinę revoliuciją, dabar didelė jos dalis atrodo vaikiškas čiauškėjimas. Tuo laiku dar nebuvo jokios patyrimų medžiagos, kad galima būtų spręsti apie konkretines formas prolet. diktatūros ir apie visas konkretines revoliucijos aplinkybes. O betgi tik ta medžiaga nurodė ir nurodo labai aiškų kelią vystymuisi į socializmą, gemantį iš pasaulinio karo suirutės, vystymuisi pagrindais sunaikinto, išsekinto ekonominio gyvenimo. Apie tai galvojo tik didieji praeities vyrai—Marksas ir Engelsas. Bet nabagai pramuštgalviai, senojo Internacionalo naujieji “didvyriai”, apie tai beveik nė nepamastė. O Rusų Revoliucijoj šiąja prasme beveik viskas nauja. Štai kodėl nė vienas rimtas revoliucionierius, vis tiek ar jis būtų Vokietijoj ar Argentinoj, negali aplinkui apeiti tą milžinišką laboratoriją—Sov. Rusiją. Ščia mes giliau pakamantinėsime kai kurias tų naujų savybių (ypatybių).

Vyriausiai Rusų Revoliucija išsprendė klausimą apie formas proletariato diktatūros.

Ji išsprendė klausimą, kas turi sudaryti galią proletarinės valstybės. Sovietai, Sovietų galia, — štai ta forma, kuri gimė iš mūsų Revoliucijos. Iš pradžios dar gal ir buvo galima pamanyti, bene Sovietai yra ypatingas Rusams produktas. Bet tolesni Vakarų Europos patyrimai parodė, kad Sovietai yra bendroji forma, kuri išdygus iš pamatinių sąlygų darbininkų klasės karo prieš buržuaziją. Ir kaip tik dėl šios priežasties visi, kurie stoja už proletariato diktaturą, turi remti Sovietų galią. Mes esame jau taip apsipratę su ta ideja, kad ji mums atrodo savaime suprantamas dalykas. Bet šitą proletarinės politikos aksiomą (aiškią tiesą, nereikalaujančią nė įrodymo.—Vert.) mums suteikė mūsų Revoliucija.

Mūsų Revoliucija pirmutinė parodė mums rolę ir prasmę pryšakinių proletariato eilių—Kom. Partijos—visą jų milžinišką reikšmę.

Nieks negali pilnai suprasti, kaip tai buvo, kad po to, kai partija įgijo galią ir jos svarba padidėjo, kaip tai buvo, kad nieks nė nepamanė apie tą išimtiną ir nusveriamąją organizuojamąją rolę, kurią turės suvaidinti ši visų svarbiausioji darbininkų klasės organizacija (Kommunistų Partija). Pirmą partijos rolę budavo atsivaizduojama daug maž parlamentarinėse formose; ir tik geriausiame atvejuje budavo į partiją žiurima, kaip į kokį kontroliuojamąjį arba reguliuojamąjį organą. O kaip iš tikro buvo? Iš tikro partija veikė visur ir tiktai todėl proletariato diktatura ir tegali išsilaikyti. Transportas (gabenimas), dirbtuvė, bankas, karėi-

vinės, duonos rupinimas, pulkas ir divizija, sanitarų kareivių būriai, grupės vedimui kovos su nemokėjimu skaityti rašyti, politiniai armijos skyriai—visa, kas tik galima, kad viską pirmyn pastumus, pažadinus, suorganizavus, į naują gyvenimą paakstinus, kad varius kurybos darbą—visa tai partija daro per Sovietus, profesines sąjungas ir daugybę kitų organizacijų. Partija kontroliuoja centralizuotą šalies tvarkymą. Jinai ne tik valdo, bet ir tvarko įvairias gyvenimo formas; jinai savo svarbumu darosi visiškai ypatinga organizuotės ir kurybos pajėga. Ir mūsų Revoliucija parodė, kad taip yra ir kad taip turi būti.

Buvo ir pirmiau kalbama apie darbininkų klasės valdžią. Bet tik dabartiniai patyrimai aiškiai rodo, kaip ta valdžia įsigyvendina. O paskui, be to, ką jau minėjome, mes turėjom svarbaus patyrimo, kada prireikė išjudinti proletarų minias į darbą. Darbininko rolė armijoje; partija ir profesinių sąjungų mobilizuotė; maisto ir kitų reikmenų parupinimo divizijos ir armijos; ekonominės mūsų kampanijos; ekonominių mūsų organų statyba; profesinių sąjungų rolė; darbininkų ir valstiečių inspekcija; visos partijos konferencijos;—vis tai nauji dalykai, kuriuos sutvėrė mūsų Revoliucija.

Išauklėjimas naujų administratorių—valdininkų iš darbininkų tarpo, išauklėjimas to naujo tipo žmogaus, tai yra taip pat vienas mūsų laimėjimų ir bene didžiausias mūsų laimėjimas, koku galėtume pasigirti. Praeitį mes jau visiškai pamiršom. Mums jau nenuostabu, ma-

tant, kad apskrities arba gubernijos valdžios pryšakij stovi koks Petrogrado metalo darbininkas arba Maskvos audimo darbininkas; kad diviziją komanduoja barzdaskutis; kad partijos mokykloj lekcijas duoda namų tepliojas arba kad lauko darbininkas rašo pranešimus apie priežastis ir evoliuciją prigimties moksle. Mes jau nesistebime, kad yra didžiulė klasė asmenų —“aukso rankų”, kurie patys išsimokino per revoluciją, kurie yra kiekvieno darbo meistrai; kurie vieną dieną gali vesti mušio komandą, kitą dieną tvarkyti paskirstymą, dar kitą dieną užžiūrėti dirbtuvę arba ginklu rankoj slopinti baltagvardiečių sukilimą. Mums nenuostabu, kad buvusi tarnaitė arba virėja dabar stovi galvinij politinio armijos skyriaus arba yra sekretorė kokio partijos komiteto, pereidama iš vieno darbo į kitą ir visur padarydama naujų svarbių kurybos darbų. Reikia tik palyginti dabartį su praeičia, o bus visiškai suprantamas ir jaučiamas skirtumas. Alkio ir šalčio yra. Bet, antra vertus, jau yra žmonių, o jų kasdien vis daugiau randasi, kurie daro galą tam alkui ir šalčiui ir veda šalį iš kančių.

Bet negana, kad darosi naujų žmonių būriai iš darbininkų ir valstiečių eilių. Visa minių psichologija, visa jų apyregė, visas jų protavimo budas krypta gerojon pusėn. Pas buržuazinius “tėmytojus” ir jų pamėgdžiotojus yra mada kalbėti apie “minių pasyvumą” (ištizimą, nepaisymą) Sovietų Respublikoj. Bet rimtai palyginus dabartį su praeičia, matome skirtinę gaizdą. Minių psichologija geriausia pasi-

reiškia jų kalboj. Žmogus, palyginęs šiandieninę kaimo kalbą su jo kalba pirm Revoliucijos, nusistebėtų. Jų kalba šiandieną ištikrųjų yra literatinė kalba. O jų pažiuros į ateitį ar neišaugo beveik stebuklingu smarkumu? Taip pat argi Rusijos žmonės, imant tą žodį plačiausiaja prasme, ar jie nenustoję buvę “veršiai”, iš kurių šaipydavosi musiškiai be galo išmintingi ir gudrūs inteligentai? Įvyko milžiniškas idejinis pakilimas, toks, kokio dar niekad pirmiau nebuvo.

Bet Rusų Revoliucija davė minioms ką tai nauja, kaip naujojo kelio rodyklę. Argi **Komunistinė**s Subatos nėra dar naujas dabarties reiškinys? (Komunistinės Subatos tai dirbamas subatomis darbas po atidirbto skaičiaus nustatytų savaitei valandų. Komunistai turi “subatauti”, verčiami partijos disciplinos; ne-komunistai subatauja savo noru. Vert.). Nieks apie tuos “subatavimus” nebutų pirmiau nė pamąsęs, nieks jų nesitikėjo; tai buvo visiškai naujas revoliucijos “išradimas”, kaip kad buvo ir Sovietų galia naujas išradimas. Visos kolektyvinio darbo formos, nuo savanorių, arba sutabos darbininkų iki darbo armijos ir darbo pareigos toj formoj, kuri pas mus yra,—vis tai didžiausios reikšmės patyrimai. Mes patys kol kas maža težinome apie pačius save. Daug ko mes praleidžiame nepatėmiję. Šių žodžių rašytojas žino atsitikimą, kur mūsų kariaujanti armija padėjo valstiečiams žemę arti, pagerino jų įrankius, statė mokyklas ir rengė vaikams pasilinksminimus, kuriems iki paskutinio aukėjo Rau-

donoji Gvardija, nors pati vargiai aprupinta buvo. Tuo budu pasirodo užmazge ta galinga žmoniškuo dvasia, kuri vystosi, bekuriant naują gyvenimą.

M'nių švietimo dalykas dabar visai skirtingos rūšies kaip pirmiau,—ir kas ištikrųjų būtų apie tai pamanęs senaisiais geraisiais laikais? Kas būtų galėjęs varyti agitaciją ir propagandą taip plačiai kaip mes? Kas būtų galėjęs sugalvoti tokią kampaniją prieš nemokėjimą skaityti rašyti, kaip kad mūsų kampanija? Kame, kur, kas, apskritai, suprato tokių kampanijų reikšmę, kur skirtingų elementų bendradarbiavimas duoda tam tikro masinio vaisiaus?

Mes dar tebėsame bėdini, bet ne bejėgiai. Valanda po valandos, diena po dienos atsiranda naujų pajėgų. Per neįtikimą sumišimą metodų (veikimo būdų), iš jūros žemaus egoizmo (savimeilės) ir šiukšlių vis labiau ir labiau pradeda rodytis mūsų ateities pavidalas. Mums šaukė: Šalin monopolį, tegyvuoja laisvoji prekyba! Bet mes netikėjome, kada mums šnekėjo, kad mūsų transportas galutinai suiręs, ir neskridome spekuliantams į glėbį. Ir gyvenimo reikmenų rupinimas gerėja. Mus perspėjo, kad viskas pražusią nuo šalčio, ir tai busią sėkmę mūsų metodų. Bet kuro sąlygos taip pat pagerėjo. Tai padarė atsirandanti naujos spėkos, kurios leido pagerinti sąlygas. Tai sėkmė to fakto, kad praktikoj, gyvenimo kovoj, mūsų darbininkų klasė darosi didis tvėrikas, kankinys ir karžygis delei žmonijos laimės, delei tikrosios žmogaus ateities istorijos.

SPALIŲ REVOLIUCIJOS VISUOMENINIS PAGRINDAS

E. Preobraženski.

Įvykus Spalių Revoliucijai, visi Sovietų galios priešinkai sutartinai tvirtino, kad bolševikai esą tik labai maža gyventojų mažuma; kad jų pasisekimas, kaipo pripuolamas dalykas, busiąs trumpas, ir kad, toliau, naujoji valdžia sugriusianti neišgyvenus nė 15 dienų. Treji Sovietų galios metai užtenkamai parodė, kokia kadetų ir menševikų sociologija nerimta, kaip pamatiniai ji silpna. Taigi būtų bergždžias darbas toliau kritikuoti “mokslinį analizą”, daromą Martovų, Černovų ir Kautskių, lyginai kaip ir viltingus pranašavimus, kuriuos fabrikuoja Paryžiaus žinių kalviai. Jie užtenkamai atmetavojo už savo žioplumą. Bet mes savo tikslams turėtume įgyti labai aiškų supratimą visuomeninių veikslių, per kuriuos laimėjo pergalę tos jėgos, kurios parbloškė kōntr-revoliuciją.

Šale darbininkų, tai kareiviai vaidino veikliausius vaidmenis Spalių Revoliucijoje. Žodžiu ‘kareiviai’ mes norime pasakyti: carizmo mobilizuoti valstiečiai. Valstiečiai tuo laiku dar nebuvo pasiskirstę sulig klasinių linijų. Skurdžiai valstiečiai, lygiai kaip ir vidutiniai ir turtingieji valstiečiai, visi ne tik dalyvavo nuvertime stambiųjų sodžiaus žemės savininkų, bet ir pradėjo nuversti miestų buržuazijos galią. Tuo budu per pirmutinį, svarbiausiąjį, kovos

tarpą Sovietų galia rymojo ne tik ant viso proletariato, bet taip pat ir ant visų valstiečių. Štai kas suteikė tam judėjimui galingąją spėką vėsulės, kuri nušlavė visus organizuotus gaivalus stambiųjų žemės savininkų tvarkos.

Vakaruose nebus šitos Rusų revoliucijos ypatybės. Tenai valstiečiai dalyvaus pirmajame revoliucijos laipsnyje, bet dalyvaus, veikdami priešingomis kryptimis. Viename sparne jie remis proletariatą, kuris puola dabartinę tvarką, o kitame, veikiausia didesniajame sparne, jie remis kontr-revoliuciją.

Dabar ateina antrasis mūsų kovos laipsnis. Turtingųjų valstiečių klasė atsimeta nuo Sovietų galios. Reikia, mat, javirus tarp žmonių padalinti; reikia atmušti kazokų generolų puolimus ir čekų slovākų puolimus. Vidutiniai valstiečiai, kurie sudaro didžiausią darbo žmonių dalį, dar nebuvo pasirinkę sau kelio. 1918 m. vasara buvo kritiškiausias tarpas Sovietų gyvenime. Revoliucijos bėgis priklausė nuo nutarimų, kuriuos padarys vidutinis valstietis. Darbininkų klasė ir skurdžiai valstiečiai vienoj pusėj, o turtingieji valstiečiai, karininkai ir buržuazija stačiai priešingoj pusėj, kurią rėmė užsienio kapitalas; tai buvo dvi lygios pajėgos, arba geriau sakant, antroji pajėga viršijo pirmąją. Vidutinis badaujančiųjų gubernijų valstietis ir Centralinės Rusijos valstietis perėjo į Sovietų valdžios pusę; jo pavyzdžiu pasekė ir vidutinis valstietis Volgos ir Sibiro sričių, pasimokinęs iš skaudžių patyrimų prie Kolčako tvarkos. Šis faktas nulėmė kovos klausimą re-

voliucijos naudai. Paskui Denikino susmukimas, tai užtenkamas įrodymas, kad darbininkų-valstiečių valstybėj, rymančioj ant proletariato vienybės su 80 procentų valstiečių, negali daugiau buti lenktyniuotojo delei galios Rusijos ribose.

Jei gerai pažiūrėsime į militarinę revoliucijos pajėgą, Raudonąją Armiją, tai pamatysime, kad ta pajėga rymo ant sąjungos proletarų su skurdžiais valstiečiais ir vidutiniais valstiečiais, ant sąjungos, kuriai vadauja proletariatas.

Ta vienybė darbininkų ir valstiečių drauge buvo ir ekonominė vienybė. Be valstiečio duonos mes niekad nebutume nugalėję savo priešus, neigi mums būtų pavykę atgaivinti pakrikusią mūsų pramonę. Po to, kai turtingasis valstietis buvo žymia dalim eksproprijuotas, po to, kai didesnioji skurdžių valstiečių dalis buvo paversta vidutiniais valstiečiais lėšomis turtinųjų valstiečių, tai vidutiniai valstiečiai pasidarė pamatinis šaltinis mūsų kviečių ir kitų javų, pamatas darbo mobilizuotės. Palaikyti tą vienybę ekonominiais pagrindais tai be galo svarbus Sovietų valdžiai klausimas.

Darbininko ir vidutinio valstiečio vienybė, kuri užtikrino pergalę Sovietų valdžiai per trejus metus piliečių karo, ta pati vienybė užtikrins Spalių Revoliucijos pergalę ir ekonominiame fronte, kur dar reikia laukti didžiųjų kovų. Mes suprantame, kad užsienio kapitalistai, kurie, pagaliau, suprato, kodėl mūsų valstiečiai neprisidėjo prie Kolčako, Denikino ir Vrangelio, darys ką tik galėdami, kad valstiečių gy-

ventojų dalį atskyrus nuo proletariato pagalba dešiniųjų socialistų-revoliucionierių (Savinkovo ir kitų); jie stengsis suorganizuoti valstiečių sąjungą su Europos kapitalu po Vrangelio sumušimui. Tos pastangos nepavyks; kadangi mūsų pramonė dezorganizuota, tai tiems patiems valstiečiams kristų ant sprando išmokėjimas užsienio skolų, siekiančių 16 milijardų rublių auksu. Vienybė su proletariatu paliuosuoja valstietį nuo šios pareigos; vienybė gi su socialistais-revoliucionieriais ir Europos kapitalu reiškia, kad ta pareiga turėtų but atlikta.

Kol kapitalas viešpataus Europos šalyse, kol jis grumos padaryti iš Rusijos vieną savo kolonijų, pasigrobtį mūsų duoną ir žaliadaikčius ir išplėsti valstiečiui jo darbo vaisius, tol Spalių Revoliucija turės sau tvirtą pamatą vienybėj darbininkų ir valstiečių, vadaujamų proletariato.

DARBO PERORGANIZAVIMO KLAUSIMAI

L. Trocki.

SOVIETŲ VALDŽIA IR PRAMONĖ.

Pirmuoju Sovietinės Revoliucijos tarpu buržuazija vyriausiai skundėsi, kad mes esą žiaurus, kraugėriai; paskui, kada tas argumentas atšipo nuo pertankaus vartojimo, tai mus kaltino, busią mes ekonominiai pakrikdę šalį. Kautskis, atlikdamas dabartinę savo misiją, išverčia į suklastuoto marksizmo kalbą visus buržuazijos skundus, busią Sovietų valdžia sugriovusi pramoninį Rusų gyvenimą: bolševikai, girdi, pradėję socializavimą be jokio plano, socializavę tai, kas dar nebuvę pribrendę socializavimui, ir, pagaliau, Rusų darbininkų klasė toli gražu nėsanti tinkama pramonės vedimui, ir tt.

Kartodamas ir kruvon sudėdamas tuos kaltinimus, Kautskis žioplai ir atkakliai slepia vyriausias priežastis mūsų ekonominio susmukimo: imperialistinę skerdynę, piliečių karą, blokadą. Pačiais pirmaisiais savo gyvenimo mėnesiais Sovietų Rusijai buvo atimta anglis, nafta, metalai ir medžvilnė. Iš pradžių Vokiečių Austrijų imperializmas, bendradarbiaudamas su Rusų baltagvardiečiais, atkirto Sovietų Rusiją nuo Doneco anglių ir naugės (rūdos) srities, nuo Kaukazo naftos srities, nuo Turkestano su jo medžvilne, nuo Uralų su jų tur-

tingomis kasyklomis, nuo Sibiro su jo javais ir mėsa. Doneco sritis paprastai suteikdavo mūsų pramonei 94 nuošimčius visų anglių ir 74 nuošimčius metalo naugės. Uralai duodavo dar 20 nuošimčių metalo ir 4 nuošimčius anglių. Tos dvi sritys buvo nuo mūsų atkirstos per piliečių karą. Mes nustojome pusės miliardo pudų anglių, kurios buvo įgabentos iš užsienio; tuo pačiu laiku mes palikome be naftos—visi iki vienam naftos šaltiniai perėjo į mūsų priešininkų rankas. Tik tikras idiotas, žinodamas tuos faktus, tegali kalbėti apie “ne laiku padarytą”, “žiaurų” ir tt. socializavimą pramonės, kuri juk neturėjo nei kuro, nei žaliadaikčių, ir apie tokio socializavimo pragaištingas sekmes. Vis tiek, ar pramonė priklausytų kapitalistiniam trustui ar darbininkų valstybei, vis tiek, ar jinai būtų socializuota ar ne, iš jos kamino neis dumai, jei nebus anglių ar naftos. Austrai jau turėjo tokio patyrimo: net Vokietija nuo to neišsisuko. Audimo dirbtuvė, net jei ji būtų vedama geriausiais Kautskio metodais—jeigu galima kalbėti apie bet kokio dalyko vedimą geriausiais Kautskio metodais, nebent tik apie vedimą jo rašalo puodelio,—ta audimo dirbtuvė nesuteiks perkelio, jeigu jai nebus pristatyta bovelnos. Bet mes vienu ir tuo pačiu laiku nustojome ir Turkestano ir Amerikos bovelnos. O be to, kaip jau sakiau, mes neturėjome kuro.

Blokada ir piliečių karas, žinoma, tai buvo sekmė proletarinio perversmo Rusijoje. Bet tai dar nereikia, kad bausis sunaikinimas, kurį padarė Amerikos-Prancuzijos blokada ir Kol-

čako ir Denikino plėšikiški užpuolimai, kad tas sunaikinimas turi būti primestas netikumui Sovietų daromų ekonominių žingsnių.

Pirm revoliucijos buvo imperialistinis karas, kurio medžiaginiai reikalai viską rijo; tas karas iščiulpė mūsų pramonę kur kas labiau, negu pramonę galingų kapitalistinių valstybių. Ypač nukentėjo mūsų transportacijos (gabenimo) reikalas. Gelžkelių naudojimas milžiniškai padidėjo, o tai reiškia, kad tiek pat padidėjo ir jų nusidėvėjimas; taisoma gi buvo kuo mažiausia, tik tiek kiek butiniausiai reikėjo. Neišvengiama pakrikimo dieną dar labiau priartino kuro krizis. Kadangi mes praradome beveik tuo pačiu momentu Doneco anglis, užsienio anglis ir Kaukazo naftą, tai turėjome griebtis medžių, kaipo transportacijos kuro. Bet kadangi turimas medžių išteklius buvo anaip tol nepakankamas, tai lokomotyvus (garvežimius) tekdavo kurinti tik ką pakirstomis žaliomis malkomis, o tatai baisia gadingo lokomotyvų mechanizmą, kuris jau ir be to buvo dikčiai nudėvėtas. Taigi matome, kad vyriausios priežastys transportacijos susmukimo pasireiškė pirm 1917 m. spalio mėn. Bet ir priežastys, kurios tiesioginiai ar netiesioginiai pareina iš Spalio Revoliucijos, rišasi su ta revoliucija politiniais ryšiais ir anaip tol nepaliečia socialistinių ukio įmonių.

Politiniai supurtymai, žinoma, atsiliepė į ukį ne vien tik gabenimo ir kuro reikaluose. Jeigu jau viso pasaulio pramonė per paskutinius dešimtmečius vis labiau ir labiau darėsi

vientysis organizmas, tai juo labiau taip buvo pavienēj šalyje. O dar, be to, karas ir revolūcija įvairiausiai's budais sudraskē ir suskaldē Rusų pramonę.

Pramoninis sunaikinimas Lenkijos, Baltijos kraštų, o paskui ir Petrogrado prasidėjo dar prie caro ir toliau ėjo prie Kerenskio, apimdamas vis naujas ir naujas sritis.

Begalinės evakuacijos (kariniai pasitraukimai) drauge su pramonės naikinimu taip pat reiškē ir transportacijos naikinimą. Per piliečių karą, su jojo labai besikilnojančiais frontais, evakuacijos įgijo labai karštą skubotą pobūdį, kuris tuo budu buvo juo pragaištingesnis. Visi, kas tik laikinai ar galutinai apleido vieną ar kitą pramonės centrą, dėjo paskutinių pastangų, kad sunaikinus svarbiausią tos srities pramonę, kad ją negalėtų pasinaudoti priešininkas—visos reikalingos mašinos arba bent svarbiausios tų mašinų dalys buvo išgabenamos kartu su technikai's ir geriausiai's darbininkais. Po evakuacijų eidavo naujos evakuacijos, kurios neretai galutinai sunaikindavo ir gabenamus daiktus ir pačius gelžkelius. Tuli svarbiausi pramonės centrai—ypač Ukrainoj ir Uraluose—dažnai pereidinėjo iš rankų į rankas.

Be to, kuomet technikinio aparato ardymas ėjo dar negirdētu laipsniu, tai įgabenimas mašinų iš kitų šalių, iš to vyriausio mūsų buvusio mašinų šaltinio, visiškai sustojo. Bet nuo jungtinių karo ir revolūcijos smugių taip labai nukentėjo ne tik negyvieji gamybos daiktai: triobos, mašinos, gelžkelio linijos, kuras ir žalia-

daikčiai, bet taip pat ir vyriausias pramonės veiksnys, gyvoji jos tveriamoji pajėga, proletariatas, nukentėjo ne mažiau, o dar daugiau. Proletariatas padarė Spalių Revoliuciją, pastatė Sovietų aparatą, gynė jį, vedė neatlaidų karą su baltagvardiečiais. Lavinti darbininkai paprastai buna ir pažangiausi. Piliečių karas pagriebė daugelį dešimčių tukstančių geriausių darbininkų iš produktyvio darbo ilgiems laikotarpiams, nebekalbant, kad jis prarijo daugelį tukstančių jų gyvybių. Socialistinė Revoliucija didžiausią aukų naštą užkrovė ant pečių pirmutiniems proletariato buriams, taigi užkrovė tą didžiausią naštą ir pramonei.

Sovietinė valstybė per pustrečių metų gyvenimo savo domę vyriausiai buvo nukreipusi į karinį apsigynimą: geriausios tos valstybės pajėgos ir didžioji jos išteklių didžiuma buvo pavesta karo frontui.

Kad ir geriausiomis aplinkybėmis eitų piliečių karas, vis jįsai neš pramonei nuoskaudą. Visi klasių karo filosofai kur kas pirmiau už Kautskį nurodė šią klūtį. Paprastuose ekonomiuose streikuose darbininkai vartoja, bet negamina. Juo skaudesnių teikia smugių klasių karas, einantis aštriausiu savo pavidalu, ginkluoto susirėmimo pavidalu. Aišku, jog piliečių karą negalima įskaityti į skaičių socialistinių budų varytį ekonominį darbą.

Paduotų čia priezasčių daugiau negu užtenka šaiškinimui sunkios ekonominės padėties Rusijoj. Nėr kuro, nėr metalo, nėr medžvilnės; transportacija sunaikinta, fabrikai netinka var-

tojimui; gyvosios darbininkų pajėgos išblaškytos po visą šalį, daugelis jų išmušta fronte— ar bereikia ieškoti daugiau priezasčių, kodel mūsų pramonė nustumusi? Anaipatol, ne. Kiekviena nurodytų priezasčių pateisina klausimą: kaip gi ištikrųjų tokiose sąlygose eiti bet ko kiam fabrikiniam arba pramoniniam darbui?

O betgi tas darbas tebeina, ypač pavidale karo pramonės, kuri dabar gyvena lėšomis visos kitokios pramonės. Sovietų valdžia buvo priversta iš mirusių prikelti pramonę, kaip kad jinai iš mirusių, iš griuvusių prikėlė armiją. Karinė pramonė, kurią Sovietų galia sutvėrė tose nesvietiškai sunkiose aplinkybėse, savo uždavinį atliko ir dabar dar atlieka. Raudonoji Armija aprupinta drabužiu, čeverykais, šautuvais, kulkosvydziais, armotomis, šoviniais, prodzektoriais (švyturiais), lakstytuvais ir visais kitais jai reikiamaiais daiktais.

Dar nebuvo suspėję atsikvėpti po su-triuškinimui Kolčako, Judeničiaus ir Denikino, kaip tuoj griebėmės visu plotu spręsti klausimą ekonominės organizacijos. Ir po trijų ar keturių mėnesių įtempto darbo šioj srityj pasidarė neabejotinai aišku, kad Sovietų valdžia turi tokių šaltinių ir būdų atstatymui savo ukio, kurių neturėjo jokia kita valstybė. Nes Sovietų galia buvo labai artimai susijungusi su žmonių miniomis; jos aparatas buvo nepaprastai lankstus, ir ji turėjo revoliucinės iniciatyvos.

Žinoma, mes čia susidurėme su visai naujais klausimais ir naujais keblumais darbo organizuotės dirvoj. Socializmo teorija neturė-

jo išanksto priruošusi gatavų atsakymų į tuos klausimus, ir nė negalėjo turėti. Reikėjo daryti nusprendimus, remiantis patyrimais, ir tuos nusprendimus reikėjo patikrinti patyrimais. Kautskizmas ištisa karta pasilikęs užpakalyj milžiniškų uždavinių, kuriuos turi išspręsti Sovietų galia. Pavidale menševizmo kautskizmas painiojasi mums po kojų ir priešinasi praktikiškiems žingsniams mūsų ekonominio atstatymo darbe, su savo miesčioniškais siaurais prietaisais ir inteligentiniu biurokratiniu nepasitikėjimu.

Norėdamas supazindinti skaitytoją su pamatiniais dalykais darbo organizacijos klausimų, ščia paduodu savo raportą, išduotą Trečiajam Suvažiavimui Visos Rusijos Profesinių Sąjungų. Kad mano aiškinimas būtų pilnesnis, tai savo kalbos tekstą papildau ilgokomis ištraukomis iš savo raporto Visos Rusijos Ekonomijos Sovietų Suvažiavimui ir Devintajam Suvažiavimui Rusijos Komunistų Partijos:

Draugai! Piliečių karo galas jau artinasi. Vakarų fronte padėtis dar neaiški. Galimas daiktas, kad Lenkų buržuazija pamėgins ant kortos pastatyti savo likimą... bet net jeigu ir taip atsitiktų (mes nenorime to susidurimo), tai šis karas nereikalaus iš mūsų to visa-suryjančio energijos įtempimo, prie kurio mus buvo prispyrusi kova, kuri tuo pačiu laiku ėjo keturiuose frontuose. Baisusis karo spaudimas silpnėja. Ekonominiai reikalai ir uždaviniai pradeda vis labiau ir labiau užimti pirmutinę vietą. Istorija stačiai mums prieš akis stato

svarbiausią mūsų uždavinį—visuomenės organizavimą;—kiekviena visuomenės forma istorijoj pamatiniai buvo tam tikra darbo organizacijos forma. Kiekviena buvusioji visuomenės sistema tai buvo darbo organizacija, sudaryta mažumos naudai; ta organizacija leido mažumai suorganizuoti savo valstybinės prievartos formą, kad galėtų slėgti spaudžiamąją darbininkų daugumą; vadinasi, dabar mes pirmą sykį istorijoj stengiamės suorganizuoti darbą naudai pačios dirbančiųjų daugumos. Tatai, suprantama, dar nepašalina prievartos gaivalą, pasireiškiantį įvairiais galimais laipsniais, nuo švelniausio iki aštriausio. Elementas verstinos pareigos, elementas prievartos, vartojamas atsiziurint į visos šalies reikalus, tas elementas ne tik nepasitraukia iš šio istorijos laipsnio, bet, atžagariai, jis vaidins didžiulį vaidmenį dar ilgoką laikotarpį.

Paprastai žmogus vengia darbo. Meilė darbo anaipol nėra įgimta žmogaus savybė: darbą iššaukia ekonominis spaudimas ir visuomeninis išauklėjimas. Faktinai galima pasakyti, kad žmogus tinginys gyvunas. Tai ant šios žmogaus ypatybės žymia dalim rymo žmonijos progresas. Nes jeigu žmogus būtų nelinkęs taupyti savo spėkas, stengtis gauti kaip galint daugiau reikmenų už kuo mažiausią savo energijos eikvojimą, tai neturėtume didelio išsivystymo mašinų ir visuomeninės kultūros. Tuo atžvilgiu, vadinasi, žmogaus tingumas yra progreso pajėga. Senasis italų marksininkas Antonio Labriola daėjo iki to, kad nupiešė ateities

žmogų, kaipo “laimingą ir įkvėptą tinginį”. Bet iš to mes neturime padaryti išvados, kad partija ir profesinės sąjungos turėtų skelbti tą tinginio ypatybę savo agitacijoj, kaip kokią moralinę pareigą. Anaip tol, ne. Tos ypatybės mums pilnai pakanka ir be jos skelbimo. Visuomeninės organizuotės uždavinys yra aptverti tingėjimą tam tikromis sienomis, kad jį išdisciplinavus, kad pažadinus žmogų tomis priemonėmis, kurias jis pats ištobulino.

VERSTINAS DARBAS.

Ukio raktas tai yra darbo pajėga, lavintas darbas, paprastas nelavintas darbas, pusiau lavints darbas, juodas darbas. Praktikoje išspręsti uždavinį ekonominio atstatymo darbo tai reiškia išdirbti budus tinkamam to darbo surašymui, sumobilizavimui, paskirstymui ir našiam jo suvartojimui. Tai yra uždavinys, kuriam išspręsti reikia ištisos galdynės, milžiniškas uždavinys. Šis uždavinį juo labiau pasunkina tas faktas, kad darbo perorganizavimą socialistiniais pagrindais mes turime varyti, budami dar negirdėtai sunykę, baisiai suskurdę.

Juo labiau nusidėvi mūsų mašinerija, juo labiau pasidaro mūsų gelžkeliai netinkami vartojimui, tuo labiau mažėja mūsų viltis iš užsienio gauti mašinų nors aplamai tiek, kiek reikia; ir juo svarbesnis darosi klausimas gyvosios darbo pajėgos. Gal jūs manote, kad šitokios darbo pajėgos yra didelė daugybė. Bet kaip prie jos priėti? Mes jau esame susidurę su dideliais keblumais, bevalydami gelžkelio linijas. Nega-

lima buvo išspręsti šį klausimą samdymu darbo pajėgos viešoj rinkoj, kadangi dabar pinigai turi labai menką pirkimo jėgą ir kadangi mes beveik visai neturėjome fabrikinį produktų. Kuro reikalas negali būti net dalinai patenkinamas, jeigu negalėsime tuo tikslu pavartoti dar negirdėtą darbo daugybę kirtimui medžių, kasimui durpių ir degamojo šlyno. Piliečių karas sugadino gelžkelių linijas, tiltus, stočių triobas. Reikia dešimčių tukstančių rankų, kad sutvarkius šiuos dalykus. Kad galima būtų plačiau papėde suorganizuoti gaminimą malkų ir durpių, tai reikia parupinti darbininkams butus, bent barakus. O tatai vėl reiškia didelį darbo pareikalavimą statymui.

Daugybė darbininkų bus reikalinga organizavimui medžių apdirbimo, troptams ir tt.

Kapitalistinei pramonei darbo pajėgų labai žymia dalim teikė pašalinis valstiečių darbas. Sodžius, slėgiamas laukininkų apskričių skurdo, visuomet išmesdavo rinkon savo perteklių darbo pajėgos. Prie to prispyrė valstybė, reikalaujama mokesčių. Rinka gi teikė valstiečiams prekių. Bet dabar visa tai yra praeities dalykas. Sodžius gavo daugiau žemės, bet truksta žemės dirbimo mašinų; žemei reikia darbo pajėgos; pramonė šiuo laiku beveik nieko negali duoti sodžiui; darbo rinka nelabai patraukia darbininkus.

Bet darbo pajėga dabar labiau reikalinga negu kada pirmiau. Ne tik darbininkas, bet ir valstietis turi atiduoti savo darbo pajėgą Sovietų valstybei, kad nebutų sutriuškinta darbo

Rusija, taigi ir patys darbininkai. Vienintėlė priemonė gauti reikiamos darbo spėkos išsprendimui ekonomijos klausimų tai yra įvedimas **verstino darbo**.

Komunistas visai negali nė ginčytis delei verstino darbo principo: “Kas nedirba, tai tegu ir nevalgo”. Bet kadangi visiems reikia valgyti, tai visi turi ir dirbti. Darbo pareiga yra įrašyta į mūsų konstituciją ir į Darbo Įstatymų Rinkinį, bet visas dalykas lig šiol buvo ir pasiliko tik principas. Jo vykinimas visada buvo tiktai pripuolamas, nereguliaris, tik dalinai atliekamas. Tik dabar, kuomet mes tiesiog susiduriame su uždaviniais ekonominio šalies atstato, tik dabar griežtu tikrumu mums į akis stoja klausimai darbo pareigos. Vienintėlis ekonominių kliučių išsprendimas, kuris teisingas principu ir praktikoje, tai yra žiurėti į visos šalies gyventojus, kaip į sandėlį reikiamosios darbo pajėgos—tai beveik neišsemiamas šaltinis—ir griežtai reguliuoti surašymą, mobilizavimą ir vartojimą tos darbo pajėgos.

Kuriuo gi budu dabar mes praktikoje pradėsime imti darbo pajėgą pagrindais verstino darbo?

Lig šiol tik militarinė įstaiga turėjo patyrimo registravime, mobilizavime, organizavime į būrius ir gabenime didžiulių žmonių minių.

Tas techninės įmonės ir metodus mūsų karinė įstaiga žymia dalim paveldė iš praeities. Ukio dirvoj mes negavome tokio palaiko, kadangi pelno principas visuomet viešpatavo toje dirvoj, o darbo pajėga buvo imama iš rinkos į

privatinius užvedimus. Taigi visai suprantama, kodėl mes buvome priversti bent pirmutiniu savo gyvenimo laikotarpiu pasinaudoti savo kariniu aparatu kaip galint plačiau, vykindami darbo mobilizaciją.

Mes sutvėrėme kelis organus įvedimui verstino darbo ir sostinėse ir provincinėse srityse ir bendrijose. Musų šalyj jau veikia verstino darbo komitetai. Jie vyriausiai rymo ant militarinės įstaigos centro ir vietos organų. Ekonominiai musų centrai—Vyriausioji Šalies Ukio Taryba, Žmonių Komisaraiatas Žemdirbystei, Žmonių Komisaraiatas Transportui (gabenimui) ir Žmonių Maisto Komisaraiatas—dabar išdirba reikalavimus darbo pajėgos, kuri jiems reikalinga. Vyriausias Verstino Darbo Komitetas priima tuos reikalavimus, suderina juos kits su kitu, sutaiso juos, atsizvelgdamas į vietinius darbo pajėgos šaltinius, išduoda reikalingus įgaliojimus savo vietiniams organams, ir tuo budu, per tas vietines organizacijas, vykdo kalbamąją darbo mobilizaciją. Srityse, gubernijose ir apskirtyse vietiniai organai tą darbą varo nepriklausomai, tenkindami ekonominius vietų reikalus.

Visos tos organizacijos sudaryti yra dar tik rėmai. Į ją reikia žiurėti, kaip dar į labai netobulą. Bet kelias, kuriuo pradėjome eiti, tikrai teisingas.

Jeigu naujos visuomenės organizacija turi pamatinį tikslą sudaryti naują darbo organizaciją, tai ta darbo organizacija reiškia įvykinimą visuotinos darbo pareigos. Tas darbas anaipitol

nėra išsemiamas vienais tik organizaciniais ir administraciniais žingsniais. Tas darbas apima ukio pagrindus ir žmonių elgesio pagrindus. Tas darbas susiduria su baisiai galingais psichologiniais papročiais ir prietarais. Darbo pareigos įvykdymas, iš vienos pusės, reiškia milžinišką auklėjimo kampaniją, o iš kitos pusės reikalauja kuo didžiausio takto, kunijant tą pareigą gyvenime.

Darbo pajėgą naudojant, reikia kaip galint labiau ją taupyti. Darydami darbo mobilizaciją, mes turime skaitytis su kiekvienos apygardos ekonominio ir asmeninio gyvenimo sąlygomis, su tais reikalais, kurių stato svarbiausias vietinių gyventojų užsiėmimas, vadinasi, žemės dirbimas. Turime kiek galėdami pradėti mobilizaciją nuo buvusių antraeilinių užsiėmimų ir antraeilinių darbų, kuriuos varė vietos gyventojai. Mobilizuotus darbininkus turime gabenti trumpiausiu keliu, vadinasi, jie turi būti paskirti į arčiausius darbo fronto burius. Mobilizuotų darbininkų skaičius turi atitikti dydžiui ekonominio darbo. Mobilizuotieji turi but tuoju aprupinti reikalingais darbo įrankiais ir gyvenimo priemonėmis. Mobilizuotieji turi tuoju patys pamatyti, kad jų darbo pajėga vartojama išmintingai ir taupoma, o ne bergėdžiai eikvojama; kur tik galima, tai vietoj tiesioginės mobilizacijos reikia paskirti tam tikrą darbo uždavinį, vadinasi, komunai (bendrijai) paskirti pareigą pristatyti tam tikru laiku tam tikrą skaičių sieksnių malkų arba vežimais nugabenti į paskirtą gelžkelio stotį tiek ar tiek pudų špizio.

Šioj dirvoj įgytus patyrimus reikia labai tēmyti; ekonominis aparatas turi but padarytas nepaprastai lankstus; dikčiai reikia atkreipti dėmės į vietinius reikalus ir ypatybes. Žodziu sakant, priemonės, metodai ir organizacija įvykdymui darbo pajėgos mobilizacijos turi but padaryti tikri, pagerinti, ištobulinti. Tuo pačiu žygiu mes turime betgi sykį galutinai suprasti tą faktą, kad principas verstino darbo taip griežtai ir neatšaukiamai užėmė vietą buvusiojo laisvo darbo principo, kaip kad gamybos priemonių socializacija užėmė vietą kapitalistinės nuosavybės principo.

DARBO MOBILIZACIJA.

Negalima nē svajoti įvykdyti verstino darbo pareigą, jeigu nevertosime priemonių, kuriomis darbas būtų labiau ar mažiau militarizuotas. Kaip tik pasakome, tačiau, šitokią pažiūrą, tai tuoj prieš mus sukyla baisiausi prietariai ir širdį verianti nusiminimo klyksmai iš priešingos pusės...

Menševikai skelbia, kad darbo pareiga nieko daugiau nereiškianti, tik darbo našumo sumažinimą, o militarizavimas tai esąs netikslus darbo pajėgos eikvojimas...

Verstinas darbas,—jie sako,—visuomet ne-našus. Mes klausiamo: ką jie nori pasakyti, kalbėdami apie verstiną darbą? Vadinasi, prieš kokią darbo formą stovi verstinasai darbas? Matomai, prieš laisvą darbą. Ką gi jie nori šičia pasakyti žodžiais "laisvas darbas"? Tą supratimą apie laisvą darbą suformulavo pažangieji

buržuazijos ideologai, bekovodami prieš nelaisvą darbą, vadinasi, bekovodami prieš baudžiauninkų valstiečių darbą ir prieš nustatytąjį, reguliuojamąjį darbą gildijų amatininkų. Laisvas darbas reiškia darbą, kurį butų galima “laisvai” pirkti rinkoj. Ta laisvė ištikrųjų buvo teisininkų išmislas, kurio tikslas buvo paslėpti laisvą samdymo verguvę. Istorijoje dar nėra buvę laisvo darbo.

Istorijai zinomas vergų darbas. Istorijai zinomas viduramžinių gildijų reguliuojamas darbas. Šiandie gi visame pasaulyj įsivyravęs samdomasis darbas, kurį visų kraštų geltonieji žurnalistai piešia, kaipo augščiausią laisvės viršunę, palyginus su Sovietų “verguve”. Bet prieš kapitalistinę verguvę mes statome visuomeniniai sutvarkytą darbą, paremtą ant ekonominio plano, kuris verstinas visiems šalies gyventojams, taigi verstinas ir kiekvienam darbininkui. Niekaip kitaip negalima elgtis pereinamuoju laikotarpiu į socializmą.

Ar tiesa, kad verstinas darbas visuomet nenašus? Mes turime atsakyti, kad tai tik baisiai apverktinas ir tuščias liberalinis prietaras. Visas klausimas tame: kas priverčia, prieš ką prievarta atkreipta ir koks tos prievartos tikslas—kokia valstybė priverčia, kokia klasė, kokiomis sąlygomis ir kokiomis priemonėmis? Net baudžiauninkų darbas tam tikrose aplinkybėse buvo žingsnis pirmyn ir darė darbą našesnį. Tas našumas milžiniškai pakilo prie kapitalizmo, reiškia, gadyneje laisvo darbo pajėgos pirkimo ir pardavimo rinkoj. Bet kada lais-

vas darbas drauge su kapitalizmu įžengė į imperializmo laipsnį, tai visai pats save susisprogdino imperialistiniame kare. Visas pasaulio ukis dabar atsiduręs gdynėj kruvinos anarchijos, baisių traukymų, skurdo, išsigimimo, pasireiškančio žmonių miniose. Ar galime šitokiose aplinkybėse kalbėti apie bet kokią laisvo darbo našumą, kuomet to darbo vaisiai sunaikinami dešimt syk sparčiau negu pagaminami? Imperialistinis karas ir visos jo sėkmės parodė, kad visuomenė nebegali išsilaikyti pagrindais laisvo darbo; o gal kas turi kokią nors paslaptį, kaip atskirti laisvą darbą nuo imperializmo beprotybės, atstumti atgal visuomenės išsivystymą pusę šimtmečio arba net visą šimtmetį atgal? Jeigu pasirodytų, kad planinga, taigi ir verstina darbo organizacija, kuri turėtų pavaduoti imperializmą, jeigu pasirodytų, kad tokia organizacija veda į ekonominio gyvenimo nustumimą, tai reikštų žlugimą visos mūsų civilizacijos, žmonijos grįžimą į barbarizmą.

Sovietų Rusijos laimei, taip pat ir visos žmonijos laimei, filosofija, kuri šneka apie žemą verstino darbo našumą "visokiose ir visose aplinkybėse", tai tik pavėluota truputį pakeista gaida kai kurių senai nudėvėtų liberalinių melodijų...

Visa žmonijos istorija yra istorija to, kaip kolektinis žmogus buvo organizuojamas ir lavinamas darbui, pasiekimui augštesnio našumo. Žmogus—kaip jau esu pasivėlijęs nurodyti—tingus, vadinasi, jis turi drūčiausio palinkimo gauti didžiausią galimą produktų daugį už ma-

žiausią energijos eikvojimą iš savo pusės. Jeigu jis neturėtų šitokio patraukimo, tai negalėtų būti jokio ekonominio išsivystymo. Civilizacijos augimas yra matuojamas žmogaus darbo našumu, ir kiekviena nauja visuomeninių santykių forma turi išlaikyti šį kvotimą.

“Laisvas”, tai yra laisvai perkamas darbas anaip tol nebuvo apsišarvavęs pilnu našumu, kuomet jis tik ką atsirado. Jis pasiekė augšto našumo dar gana nesenai, ir tai kaipo sėkmė ilgoko vartojimo priemonių, kuriomis darbas buvo organizuojamas ir daromas verstinas. Tas auklėjimas buvo vykdomas įvairiausiai budais ir priemonėmis, kurios be to keitėsi, besikeičiant gadynėms. Iš pradžios buržuazija vėzdais išvydavo valstiečius iš jų kaimų į vieškelius, atėmusi jiems pirma žemę, o kuomet jie atsisakydavo dirbti dirbtuvėse, tai buržuazija raudonai įkaitintomis geležimis įmušdavo jiems į kaktą tam tikrą ženklą, kardavo juos, siūsdavo į laivus, kur jie turėdavo prirakinti, kaip vergai, dirbti; ir galų gale buržuazijai pavyko prie dirbtuvės darbo pritaikyti valkatas, kurie buvo išvyti iš savo gimtųjų laukų. Šiame laipsnyj, kaip lengvai galime pastebėti, “laisvas” darbas labai menkai tesiskiria nuo verstino darbo ir medžiaginių sąlygų atžvilgiu ir savo teisinio padėjimo atžvilgiu.

Įvairiuose laikotarpiuose buržuazija kartu su raudonai įkaitinta priespaudos geležim vartojo ir protinio palenkimo priemonę įvairiais josios laipsniais, ypač per kunigų pamokslus. Dar šešioliktame amžiuj jinai reformavo (per-

dirbo) katalikų tikyba, kurią rėmė feudalizmo tvarka; buržuazija įsikūrė naują tikyba pavidale reformacijos, kurioj dvasios laisvė pasirodė drauge su prekybos laisve ir darbo laisve. Buržuazija rado sau naujus kunigus, kurie pasidarė buržuazijos dvasiniai agentai, maldingi jos gynėjai. Mokyklos, spauda, savivaldybės vyriausybė, teismai, parlamentas—visus juos buržuazija pavartojo, kad darytų dvasinės įtakos darbininkų klasei. Įvairūs pavidalai darbo mokesnio—kasdieninis mokesnis, mokesnis mokamas sykiu tam tikram laikui, darbas nuo štukų, bendroji (kolektinė) sutartis—vis tai tik įvairios priemonės, kuriomis buržuazija pripratina proletariatą į darbą. Pagaliau, buržuazijai pavyko panaudoti net profesines sąjungas, vadinasi, pačios darbininkų klasės organizacijas, ypač Anglijoje; buržuazija jas pašventė ypatingiausiu budu disciplinavimui darbininkų. Jinai prisijaukino vadus, o vadams patarpininkaujant, įskiepijo darbininkams įsitikinimą, kad butinas reikalas ramiai dirbti darbą, pagirtinai atlikti savo pareigą ir griežtai klausyti buržuazinės valstybės įstatymų. Pačią viso to darbo viršunę sudaro Taylorio sistema, kurioj drauge sujungti elementai mokslinės gaminimo proceso organizacijos ir labiausia koncentruoti budai, kuriais sunkiama darbininkui prakaitas.

Iš to, kas viršuj pasakyta, turėtų but aišku, kad laisvai samdomo darbo našumas tai nėra nušalytas dalykas, kurį istorija, pagaliau, ėmė ir pakišo atnešusi ant lėkštės. Ne, tai yra išdavas ilgos ir atkaklios politikos, kurią varė

elementai priespaudos, lavinimo, organizacijos ir paakstinimo. Žingsnis po žingsnio pavyko buržuazijai ištraukti iš darbininkų vis daugiau ir daugiau prekių; o viena galingiausių priemonių tam tikslui pasiekti tai buvo buržuazijos mokymas, kad laisva sutartis tai esą vienintėlis normalis, sveikas, našus ir išmintingas darbo pavidalas...

Socialistinė visuomenė sukurimas reiškia, kad darbininkai turi būti organizuoti naujais pagrindais, prisitaikyt prie tų pagrindų, išsilavinti varyt darbą naujosiomis formomis; ir tik vienas tesilieka tas pats tikslas—padidintas darbo našumas. Darbininkų klasė, vadovaujama savo pirmutinių eilių, turi išnaujo persiauklėti socializmo pagrindais. Kiekvienas, kuris nesupranta to, tai nežino nė a-b-c socialistinės sistemos.

Kokių gi mes turime priemonių perauklėti išnaujo darbininkus? Mes turime nepalyginamai platesnių ir gilesnių priemonių, negu turėjo buržuazija; o be to, tai teisingos, tiesios priemonės, atviros, neužsikrėtusios nei veidmainybe nei prigaudinėjimu. Buržuazija turėjo vartoti prigaudinėjimą, kuomet ji vadino savo darbą laisvu darbu, nors ta darbo forma gimė iš visuomeninės prievartos ir net labai yra panaši į verguotę, kadangi čia dauguma dirba mažumos naudai. Bet mes organizavome darbą pačių darbininkų naudai ir todėl mes neturime visai jokių motyvų, kurie mus verstų slėpti ar pridengti prievartą, ant kurios paremta yra ši darbo organizacija. Mums nereikia

jokių monų iš kunigų, liberalų ar kautskininkų lupų. Mes sakome minioms atvirai ir aiškiai, kad jos gali išvaduoti savo socialistinę tėvynę tik sunkiu darbu, griežčiausia disciplina ir tikru kiekvieno darbininko paklausumu; tik šitaip mes pajėgsime savo šalį pakelti ir suteikti jai žydintį gyvenimą.

Svarbiausia mūsų priemonė yra daryti įtakos į mintį, propaganda ne vienu tik darbu. Darbo pareiga turi prievartos pobūdžio, bet tai dar anaipat nereiškia, kad tai prievarta prieš darbininkų klasę. Jeigu darbo pareigai pasipriešintų didžiama, tai darbo pareiga būtų sunaikinta, o su ja būtų sunaikinta ir Sovietų sistema. Darbo militarizacija, varoma prieš darbininkų pasipriešinimą, būtų Arakčejevo sistema. Bet kuomet darbą militarizuoja patys darbininkai savo valia, tai čia yra socialistinė diktatura. Darbo pareiga ir darbo militarizacija nėra prievarta prieš darbininkų valią, kaip kad "laisvas" darbas budavo prievarta prieš jų valią; tą paliudija faktas, jog Sovietų Rusijoje išbujėjo savo noru atliekamas darbas pavidale darbo subatų; o tai dar nebutas istorijoje apsi-reiškimas. Niekad niekur pirma nebuvo tokio darbo. Savo liuosu noru atliekamu, nesaumy-liu darbu sykį ar daugiau per savaitę darbininkai puikiai parodo, kad jie ne tik pasiryžę nešti "verstino" darbo naštą, bet taip pat jie parodo pasiryžimą suteikti valstybei kiek daugiau darbo, negu kad iš jų reikalaujama. Subatų darbas ne tik puikiai parodo komunistinį solidarumą, bet ir neabejotiną užtikrinimą, kad pasekmingai

bus vykdoma darbo pareiga. Šią tikrai komunistinę tendenciją turime nušviesti, išplėsti ir pagilinti propagandos pagalba.

Vyriausias buržuazijos įrankis yra religija; o svarbiausias mūsų įrankis tai yra teisingai minioms parodyti, kokia ištikrųjų dalykų padėtis; skleisti mokslo ir technikos žinią, supažindinti minias su visos šalies ukiu, kurio pagrindais turi but vartojama visa darbo pajėga, kurią turi Sovietų valdžia...

Profesinės sąjungos turi kaip galint platesne papėde organizuoti švietimo darbą mokslo-technikos srityj, kad kiekvienas darbininkas gautų paskatinimo savo darbe, paskatinimo į teorinį protò darbą, o šis pastarasis darbas kad vėl darbininką vestų į aną jo darbą, darytų įtakos į jį, darytų tą jo darbą našesnį. Viešoji spaūda turi vadautis ekonominiais šalies reikalais, ne tik dabartinėj prasmėj, tai yra, ne tik bendroj agitacijoj už darbo didesnį įtempimą, bet ir prasmėj išgvildenimo ir apskaitymo didžiųjų ekonominių uždavinių ir sumanymų, o svarbiausia prasmėj patikrinimo, išbandymo, įvertinimo to darbo vaisių. Diena diendon laikraščiai turi tēmyti gaminimą, varomą svarbiausių pramonės šakų ir kitų įstaigų; turi pažymėti pavykimus ir nepavykimus, vienus pagirti, kitus papeikti.

Vėlybas Rusijos kapitalizmas, nesavarankus ir todėl parazitinis kapitalizmo pavidalas, neturėjo progos išlavinti rusų darbo minias technikos atžvilgiu ir išdisciplinuoti jas gamybos darbui taip plačiai, kaip (Vakarų) Europos

kapitalizmas išlavino ir išdisciplinavo savo darbo minias. Ta pareiga dabar tenka ištisai atlikti organizacijoms proletariato profesinių sąjungų: geras inžineris, geras mašinistas, geras šaltakalvis turi tapti toks jau garsus ir taip gerai žinomas Sovietų Rusijoje, kaip pirmiau budavo pažymieji agitatoriai, revoliuciniai kovotojai, o paskutiniu laiku narsiausieji ir gabiausieji komanduotojai ir komisarai. Visuomenės domė turi but atkreipta į technikos vadus, didžius ir mažus. Netikę darbininkai turi but priversti gėdytis, kad blogai atlieka darbą.

Darbo mokesnis mūsų šalyj pasilieka ir veikiausia dar ilgai pasiliks. Galų gale darbo mokesnis vis labiau ir labiau įgys šitokią reikšmę: parupinti visiems visuomenės nariams visa, ko jiems reikia; ir kaip tik šiuo budu mokesnis nustos buvęs darbo mokesnis. Bet šią valandą mes nėsame tam užtenkamai turtingi. Vyriausias mūsų uždavinys dabar, tai padidinti gamintamų prekių daugį, ir visi kiti reikalai mums yra tik antraeiliai, palyginant su šiuo reikalu. Dabartiniu sunkiuoju mums laikotarpiu darbo mokesnis mums nėra priemonė suteikti gyvenimą pavieniam darbininkui, bet priemonė, kurios pagalba galima butų sužymėti, ką kiekvienas atskiras darbininkas savo darbu padaro naudai Darbininkų Respublikos.

Taigi atlyginimas už darbą, teikiamas ir pinigų pavidalu ir reikmenų pavidalu, turi buti kaip galint artimiau sutaikomas su pavienio asmens darbo našumu. Kapitalizmo tvarkoj darbas nuo štukų ir mokesnio sutartis, Taylorio

įmonių vartojimas ir tt. turėjo tikslą padidinti darbininkų išnaudojimą, ir sunkė iš jų nepaprasto pelno. Socialistinės gamybos sistemoj mokesnis nuo darbo štukų, duodamos premijos turi tikslą padidinti visuomeninį gaminimą, o kartu ir bendrąją gerovę. Tuo budu darbininkai, kurie daugiau prisideda prie bendrosios gerovės pakėlimo augštyti, turi teisės gauti didesnę dalį visuomeninio produkto, negu tinginiai, eikvotojai ir dezorganizuotojai.

Pagaliau: jei darbininkų valstybė duoda dovanų vieniems, tai kitaip negali pasielgti su kitais kaip pabausti, butent pabausti tuos, kurie atvirai laužo darbo solidarumą, trukdo bendrąjį darbo pasekmingumą, rimtai pakenkdami socialistiniam šalies atstatymui. Atsimokėjimas, besiekiant ekonominių tikslų, yra reikalingas įrankis socialistinės diktatūros. Visi minėti žingsniai, nebekalbant apie eilę kitų žingsnių, turi užtikrinti, kad padidės uolumas gaminimo lauke. Priešingai elgdamiesi, mes niekad nepakiltume augščiau nepaprastai žemo bendrojo gyvenimo laipsnio.

Tas uolumas paremtas ant gyvenimo instinkto—kovos del buities,—o buržuazinėj tvarkoj tas instinktas įgyja varžytinių pobudį. Tas lenktyniavimas neišnyks net pilnai išsivysčiusioj socialistinėj visuomenėj; bet beaugant ištekliui reikiamų gyvenimo priemonių, jis kas kart darysis vis mažiau saumylus, vis ideališkesnis. Tas lenktyniavimas pasireikš pastangose kaip galint daugiau patarnauti savo kaimui, savo apskričiai, savo miestui arba visuo-

menei apskritai ir įgyti, kaipo atlyginimą, pagarbą, dėkingumą ir palankumą kitų žmonių arba, pagaliaus, pačiam turėti pasitenkinimo iš gerai atlikto darbo. Bet sunkiuoju pereinauoju laikotarpiu, kur didžiausia stoka medžiaginių dalykų ir kur dar anaip tol neužtenkamai išsivystęs visuomeninės vienybės jausmas, tas lenktyniavimas turi daug maž būti surištas su įgijimu produktų, reikalingų savo asmeniam vartojimui.

Štai kiek, draugai, priemonių turi darbininkų valstybė pakėlimui darbo našumo. Kaip matome, šiam klausimui išspręsti nėra išanksto padaryto atsakymo. To atsakymo nerasite kur įrašyto knygoj. Iš tikrųjų tokios knygos nė negali būti. Mes tik tepradedam dabar rašyti tokią knygą darbininkų prakaitu ir krauju. Mes sakome: darbininkai ir darbininkės, jūs įstojate į tvarkingo darbo kelią. Tik šiuo keliu eidami, jūs pastatysite socialistinę tvarką. Jums prieš akis stovi uždavinys, kurio jums nieks neišspręs; o tas uždavinys tai pakelti darbo našumą naujuoju visuomeniniu pagrindu. Jei to uždavinio neišspręsite, tai žlugsite. Jei jį išspręsite, tai pakelsite žmoniją.

DARBO ARMIJOS.

Dabar prieiname prie klausimo apie armijos pavartojimą darbo reikalams; toks armijos pavartojimas mūsų šalyj įgijo be galo didelę principinę svarbą; įgijo ją, eidamas praktikos keliu, bet anaip tol ta svarba neparėjo iš teorinių išvadziojimų. Kai kuriose pasieninėse Rusijos srityse susidarė tokia padėtis, kad pasi-

liuosavo stambios karinės jėgos nuo karinių pareigų neapribuotam laikui. Gelžkelinė transportacija buvo pakrikusi, ir todėl sunku buvo jas perkelti į kitus veiklesnius frontus, ypač žiemos laiku. Šitokia, pav., buvo padėtis Trečiosios Armijos, kuri stovėjo Uralų provincijoje ir artimose apygardose. Vadaujantieji tos armijos darbuotojai patys patarė paskirti armiją darbo reikalui, nes jie suprato, kad mums kol kas dar buvo negalima demobilizuoti armiją. Jie atsiuntė Centralinei Organizacijai gana smulkmeningą planą, kur pasiulė Įstatų Rinkinį Darbo Armijai.

Tai buvo naujas mums ir nelengvas darbas. Ar Raudonosios Armijos vyrai sutiks dirbti? Ar jų darbas bus užtenkamai našus? Ar jis apsimokės? Net tarp mūsų pačių buvo delei to abejonių. Savaiame suprantama, kad menševikai triubijo į priešingą pusę. Tas pats Abramovičius Suvažiavime Šalies Ukio Sovietų pranašavo, kad mums gresiąs neišvengiamas nelaimingas to plano žlugimas, kadangi visas tas dalykas tai esą kvailybė, Arakčejevo utopija*) ir tt.; taip jis pranašavo, man rodos, sausyį arba vasario pradžioj, vadinasi, kada viskas dar buvo tik plikas planas. Mes į tą dalyką žiūrėjome kitaip; keblumų, berods, buvo didelių, bet tie keblumai pamatiniai nesiskyrė nuo visų kitų keblumų, kurių turėjo Sovietų sistema.

Mes studijavome esamąjį Trečiosios Armijos organizmą. Tik keletas militarinių burių buvo belikę toj armijoj; išviso viena šaulių divizija ir viena raitelių divizija—viso labo pen-

*) Arakčejevas—garsus Aleksandro I laikų reakcinis politikas, kuris planavo kareivių darbo kolonijas.

kiolika pulkų—ir specialiai kareiviai. Visos kitos dalys jau buvo paskirtos pirmiau į kitas armijas ir kitus frontus. Bet armijos administracijos aparatas dar buvo nepaliestas; ir mums rodėsi, kad mes turėsime tą armiją pavasarį pasiūsti Volgos upe į Kaukazo frontą prieš Denikiną, jeigu su juo bus galutinai iki tol neapsidirbta. Iš viso Trečiojoje Armijoje buvo likę, jos administracijoj, įstaigose, skyriuose, ligoninėse, 110,000 Raudonosios Armijos vyrų. Visoj toj minioj, vyriausia sudarytoj iš valstiečių, buvo apie 16,000 komunistų ir mums simpatizuojančių organizacijų narių—daugelis jų Uralų darbininkai. Savo sąstatu ir sudarymu Trečioji Armija buvo valstiečių minia, kuri, vadaujant pažangiems darbininkams, buvo su-lieta į militarinę organizaciją. Armijoje darbo-vosi diktokas skaičius karinių specialistų, kurie ėjo svarbias karines pareigas ir buvo bendrojoje politinėje komunistų kontrolėje. Jeigu pažiūrėsime į Trečiąją Armiją šiuo bendruoju atžvilgiu, tai bus mažas paveikslėlis visos Sovietų Rusijos. Jei pažiūrėsime į Raudonąją Armiją, kaip į visumą arba į Sovietų galios organizaciją apskrityj, gubernijoj ar ištisoj respublikoj, neaplenkdami ir ekonominių jos organų, tai visur matysime tą patį organizacijos planą—milionai valstiečių, kuriuos organizuoti darbininkai įtraukė į naujas formas politinio, ekonominio ir visuomeninio gyvenimo; o tie darbininkai užima vadaujamas vietas visose Sovietų sistemos srityse. Buržuazinio menčiaus specialistai pastatyti į vietas, reikalau-

jančias ypatingo išlavavimo; jiems suteikta reikalingas savarankumas, bet kontroliavimas jų darbo liekasi rankose darbininkų klasės, kurią atstovauja Komunistų Partija. Negalima nė svajot įvykdyti verstino darbo pareigą kitaip, kaip tik mobilizuojant ypač valstiečių darbo spėkas vadovybėj pažangiųjų darbininkų. Taigi nebuvo ir negalėjo būti principinio prieštaravimo vartojimui armijos darbo tikslais. Kitais žodžiais, principiniai pasipriešinimai, kurių patys augščiau minėti menševikai darė darbo armijų principui, tie jų pasipriešinimai pamatiniai buvo taikomi prieš visokį "priverstiną" darbą, ne prieš darbo pareigą ir Sovietinius ukio atstatymo budus apskritai. Tuos primetimus mes lengvai nušlavėm šalin.

Militarinis aparatas kaip toks, žinoma, buvo nepritaikytas vadauti darbo procesui. Bet mes nė nemanėme jį šiuo tikslu vartoti: užveizda turėjo pasilikti rankose atatinkamų ukio organų. Armija teikė reikiamos darbo pajėgos pavidale organizuotų, tvirtai suglaustų vienetų, kurie buvo vartojami kaip minia atlikimui paprastų, vienokių darbų, kaip kad valymas sniego nuo kelių, medžių priruošimas, statymo darbas, organizavimas gabenimo gelžkelio vagonais ir tt. ir tt. Dabar mes jau turime surinkę dikčiai patyrimų iš srities armijos vartojimo darbui ir galime svarstyti dalyką, turėdami daugiau faktų, ne tik plikų vilčių ir spėliojimų. Kokių davė sekmių tie patyrimai? Menševikai perdaug pasiskubino įšias teisti. Tas pats Abramovičius vėl pareiškė suvažiavime

kasyklų darbininkų, kad mes esą bankrutai, kad darbo armijos tai esą parazitinės organizacijos, kur kiekvienai dešimčiai darbininkų tenka po 100 užveizdų. Ar gi tai būtų tiesa? Ne. Čia yra nerimta pikta kritika, pareinanti iš žmonių, kurie patys stovi nuošaliai, kurie nežino faktų, kurie tik rankioja mūsų šiukus ir atmatas ir kurie visur ir visada nieko daugiau neveikia, tik arba pažymi mūsų bankrutą arba jį pranašauja. Ištikrųjų gi darbo armijos ne tik nežlugo, bet, priešingai, turėjo didelio pasisekimo, įrodė, kad jos gali gyventi; jos kas kartą vis labiau vystosi ir drutėja. Subankrutavo tik pranašai, kurie pranašavo, kad iš visa to nieko neišeis, kad nieks nedirbsi, kad Raudonosios Armijos kareiviai neisų į darbo frontą, bet tik namo išbėgiosi.

Tuos primetimus įkvėpė smulkiaburžuazinis abejojimas, stoka pasitikėjimo miniomis, nepasitikėjimas mūsų puikia organizacijos iniciatyva. Bet ar mes negirdėjome pamatiniai tokių pat primetimų, kuomet pradėjome plačiąją mobilizaciją karo tikslais?

Tada mums irgi pranašavo visuotiną bėgimą iš armijos, kuris esąs neišvengiamas po imperialistinio karo. Bėgimo, žinoma, buvo, bet patyrimas parodė, kad jis anaiptol nebuvo visuotinas, kaip kad pranašauta; tie pabėgimai nesunaikino armijos: milijonų mobilizaciją užtikrino apskritai dvasiniai ir organizaciniai sąryšiai, savanoris komunistų ėjimas į armiją ir valstybės daroma prievarta; delto lengva buvo sudaryti skaitlingus būrius ir pervaryti juos per

sunkiausias mušio pareigas. Ir galų gale armija liko pergalinga. Remdamiesi savo patyrimais karo srityų, mes tikėjomės tokių pat sekmių iš darbo pareigos. Ir neapsirikome. Raudonosios Armijos kareiviai anaip tol neišsisklaidė laike perėjimo iš karo stovio į darbo stovį, kaip kad pranašavo skeptikai. Ačiu gerai organizuotai agitacijai, tą perėjimą lydėjo net didelis moralinis dvasios pakilimas. Suprantama, kareivių dalis mėgino pasišalinti iš armijos; juk taip visuomet esti, kai didelės kareivių minios buna permetamos iš vieno fronto į kitą arba kilnojamos iš užpakalio į priekį arba statomos į kokį didelį pavojų, kuomet galimasai bėgimas virsta tikru bėgimu. Bet šičia tuojaus politiniai skyriai, spauda, organai kovos su pabėgimais ir tt. pradėjo eiti savo pareigas, ir nuošimtis pabėgimų iš darbo armijų nė kiek ne didesnis už nuošimtį pabėgimų iš mūsų karo armijų.

Pasakymas, kad armijos, delei savo vidurinio sutvarkymo, tegali duoti tik mažą nuošimtį darbininkų, tas pasakymas tik dalinai teisingas. O kai del Trečiosios Armijos, aš jau minėjau, kad joj pasiliko visas administracinis aparatas, nors skaičius militarinių jos dalių labai buvo sumažėjęs. Kol mes palikome nepalietę armijos štabą ir administracinius jos vienetus,—delei karinių, o ne del ekonominių priežasčių,—tai tos armijos duodamas darbininkų nuošimtis iš tiesų buvo gana mažas. Iš viso šios Raudonosios Armijos 110,000 vyrų skaičiaus 21 nuošimtis buvo užsiėmę administracinėmis ir eko-

nominėmis pareigomis; paprastos kasdieninės pareigos, sargybos pareiga didžiojoje daugumoje armijos įstaigų ir stovyklų reikalaujavo apie 16 nuošimtį vyrų. Skaičius ligonių (daugiausia tifo) kartu su medikalinio ir sanitarinio štabu sudarė apie 13 nuošimtį; delei įvairių priežasčių (perkėlimas, paleidimas paviešėti, pašalinimas be leidimo) armijoje truko dar 25 nuoš. Taigi likusiųjų darbui skaičius tesiekė tik 23 nuošimčio—tai buvo didžiųjų didžiausias skaičius, kurį galima buvo tuo laiku gauti iš armijos darbo tikslams. Faktinai gi ne daugiau, kai 14 nuošimtis dirbo pirmuoju tarpu; jie buvo dalinai iš dviejų divizijų, šaulių ir raitelių, likusių armijoje. Bet kaip tik paaiškėjo, kad Denikinas sumuštas ir kad mums nereikės Volgos upe siųsti Trečiąją Armiją pavasarį, kad padėjus kariuomenei Kaukazo fronte, tai mes tuoj pradėjome skaldyti tą grėvišką aparatą ir taikyti armijos įstaigas prie darbo pareigų. Nors tas mūsų darbas dar anaip toli ne visas padarytas, bet jis davė jau labai svarbių sekmių. Šiuo momentu (1920 m. kovo mėn.) Trečioji Armija suteikia 38 nuošimtį darbininkų iš viso savo vyrų skaičiaus. Militariniai vienetai karinėse Uralų apskrityse, kurie dirba greta Raudonosios Armijos, jau duoda 49 nuošimtį darbininkų. Tai jau ne tokia bloga sekmė, kuomet tai palyginame su darbininkų darbu fabrikuose: daugelyje fabrikų dar labai nesenai, o kai kur dar ir dabar neateina dirbti 50 nuošimtis ar daugiau delei tikrų ir netikrų priežasčių. (Tas nuošimtis paskui žymiai sumažėjo, kaip ro-

do apyskaitos 1920 m. birželio mėn. Vert.). Turime taip pat atsiminti, kad darbininkus dažnai apžiuri suaugę jų šeimynos nariai, o Raudonosios Armijos vyrai turi patys save apsiziurėti.

Pasižiūrėjus į 19 metų vyrus, kuriuos mes Uraluose mobilizavome • pagalba militarinio aparato, dalinai parupinimui malkų, pamatysime, kad iš viso jų skaičiaus daugiau kaip 30,000, taigi daugiau kaip 75 nuošimtis, ateidavo dirbti. Tai jau milžiniškas žingsnis pirmyn. Jis parodo, jog mes galime padaryti atmainų darbo armijų sutvarkyme, vartodami militarinį aparatą mobilizavimui ir sudarymui reikiamų vienetų; o tos atmainos reiškia milžinišką, padidėjęmą nuošimčio tų, kurie tiesioginiai dalyvaus fizikiniame gamybos darbe.

Pagaliau, mes jau galime, remdamiesi patyrimu, spręsti, kiek našus kareivių darbas. Iš pradžios jų darbo našumas svarbiausiose darbo šakose buvo nepaprastai menkas, nežiurint jų didelio moralinio užsidegimo; ir skaitant pirmutinius pranešimus apie darbo armiją, galima buvo įgyti labai liudno įspudžio. Taip antai, pagaminti sieksniui malkų iš pradžios reikėdavo 13 iki 15 dienų žmogaus darbo; o paprastai tam turėtų užtekti 3 dienų; nors, žinoma, dabar šitoks darbo našumas labai dar retai tepasirodo. Taip pat turime patėmyti, kad patyrę vyrai šioj dirvoj per vieną dieną gali pagaminti po sieksnį malkų. Bet kame buvo dalykas? Militariniai vienetai buvo toli nuo vietų, kur kertama malkos. Dažnai kareiviai turėdavo vaikščioti į darbą po šešius iki aštuonių varstų

kasdieną, tuo budu sueikvodami žymią dalį savo darbo dienos. Kirvių ir piuklų nebuvo ten pat darbo vietoj. Daugelis Raudonosios Armijos vyrų buvo iš stepų srities ir nieko nežinojo apie miškus, niekad nebuvo kirtę ir piaustę medžių. Guberniniai ir apskričių gabenimo (transportacijos) komitetai susyk neišmoko naudotis militariniais vienetais, pasiūsti juos į reikiamas vietas ir sudaryti jiems reikiamas darbo sąlygas. Taigi nenuostabu, kad viso to išdavas buvo be galo žemas darbo našumas. Bet kuomet pašalinome stambiausias organizacijos ydas, tai gavome daugelį žymiai geresnių sekmių; taip antai, paskutiniai daviniai rodo, kad malkų sieksniui pagaminti vidutiniai reikia vieno vyro darbo per puspenktos dienos, imant visą Pirmąją Darbo Armiją; o tai jau nelabai toli nuo pažymėto saiko. Bet labiausia dziugina tai ta aplinkybė, kad darbo našumas sistematingai kyla augštyn, begerėjant jo organizacijai.

O ko galima pasiekti šiame dalyke, tai parodo trumpas, bet be galo svarbus, patyrimas Maskvos Inžinierių Pulko. Vyriausioji karinė administracija, darydama šį bandymą, pradėjo tuom, kad pažymėjo normalinius (paprastus) našumo reikalavimus: trys darbo dienos malkų sieksniui pagaminti. Tas saikas greitai pasirodė kiek permažas. Sausyį sieksnis malkų reikalavo pustrečios darbo dienos. Vasaryį sieksnis malkų reikalavo dvį dienį su dešimtadaliu; kovo mėnesyį pusantros dienos. Tikrai labai augštas našumas. Tų sekmių buvo pasiekta,

darant dvasinēs ītakos, uzrašant kiekvieno asmens darbą skyriū, sukeliant lenktyniavimo dvasią darbe, dalijant dovanas darbininkams už augštą vidutinį darbo našumą; to pasiekta buvo, tariant profesinių sąjungų vartojamais žodžiais, per lankstų darbo saikavimą (flexible scale), pritaikytą prie įvairių pavienių darbo našumo laipsnių. Tas bandymas, beveik laboratorijos bandymas, aiškiai pažymi kelius, kuriais mes turime toliau pirmyn eiti.

Visa eilė darbo armijų jau dirba mūsų šalyj—Pirmoji Darbo Armija, Petrogrado Darbo Armija, Kaukazo Darbo Armija, Pietinės Volgos Armija, Atsargos Armija. Paskutinė, kaip jau gerai žinoma, dikčiai prisidėjo prie padarymo tinkamo vartoti Kazaniaus Jekaterinburgo gelžkelio. Ir kur tik kiek išmintingiau vartota armijos dalys darbo tikslams, visur tokio vartojimo vaisiai parodė, jog tai pilnai tinkama ir įvykdoma priemonė.

Mes sumušėme tą manymą, kad militarinė organizacija turinti neišvengiamai būti parazitinė visuomet ir visose apystovose. Sovietų armijoje atsispindi visuomeniniai Sovietų tvarkos krypsniai (tendencijos). Mes neturim mąstyti, vadaudamiesi suakmenėjusiais supratimais pereitos gadyinės: “militarizmas”, “militarinė organizacija”, “verstino darbo nenašumas”; mes turime protauti be tų prietarų. Į naujosios gadyinės reiškinius mes turime žiūrėti atviromis akimis; mes turime atminti, kad subatos darbas priklauso nuo žmogaus, o ne žmogus nuo subatos darbo; kad visi organizacijos pa-

vidalai, taip pat ir mlitarinė organizacija, tai įrankiai darbininkų klasės, kuri turi galią savo rankose; ir darbininkų klasė turi teisę liuosai tuos įrankius priimti, keisti, perdirbti, kol pasieks reikiamo tikslo.

BENDRAS EKONOMINIS PLANAS

Platus vykdymas darbo pareigos ir žingsniai daromi tikslu militarizuoti darbą gali vaidinti nusveriamąją rolę tik tada, jeigu tatai bus daroma sulig bendro plano, kuris apimtų visą šalį ir visas pramoninio veikimo šakas. Tą planą reikia apskaityti visai metų eilei, jei galima, tai ir ištaisai gadynei. Jis, suprantama, bus paskirstytas į įvairius laikotarpius arba ruožtus, kur pasireikš neišvengiami laipsniai ekonominio šalies atstatymo. Mes turime pradėti paprasčiausiais ir drauge pačiais pradiniais darbais.

Visų pirma, turi buti darbininkų klasei užtikrinta pati galimybė gyventi, ir todėl turi buti išlaikyti pramonės centrai, turi buti miestai išgelbėti, nors turėtume dirbti ir sunkiausiose apystovose. Tai pirmiausias dalykas. Jei nenorime, kad miestai iškriktų į kamus, kad pramonė užleistų vietą žemdirbystei, kad ištisa šalis nenuslugtų iki kaimo sąlygų—tai mes turime žiurėti, kad transportacijos sistema dirbtų bent tiek, kiek butiniausiai reikalinga; ir turime užtikrinti miestams javų, užtikrinti kuro ir medžiagų pramonei, pašaro gyvuliams. Kitaip, negalėsime žingsnio nužengti pirmyn. Pirmutinė, vadinasi, plano dalis yra: pagerinti transportą arba bent neleisti jam dar labiau nu-

smukti, ir parupinti butiniausių maisto dalykų, žaliadaikčių ir kuro. Visas ateinantis laikotarpis bus visiškai užimtas tuom, kad į daiktą trauksime (koncentruosime) darbo pajėgą išspręsti šiuos pagrindinius uždavinius, o tuo budu savo keliu susidarys reikiamos sąlygos visam tolesniam darbui. Tą uždavinį įvykdyti kaip tik ir buvo paskirta mūsų darbo armijoms. Ar pirmutinis laikotarpis, kaip ir paskesni laikotarpiai, paims mėnesius ar metus, tai pranašauti dabar būtų bergždžias darbas; dalykas priklauso nuo daugelio aplinkybių, solidarumo ir ištvermės. Antrasis laikotarpis tai laikotarpis mašinų statymo gabenimo reikalams, žaliadaikčių ir maisto dalykų parupinimo. Garvežis šiame laikotarpyj užima pirmutinę vietą.

Dabartiniu laiku garvežiai taisomi perdaug senobiniu budu ir sueikvojama perdaug energijos ir medžiagos. Vietoj taisyti vagonus tai reikia masiniai gaminti jų dalis atsargai (rezervui). Dabar, kadangi visa gelžkelių sistema ir visos pramonės šakos yra rankose vieno savininko, butent, rankose darbininkiškos valstybės, tai mes turime nustatyti visai šaliai vienodų tipų garvežius ir vagonus, suvienodinti jų dalis; šiuo budu pataisyti tai reikš įdėti naujas dalis vietoj sugedusių, ir tuo budu galima bus masiniai naujus garvežius sustatyti iš atsargoj esamų dalių. Kadangi mes jau vėl turime kuro ir žaliadaikčių šaltinių, tai sutrauksime visą savo dėmesį į garvežių statymą.

Trečiasis laikotarpis tai laikotarpis mašinų

statymo, kuriomis galima būtų gaminti prekes visai šaliai vartoti.

Paskutinis laikotarpis, kuris remsis atliktais trijų pirmųjų laikotarpių darbais, leis pradėti gaminti plačiąja papėde daiktus asmeniui žmonių vartojimui.

Tas planas yra labai svarbus ne tik, kaip bendroji taisyklė, kaip turėtų praktikoje dirbti mūsų ukio organai; jis taip pat svarbus braižinys, sulig kuriuo galima varyti propagandą tarp darbo minių, nurodant mūsų ekonominius uždavinius. Mūsų darbo mobilizacijos pačios savaime neprisitaikys prie tikrosios dalykų padėties; pačios jos neįleis šaknų, kaip sąmoningos, įkvėptos ir galinčios gyventi. Mes turime minioms parodyti visą teisybę apie mūsų padėtį ir apie mūsų planus delei ateities; turime joms atvirai pasakyti, kad mūsų ekonominis planas, net jei didžiausiai įtempime savo pajėgas, duos ne kažin kiek apčiuopiamų sekmių, kadangi mūsų darbas artimiausioje ateityje turės būti tik paruošimas sąlygų gamybos priemonėms. Tik tada, kai bus užtikrinta galimybė atgaivinti gabenimo ir gamybos priemones bent tiek, kiek būtina reikalinga, tik tada mes galėsime pradėti gaminti daiktus žmonių vartojimui. Tuo budu darbininkai gaus daiktų, naudingų asmeniui vartojimui, kaip tiesioginį apčiuopiamą savo darbo vaisių, tiktai paskutiniame ir ketvirtame laipsnyje mūsų ekonominio plano, ir tik tada gyvenimas bus rimtai pagerintas. Minios vis dar bus priverstos nešti darbo ir vargo našta per ilgą laiką, ir jos turi suprasti vi-

dujinę logiką to ateities plano, idant pajėgtų nešti tą naštą ant savo pečių, kol pasieksime tikslo. Į keturių mūsų minėtų planų eilę neturime žiurėti per daug griežtai. Mes, žinoma, neturime tikslo visiškai sustabdyti mūsų audimo pramonę; to padaryti mums neleidžia, jei ne kas kita, tai bent karinės priežastys. Bet mūsų domė ir energija neturi būti visiškai išdraikyta, pasiduodant spaudimui dabartinio nepriteklius ir skurdo, kuris visur baisiai didelis; todėl reikia svarbiausius reikalus atskirti nuo ne tokių svarbių ir antraeilinių, remiantis bendruoju mūsų ekonominiu planu. Nėra reikalo nė nurodyti, jog mes neketiname vykdyti aklinais užsadarisį "tautinį" komunizmą. Nuėmimas blokados ir, žinoma, Europos revoliucija neišvengiamai padarytų atmainų ekonominiame mūsų gyvenime, patrumpintų laipsnius mūsų ekonominio gyvenimo besivystymo, padarytų trumpesnius tarpus tarp jų. Bet mes nežinome, kada tie atsitikimai įvyks. Ir mes turime taip elgtis, kad galėtume išsilaikyti ir sudrutinti savo poziciją net prie neparankiausių aplinkybių, vadinasi, jeigu net lėčiausiai besivystytų Europos ir pasaulio revoliucija. Jeigu ištikrųjų būtų pradėti prekybos santykiai su kapitalistinėmis valstybėmis, tai ir čia mes vadausimės viršuj pabrėžtu planu. Mes duosime dalį savo žaliadaikčių mainais už garvežius ir kitas reikalingas mašinas, bet niekaip ne už drabužį, avalą ir gardėsius; dabar mes norime ne vartojimo daiktų, bet gabenimo ir gamybos priemonių.

Jei mes manytume, kad ukio atgaivinimas busias laipsniškas perėjimas iš dabartinės visiškos ekonominės dezorganizacijos į tą padėtį, kuri buvo pirm dabartinės dezorganizacijos; vadinasi, jeigu mes manytume, kad turime pakilti tais pačiais laiptais, kuriais žemyn nusmuksime ir tik po tam tikram labai ilgam laikotarpiui vėl atvesti savo socialistinę ekonomiją į tą laipsnį, kur jinais buvo prieš imperialistinį karą, — jei taip manytume, tai butume žabali skeptikai arba siaurapročiai miesčionys-krautuvnikėliai. Toks manymas ne tik žmonių nepadrąsintų, bet butų ir visiškai klaidingas. Dezorganizacija, kuri beeidama sunaikino nesuskaitomą verčių daugybę, taip pat sunaikino daug tuščių ceremonijų, daug nudėvėtų negyvų, iš papratimo ėjusių veiksmų, daug to, kas mūsų ekonomijoje buvo supelėję ir be prasmės; tuo budu jinais pramynė taką atstatymo darbui varyti sulig technikos veiksniais, kuriais šandie naudojami pasaulinis ukis. Jei Rusijos kapitalizmas vystėsi ne žingsnis už žingsnio, bet peršokdamas visą eilę žingsnių ir net pirmųkščiuose stapuose pagimdė pramonės šakas amerikoniško dydžio, tai juo labiau gali šitokiu griežtu budu veikti socialistinė ekonomija. Jeigu mes nugalėsime nelaimingą savo skurdą, įgysime kiek ištekliaus žaliadaikčių ir maisto, pagerinsime savo transportaciją, tai galėsime peršokti visą eilę tarpinių žingsnių, pasinaudami ta aplinkybe, kad mūsų jau nebeveržia retėžiai privatinės nuosavybės ir kad mes todėl galime visus savo užvedimus varyti ir ekonomi-

nius gaivalus tvarkyti, prisitaikydami prie bendro plano, apimančio visą šalį.

Taip antai, mes, be abejo, galime pradėti vartoti elektrą visose svarbiosiose šakose pramonės ir asmens reikalų, išnaujo nepergyvendami “garo pajėgos amžių”. Elektrizavimo programa išanksto pabrėžta, padalinta į visą eilę viens po kitam einančių laipsnių, atatinamų svarbiausiems paeiliniams žingsniams bendrojo ekonominio plano.

Naujas karas gali sutrukdyti vykinimą mūsų ekonominio plano. Mūsų energija ir ištvėrmė gali ir turi pagreitinti darbą ekonominio atstatymo; bet vis tiek, koku spartumu besivystytų įvykiai, aišku, kad bendras ekonominis planas turi sudaryti pagrindą visoms mūsų darbo mobilizacijoms, darbo militarizacijoms, darbo subatoms, kaip kad ir visoms kitoms formoms savanorio komunistų darbo; o dabar ateinantis laikotarpis pareikalaus mūsų sutraukti visą savo energiją į išsprendimą pirmučiausių, paprasčiausių uždavinių: maisto, kuro, žaliadaiškių, transportacijos. Nedraikyti savo domę į visas puses, neskaldyti pajėgas, nedykauti; tai yra vienintėlis išganymo kelias.

KOLEGIJOS AR PAVIENIAI ASMENS TURI VESTI PRAMONĘ?

Menševikai ieško išganymo dar kitame klausime, kur jie tikisi rasią progą atgriebti pasitikėjimą darbininkų klasės. Tai klausimas delei to, koku pavidalu turėtų buti vedama

pramonės įstaigos: kas turėtų jas vesti, kolegija ar pavieniai asmens. Mums sako, kad perduoti pramonę vesti pavieniems vedėjams, o ne kolegijoms, tai esą nusizengimas prieš darbininkų klasę ir socialistinę revoliuciją. Tai stebėtinas dalykas, kad vyriausi socialistinės revoliucijos gynėjai prieš principus asmenio pramonės vedimo yra menševikai, kurie taip nesenai dar manė, kad net prisiminti apie socialistinės revoliucijos galimybę tai esą prigavingas šposas prieš istoriją ir nuodėmė prieš darbininkų klasę.

Jie sako, kad nusizengiama prieš socialistinę revoliuciją ypač žemesniuose pramonės centruose ir dirbtuvėse; taip sakyta mūsų partijos suvažiavime, kuris stoji už ėjimą linkui asmeninio pramonės vedimo. Bet butų visų didžiausia klaida manyti, kad tas partijos nutarimas kenkia darbininkų klasei pareikšti savarankumą. Kiek darbininkai esti skatinami savarankiai veikti, tai negalima spręsti iš to, kad kur nors užvedimo galvinyj stovi trys darbininkai arba tik vienas, bet iš daug gilesnių įtakų ir reiškinių. Savarankų veikimą darbininkų klasės išreiškia štai kurie dalykai: ekonominių organų sudarymas, veiklus bendradarbiavimas darbo unijų; Sovietų suvažiavimai, kurie daro visus sovietinius organus, o tuose suvažiavimuose dalyvauja dešimtys milijonų darbininkų: skiriamieji pramonės vedėjai arba užveizdos patys yra mūsų valdomi. Tas veiktas, administracinės technikos atžvilgiu, gali būti teisingas ar neteisingas; bet jis vis tiek

nėra iš šalies užkeltas proletariatui, bet jį nusistato paties proletariato supratimas ir noras. Todel būtų didelė klaida proletariato valdžios klausimą maišyti su darbininkų kolegijų klausimu viršunėj pramonės. Proletariato diktatura pasireiškia panaikinime privatinės nuosavybės gamtinimo priemonių, bendrosios darbininkų valios viešpatavime visam Sovietų mechanizmui, bet anaipol ne toj formoj, kuria vedamos atskiros ekonominės įstaigos.

Šičia turime atsakyti ir į kitą kaltinimą, kurį dažnai iškelia prieš principą asmeninio pramonės įstaigų vedimo. To principo priešininkai sako: "Sovietiniai militarizuotojai šičia nori į ekonomijos lauką persodinti patyrimus, kurių jie įgijo kariniame lauke. Armijoje asmeninė vyriausybė gali būti gera; ukjį gi jinai visai netinka". Šis priekaištas visai be pagrindo. Netiesa, kad mes pradėję pirmuosius žingsnius armijoje nuo pavienio asmens komandos; net iki šiai dienai mes nėsame pavienio asmens komandą pilnai įvedę armijoje. Taip pat netiesa, kad mes pradėję remti asmeninę formą vedimo ekonominių užvedimų, skiriant specialistus, tiktai kuomet mes įgiję karinio patyrimo. Faktingai, mes iš pat pradžios vadavomės grynai marksiniu supratimu revoliucinių uždavinių ir proletariato kuriamųjų pareigų, paėmus jam galią į savo rankas. Kad turi but išlaikyti pirmiau įgytieji technikos papročiai ir faktai; kad reikia įstatyti specialistus, išimtinai juos vartoti, idant technika ne smuktų, bet kiltų—visa tai mes žinojome ir supratome ne tik nuo revo-

liucijos pradžios, bet dar kur kas pirm 1917 m. spalio mėn. Aš manau, kad jei piliečių karas nebutų nugyvendinęs mūsų ekonominių organų, jei jis nebutų atėmęs jiems visus sąmoningus elementus, turinčius iniciatyvos ir savarankumo, tai asmeninis tvarkymas, be abejojimo, būtų buvęs anksčiau ir ne taip skaudžiai įvestas ekonominės administracijos srityj.

Kai kurie draugai žiuri į ekonominės administracijos aparatą visų pirma, kaip į lavinimąsi. Tai, žinoma, visiškai klaidinga pažiūra. Administracijos organizacijos uždavinys yra **administracija** (tvarkymas, vedimas). Kiekvienas, kuris turi noro ir gabumo įgyti administracinio išsilavinimo, turėtų lankyti mokyklą, tam tyčia mokyklą instruktoriams, turėtų tapti padėjėju, turėtų tēmyti, patyrimą rinkti; bet asmuo, kuris paskirtas nariu fabriko vedimo tarybos, tai ne į mokyklą eis, bet užims atsakomingą tvarkomąją vietą ukyj. Bet net žiurint į šį uždavinį siauruoju ir todėl nesvarbiu atžvilgiu, kaipo į "mokyklą", aš vis tiek sakau, kad kur bus asmeninis tvarkymo principas, ten ir mokykla veiks geriausiai. Net jei kur gero darbininko vieton ir nebus pastatyti trys menkesnio gabumo darbininkai, tai paskyrus kolegiją trijų, kad ir gabesnių darbininkų, užimti atsakomingą administracijos vietą, bus atimta jiems galimybė susekti, ko kuriam jų atskirai truksta. Kiekvienas jų sprendžiamoj valandoj tikėsis kitų pagalbos, o kada dalykas nepavyks, tai suvers kaltę kitiems.

Kad čia nėra principo klausimas, tai ge-

riausia parodo patys priešininkai asmeninio vedimo, kurie nereikalauja koleginiės administracijos fabrikams, kasykloms. Pilni pasipiktinimo, jie net sakydavo, kad tik bepročiai galėtų reikalauti, kad fabriką vestų trys ar penki asmenys: vienas teturi būti kasyklos viršininkas, ir tiek. Ir kodėl? Jei koleginiis vedimas yra "lavinimas", tai kodėl mums nereikia to lavinimo žemiausiame laipsnyje? Kodėl neįvesti kolegijas ir dirbtuvėse? Jeigu koleginiis tvarkymas nėra šventas reikalavimas fabrikams, tai kam koleginiis vedimas turėtų būti verstinas administracijai pramonės?

Abramovičius yra pasakęs: Kadangi mes turime maža specialistų, tai mes juos pavaduosime darbininkų kolegijomis;—o sekdamas Kautskio pėdomis, jis kaltina bolševikus už specialistų stoką. Abramovičiaus planas tai nesąmonė. Jokia kolegija, sudaryta iš žmonių, kurie nežino darbo, negali pavaduoti vieną asmenį, kuris žino tą darbą. Teisininkų kolegija negali pavaduoti gelžkelio bėgių (rėlių) spragiotojo (svičmano). Ligonų kolegija negali pavaduoti gydytoją. Pats tas supratimas klaidingas. Dalyvavimas kolegijoj nemokšai nesuteiks žinios. Tas dalyvavimas gali tik pridengti nemokšos nežinią. Jei žmogus pastatytas į atsakomingą vietą, tai jis matomas ne tik visiems kitiems, bet ir pats sau, ir aiškiai supranta, ką jis žino, o ko nežino. Bet blogiausias daiktas tai įstatyti kolegiją nežinėlių, silpnai priruoštų darbininkų, į grynai praktikinę vietą, reikalaujančią ypatingų gabumų. Ko-

legijos nariai pasijus beesą nuolatiniuose keblumuose, nuolat nepasitenkinę kits kitu; ir savo bespėke, savo keistais žingsniais ir svyravimais darys sumišimą darbe. Darbininkų klasė labai yra susidomėjusi, kaip pakelti savo administracinius gabumus, taigi susidomėjusi mokinimusi; bet jinai žinios įgys srityj pramonės administracijos štai kuriuo budu: pramonių administratoriai (vedėjai) laiks nuo laiko turi išduoti raportus iš viso savo veikimo ir išgvildenti ekonomijos planą ištisiems metams arba einamam mėnesiui; visus darbininkus, kurie rimtai susidomėję pramonės organizacija, užvedimo administratoriai įtrauks į surašus arba tam tikros komisijos įrašys juos į reikiamas mokyklas, artimai surištas su pačios tos pramonės praktikos darbu; paskui jie bus dedami iš pradžios į ne tokias atsakomingas vietas, o toliau į atsakomingesnes. Tuo budu mes įgysime tukstančius tinkamų vyrų, o paskui dešimtis tukstančių. Darbininkų klasei nerupi klausimas apie trijų asmenų kolegiją ar penkių asmenų kolegiją; juom susirupinusi tiktai nepažangioji, silpnesnioji dalis darbininkų biurokratijos Sovietuose, darbininkai, kurie mažiau betinka savarankiam darbui. Pažangus, sąmoningas, tvirtas vedėjas, žinoma, pats norės turėti visą pramonę savo rankose ir sau ir kitiems parodyti, kad jis moka vesti dalyką. Bet silpnesnis vedėjas, kuris negali tvirtai stovėti ant savo kojų, mielų noru priims kito paramą, kadangi, susidėjus su kitais, tai ir jo paties silpnybė bus nepastebėta. Tame kolegijų dalyke

gludi labai pavojingas gaivalas—asmens atsakomybės gaivalas. Jeigu darbininkas gabus, bet nepatyręs, tai jam reikės vadovo; vadovo parodomas, jis išmoks, o rytoj mes jau galime padaryti jį patį vadovu kokio nedidelio užvedimo. Tuo budu jis žengs pirmyn. Įdėk jį į bet kurią kolegiją, kur kiekvieno asmens stiprumas ar silpnumas daug maž neaiškus, o jis, be abejojimo, praras asmeninės atsakomybės jausmą. Musų rezoliucija kalba apie sistematingą artinimąsi prie asmeninės administracijos principo, žinoma, ne sulig vienu plunksnos pabraukimu. Čia galimas tam tikras skaičius atmainų ir kombinuočių. Jeigu darbininkas mokės pats atlikti darbą, tai mes galime padaryti jį užvedimo administratoriu ir duoti jam specialistą kaipo padėjėją; kur specialistas labiau tinka, tai mes jį padarysime užvedimo galva ir duosime jam padėjėją—gal du ar tris padėjėjus—iš pačių darbininkų. Ir pagaliau, kur kolegija tikrai darbai bus įrodžius savo praktinius gabumus, tai paliksime kolegiją. Tai vienintėlė rimta pažiūra į tą dalyką; tik šitokiu budu mes tegalime tinkamai suorganizuoti gamybą.

Man rodos, kad čia yra dar vienas nepaprastai svarbus dalykas, kuris turi visuomeninio pobūdžio ir auklėjamojo pobūdžio. Vadaujantieji darbininkų klasės sluogsniai labai skystai pasidraikę tarp musų. Šie sluogsniai, kurie vadavo revoliucinei kovai, kurie yra buvę užsieny, kurie budami kalėjime ir ištrėmimo daug skaitė ir įgijo politinio patyrimo ir plačių pa-

žiurų, yra vertingiausioji darbininkų klasės dalis. Paskui po jų eina jaunieji revoliucionieriai, kurie įvykdė mūsų 1917 m. revoliuciją. Jie taip pat labai svarbi darbininkų klasės dalis. Kur tik pažiuri į Sovietų sistemą, į profesines sąjungas, į partijos darbą, į piliečių karo frontus, visur ir visada tie viršutiniai sluogsniai yra vadaujama-sai elementas. Svarbiausias valdymo darbas iš Sovietų galios pusės per šių pustrėčių metų tai buvo darymas manėvų, permetant pažangųjį darbininkų sluogsnį iš vieno fronto į kitą. Mažiau pažangūs darbininkų klasės sluogsniai, kilę iš valstiečių gelmių, suprantama, yra revoliuciniai, bet kol kas dar jie silpnoki iniciatyvos atžvilgiu.

Liga mūsų ruso prasčioko tai yra jo kaimenės instinktas, palinkimas į burį, jo neturėjimas aiškaus asmeninio budo, taigi neturėjimas to, už ką mūsų reakciniai liaudininkai jam garbės giesmes giedojo, ką Tolstojus apibudino asmenį Platono Karatačevo; valstietis praranda savo asmenį savo parapijoje, jis pasivergia žemei. Labai aišku, kad socialistinis ukis negali rymoti ant Platono Karatačevo, bet ant darbininko, kuris turtingas iniciatyva ir asmenine atsakomybe. Tą asmens iniciatyvą reikia darbininkuose išvystyti. Asmeninis principas buržuazijoje yra saumylus individualizmas (asmens reikalas), varžytinė. Asmenis principas darbininkų klasėje nesipriešina nei jos solidarumui nei broliškam bendradarbiavimui. Socialistinio solidarumo negalima pastatyti ant asmens savytumo stokos, ant kaimenės instink-

to; o kolegijų užpakalyj kaip tik ir slepiasi ta asmens savytumo stoka.

Darbininkų klasė turi daug pajėgų, įgimtų dovanų ir gabumų. Reikia, kad jie aikštėn iškiltų, kad pasireikštų lenktyniavimo procese. Asmeninis principas administracinėj technikinėj srityj ir patarnaus tam tikslui. Taigi šis principas yra augštesnis ir vaisingesnis už kolegijų principą.

RAPORTO PABAIGA.

Draugai, menševikų kalbėtojų privadžiojimai, ypač Abramovičiaus, parodo visišką atsitolinimą nuo gyvenimo ir jo uždavinių. Tėmytojas stovi ant kranto upės, kurią jis turi perplaukti, o jis kalba apie vandens ypatybes ir srovės spėką. Jam reikia tiktai perplaukti—tai viskas, apie ką jis turėtų mąstyti! Kautskis krypuoja, tai ant vienos kojos pasisverdama, tai ant kitos. “Mes neginčijame”, sako jis, “kad reikia perplaukti; bet kadangi mes realistai, tai suprantame pavojų, ne tik vieną pavojų, bet kelius pavojus. Srovė šmarki, po vandeniui yra uolų, mes pailsę ir tt., ir tt. Bet jeigu kas jums pasakytų, kad mes nepripažįstame paties reikalo perplaukti upę, tai pasakymas būtų neteisingas—tikrai neteisingas. Net dvidešimt dveji metai atgal mes neginčijome, kad nereikėtų perplaukti upę.”

Ant to štai ir rymo visa jų pozicija, nuo pradžios iki pabaigos. Visų pirm, sako menševikai, mes neatmetame apsigynimo reikalą ir niekad neatmetėme; taigi mes neatmetame nė

armiją. Labai gerai; bet ar yra bent kur pasaulėj žmonių, kurie, išskyrus menkutes religines atskalas, atmestų apsigynimą “apskritai”? Savo laikraščiuose jūs sakėte ir rašėte: “Šalin piliečių karą!” kaip tik tuo laiku, kai baltagvardiečiai čiupo mums už gerklės. Dabar gi, bereikšdami savo pavėluotą pagyrimą pergalingam mūsų apsigynimui, jūs nukreipiate savo kritikos akis į naujus uždavinius ir vis dar mus mokinatė. “Darbo pareigos apskritai mes neatmetame”, jūs sakote, “bet be teisinės prievartos”. Bet ar jūs nematote, kad tie žodžiai baisia vieni kitiems prieštarauja? Supratimas “pareigos” kaip tokios turi savyj prievartos elemento. Žmogus turi, taigi yra verčiamas, ką nors daryti. Jei jis to nedarys, tai aišku, kad jis nukentės prievartą, bausmę. Šičia mes susiduriame su klausimu: Kokios rūšies prievarta? Abramovičius sako: “Ekonominis spaudimas—taip, bet ne teisinė prievarta”. Metalo darbininkų sąjungos atstovas, draugas Rubcovas puikiai nurodė tokios sistemos dialektiką. Dar prie kapitalizmo, vadinasi, “laisvo” darbo laikotarpiu, ekonominio spaudimo negalima atskirti nuo legalės prievartos. O dabar juk tai kur kas labiau taip yra! Savo raporte aš stengiausi parodyti, kad naujais visuomeniniais pamatais lavinti darbininkus naujose darbo formose ir pasiekti didesnio darbo našumo galima tik tada, kai tuo pačiu laiku vartojami įvairūs budai. Ekonominis susidomėjimas, teisinė prievarta, įtaka vidujiniai sutartinos ekonominės formos, bausmės, ir be visų kitų dalykų dar

dvasinė įtaka, agitacija, propaganda, ir pagaliau bendras pakėlimas kultūros laipsnio—tik kartu veikiant visomis tomis priemonėmis, tegalima pasiekti augšto socialistinės ekonomijos laipsnio. Jeigu net kapitalizmo gdynėj ekonominis reikalas neišvengiamai surištas su teisine prievarta, ir savo užpakalyj turi fizikinės valstybės pajėgas, tai Sovietų valstybėj, vadinasi, pereinamajame laipsnyj į socializmą, negali but jokių statoma sienų tarp ekonominės ir teisinės prievartos. Musų šalyj visi visuomeniniai svarbūs užvedimai yra valstybės rankose. Jei mes pasakome metalo tekintojui: “Ivanov, tu turi dabar dirbti Sormovo fabrike; jei atsisakysi, tai negausi skiriamos maisto porcijoj”, tai kaip jūs tatau pavadintumėte: ekonominiu spaudimu ar teisine prievarta?

Žmogus negali persikelti į kitą pramonės šaką, kadangi visos pramonės šakos yra **valstybės** rankose, kuri neleidžia tokio kilnojimosi. Ekonominis spaudimas, tuo budu, pereina į tokį spaudimą, kuris reiškia visoj šalyj esamą prievartą.

Abramovičius nori, kad mes vartotume, kaipo darbo pajėgos tvarkytoją (reguliuotoją), tik mokesnio pakėlimą, dovanas ir tt., kad pritraukus darbininkų į svarbiausias pramonės. Tai, matyt, čia ir bus visas jo supratimas. Bet jeigu šitaip tą klausimą spręsimė, tai kiekvienas rimtas darbininkas, dalyvaujās profesinių sąjungų judėjime, supras, kad mes užsiimame grynomis svajonėmis. Mes negalime tikėtis bet kokio laisvo darbo pajėgos priplaukimo iš

darbo rinkos, nes, norėdama šitaip darbo pajėgą įgyti, tai valstybė turėtų turėti kaip tik tas sąlygas, kurias sutverti yra artimiausios ateities uždavinys.

Jei negalėsime darbo pajėgos daugybę sparčiai kilnoti iš vietos į vietą, sulig planingos visai šaliai programos ir sulig ekonominių organų reikalavimo, tai nieko nepadarysime. Šičia jaučiame visą ekonominę svarbą spaudimo, kurį daro butinumas. Aš skaičiau jums telegramą iš Jekaterinburgo apie darbo ėjimą Pirmojo Darbo Armijoje. Telegrama sako, kad daugiau kaip 4,000 lavintų darbininkų perėjo per Uralų Darbo Pareigos Komitetą. Iš kur jie atėjo? Dalinai iš buvusios Trečiosios Armijos. Jiems nebuvo leista likti namie, bet jie buvo pasiūsti į paskirtą vietą. Iš armijos jie buvo perduoti Darbo Pareigos Komitetui, kuris paskirstė juos į kategorijas (rušis) ir pasiuntė į pramonės. Liberalų akimis žiurint, tai "asmens laisvės laužymas". Milžiniška, tačiau, darbininkų dauguma visai nesipriešino ėjimui į darbo frontą; į šį frontą jie ėjo lygiai, kaip pirmiau ėjo į karinį frontą, nes jie suprato, jog šio perkėlimo reikalavo augštesni dalykai. Kai kurie ėjo prieš savo norą. Šiuos mes turėjome priverst eiti.

Valstybė, suprantama, turi geriausiems darbininkams suteikti patogiausias gyvenimo sąlygas pagalba premijų sistemos. Bet tai reiškia, kad Sovietų valstybė ir profesinės sąjungos (be kurių valstybė negali atstatyti savo pramonės) turi darbininkams statyti kai ku-

rių naujų reikalavimų; premijų sistema nereiškia, kad Sovietų valstybės atsisako nuo reikalavimų statymo. Darbininkas ne vien šiaip jau derisi su Sovietų valstybe; ne, jis turi pareigų delei valstybės, jis visais atžvilgiais priklauso nuo valstybės, kadangi tai yra jo valstybė.

Mes gyvename Sovietų šalyj, kurią valdo darbininkų klasė; štai ko nesupranta musiškiai kautskininkai. Kada menševikas Ivanovas pasakė, kad iš profesinių sąjungų telikę tik skarmalai ir skudurai (mano raporte) tai buvo kiek tiek tiesos toj pastaboj. Iš profesinių sąjungų, kaip jis jas supranta, ištikrųjų, labai maža teliko; o jis jas supranta, kaip profesines organizacijas paprastų darbo sąjungų (trade unions) tipo; bet profesinė sąjunga—kaipo darbininkų klasės gaminimo organas—turi dar milžiniškų uždavinių įvykdyti Sovietų Rusijos sąlygose. Kokie gi tie uždaviniai? Žinoma, ne grumtis su valstybe delei darbininkų reikalų, bet kurti socialistinį ukį ir tą uždavinį vykdyti, bendradarbiaujant su valstybe. Šitokia profesinė sąjunga tai yra principiniai nauja organizacija, kuri skiriasi ne tik nuo paprastų profesinių sąjungų, bet ir nuo revoliucinių darbo sąjungų, esamų buržuazinėj visuomenėj, skiriasi lygiai taip, kaip proletariato viešpatavimas skiriasi nuo buržuazijos viešpatavimo. Produktivė viešpataujamosios darbininkų klasės sąjunga turi ne tuos pačius uždavinius, ne tą pačią discipliną, kaip kad darbo unija, kaip kovojanti pavergtosios klasės darb. sąjunga (unija). Musų šalyj visi darbininkai turi priklausyti

profesinėms sąjungoms; menševikai priešinasi šitokiai tvarkai. Tai ir visai suprantamas dalykas, kadangi jie tikrenybėj nusistatę prieš **proletariato diktaturą**. Štai ką galų gale teiškia visas klausimas. Kautskiniai nusistatę prieš proletariato diktaturą, todėl nusistatę ir prieš visas tos diktatūros sekmes. Ekonominė prievarta, lygiai kaip ir politinė prievarta yra tik pasireiškimai galios darbininkų klasės diktatūros tose artimai surištose srityse. Abramovičius, žinoma, labai gilų duoda nurodymą, kad socializmo gadynėj nebus prievartos; kad prievartos principas priešingas socializmui; kad socializmo gadynėj veiks pareigos jausmas, darbo našumas ir tt., ir tt. Tai, be abejo, tiesa. Bet tą neužginamą tiesą reikia plačiau pasakyti. Nes faktas yra, jog socializmo gadynėj taip pat nebus nė prievartos aparato, valstybės. Tą aparatą visiškai į save sugers gamintojų ir vartotojų visuomenė; betgi kelias į socializmą eina per valstybės organizacijós sustiprinimą, o dabar mes kaip tik ir gyvename tą laikotarpį; kaip ta lempa gesinama dar kartą blyksteli pirm visai užgesus, taip ir valstybė pirm išnyksiant priima proletariato diktatūros formą, tai yra formą begailestingiausios valstybės, kuri sugniaužia savo piliečių gyvenimą iš visų pusių. Abramovičius nepastebėjo šio mažo tarpelio, šios trumputės istorijos valandėlės—valstybės diktatūros, per kurią jis ir persivertė savo naudai ir menševikų naudai, kuriuos jis atstovauja. Nė viena organizacija, išskiriant armiją, ligšiol nebuvo uždėjusi tokią stropią prievartą žmo-

nėms, kokią uždėjo visos šalies darbininkų klasės organizacija per šį sunkų pereinamąjį laikotarpį. Kaip tik dėl tos priežasties mes kalbame ir apie darbo militarizavimą. Tai jau menševikų likimas, kad jie klemšioja atsilikę nuo įvykių ir pripažįsta tuos revoliucinės programos skyrius, kurie jau prarado savo reikšmę praktikoje. Šiandieną menševizmas su daugeliu “jeigu” ir “bet” jau nebeginčia, kad nepateisinami esą baudžiamieji žingsniai prieš baltagvardiečius ir pabėgėlius iš Raudonosios Armijos, kadangi pats menševizmas jau turėjo liudno patyrimo su “demokratija”. Menševizmas priverstas yra pripažinti, kad tai butinas reikalas. Menševizmas, matomai, suprato,—po pietų šaukštą,—jog kada susiduri akis akis su kontr-revoliucinėmis govėdomis, tai negali pasitenkinti frazėmis, kad raudonasai terroras bus nereikalingas socializmo gdynėj. Bet ekonomijos dirvoj menševikai vis dar tebemėgina mus pasiūsti į gdynę mūsų sunų, o dar labiau į mūsų anukų gdynę. Bet mes tuo tarpu susiduriame su ukio atstatymo darbu, kuris reikia atlikti negaišuojant, sąlygose nelaimingojo buržuazinės visuomenės palikimo ir dar nepabaigto piliečių karo.

Menševizmas kaip ir kautskizmas apskritai yra giliai paniręs nudėvėtose demokratinėse šnekose ir abstraktiniuose (atitrauktuose) “socialistiniuose” supratimuose.

Atvėjų atvėjais pasirodo, kad menševizmui nėra uždavinių pereinamojo laikotarpio, vadinasi, proletarinės revoliucijos uždavinių. Štai

kodel visai netinka menševizmo teikiama kritika, jo nurodymai, planai ir receptai. Mums nerupi, kas dėsīs dvidešimt ar trisdešimt metų nuo šiandie—žinoma, tuomet viskas bus geriau, —bet mums rupi, kaip čia išsikasus iš šiandienės dezorganizacijos, kaip čia dabar paskirsčius darbo pajėgą, kaip čia dabar pakėlus darbo našumą, kaip čia padarius su keturiais tukstančiais lavintų darbininkų, kuriuos mes paėmėme iš armijos Uraluose. Ar mes turėtume juos taip sau paleisti ir tik pasakyti: “Stengkitės, draugai, atrasti ką nors geresnio”. Ne, mes negalėtume taip elgtis. Mes padedam juos į karines stovyklas ir pasiunčiame juos į fabrikus ir dirbtuves.

“Kuriuo gi budu”, šaukia Abramovičius, “jusų socializmas skiriasi nuo Aigipto vergu-vės? Kaip tik tuo pačiu budu faraonai statė savo piramidas ir vertė minias dirbti”. Kai “socialistui”, tai nepasakomai puikus palyginimas. Vėl pamirštama tas pats menkas daiktelis: klasinis galios pobudis! Abramovičius nemato jokio skirtumo! Jis pamiršo, kad Aigipte buvo faraonų, vergų savininkų ir jų vergų. Ne Aigipto gi valstiečiai per savo Sovietus nutarė statyti piramidas; Aigipto visuomeninė tvarka tai buvo hierarchinė uždarytų luomų (kastų) sistema; darbininkus priversdavo dirbti klasė, kuri buvo jiems priešinga. Musų šalyj prievartą daro turinti savo rankose galią darbininkai ir valstiečiai, ir daro ją vadaudamiesi darbo minių reikalais. Šitą mažą dalykėlį Abramovičius tai ir praziurėjo. Socializmo mokykloj

mes sužinome, kad visa visuomeninė evoliucija rymo ant klasių ir ant kovos tarp klasių, ir kad visą gyvenimo eigą nusako tas faktas, kuri butent klasė turi galią savo rankose ir kokių tikslų jinais siekia savo politikoj. Abramovičius to nesupranta. Gal biblijos Senąjį Įstatymą jis ir gerai žino. Bet socializmas jam tai septyniomis antspaudomis užlipdyta knyga.

Einant keliais paviršutinių liberalinių palyginimų, kurie neima domėn klasinio valstybės pobūdžio, (kaip kad senaisiais laikais atvėjų atvėjais darydavo Abramovičius ir menševikai), galima butų sumaišyti Raudonąją Armiją su baltąja. Ir vienoj ir kitoj armijoj buvo padaryta mobilizacija, kuri vyriausiai palietė valstiečių minias. Ir vienoj ir kitoj armijoj buvo vartojama prievarta ir abiejose yra nemaža aficerių, kurie išėję tą pačią carizmo mokyklą; abiejose stovyklose tos pačios armotos, tie patys armotų ratai. Kur gi skirtumas tarp judviejų? Skirtumo yra, ir tas skirtumas pasireiškia likime Judeničiaus, Kolčako ir Denikino. Pas mus darbininkai valstiečius mobilizavo; pas Kolčaką juos mobilizavo baltagvardiečiai aficeriai. Musų armija surikiavo savo eiles ir susidrutino. Skirtumo gi tarp Sovietų tvarkos ir faraonų valdžios šiek tiek yra, ir tai ne visai pripuolamas dalykas, kad Petrogrado proletariatas pradėjo savo revoliuciją tuom, kad ėmė mėtyti faraonus nuo Petrogrado varpinyčių*).

*) Faraonai tai pravardžiavimas, kuriuo budavo pažymima cariniai policijantai; vidaus reikalų ministeris Protopovas apie 1917 m. vasario pabaigą jų pristatė ant Petrogrado stogų ir varpinyčių.

Vienas menševikų kalbėtojas mėgino, beje, mane atvaizdinti, kaip militarizavimo šalininką apskritai. Jo nurodinėjimų išvada buvo tokia, kad aš, girdi, norįs nei daugiau nei mažiau, tik vokiečių militarizmo. Aš, girdi, sakęs, kad Vokiečių paaficieris (puskarininkis) tai esąs gamtos stebuklas ir nieks negalįs jam prilygti. Ką gi aš ištikrųjų sakiau? Ogi tik štai ką: Į militarizmą,—kuriame visos visuomeninio išsivystymo ypatybės pasireiškia pilniausiu, aiškiausiu ir griežčiausiu savo pavidalu,—žiurima iš dviejų pusių; pirma, iš politinės ar visuomeninės pusės—ir čia dalykas visiškai priklauso nuo to, kuri klasė turi galią savo rankose; o antra, iš pusės organizacijos, kaipo sistemos, kur stropiai paskirstyta pareigos, nustatyta tikri savitarpiniai santykiai, griežta atsakomybė, aiškus paklausimas. Buržuazinė sistema yra aparatas gyvuliškam darbininkų slėgimui; socialistinė armija yra įrankis darbininkų išliuosavimui ir apgynimui. Bet griežtas dalies pasidavimas visam tai bendra visų armijų ypatybė. Ta šiurkšti vidujinė tvarka militarinėse organizacijose neišvengiama. Karo veiksmams beinant, bet koks žaidimas, bet koks nesąžiningumas, net paprasta punktualumo (akuratumo) stoka neretai buna priežastis milžiniško aukų skaičiaus. Štai kodėl militarinės organizacijos stengiasi pasiekti augščiausio galimo pasekmingumo, aiškiausio formulavimo, tikrų nustatytų santykių, atsakomybės. Šitokios “karinės” savybės (ypatybės) yra gerbiamos visose veikimo srityse. Tai šia prasme aš sa-

kiau, kad kiekviena klasė labiau brangina savo tarnyboj tuos savo narius, kurie yra išėję militarinį lavinimą, nors kitos ypatybės būtų tokios pat, kaip ir kitų ypatybės. Vokietys, sakysime, pavyzdžiui, vidutinis buožė, kuris išėjo iš kareivinės jau kaip paaficieris, buvo vertesnis ir brangesnis Vokiečių monarchijai ir tebėra vertesnis ir brangesnis Eberto respublikai, negu būtų buvęs tas pats buožė, jeigu jis nebūtų buvęs militarinėj mokykloj. Vokiečių geležinkelių aparatas buvo kur kas augščiau pakeltas tuom, kad buvo skiriama paaficieriai į tvarkymo vietas transportacijos (gabenimo) sistemoj. Draugas Ziperovičius, vienas mūsų pažymiausių profesinių sąjungų vadų, liudija, kad profesinės sąjungos darbininkas, išėjęs militarinę mokyklą, kuris gal per kokius metus laikė atsakomingą vietą, kaip pulko komisaras, per tai anaipol nepasidarė blogesnis profesinių sąjungų darbui. Į profesinę sąjungą jis grįžta tas pats proletaras nuo viršugalvio iki padų, kadangi jis kovėsi delei proletariato reikalo; bet jis dar vyriškesnis, dar savistovesnis, dar labiau pasiryžęs, kadangi jis buvo statomas į atsakomingas vietas. Jam teko vadauti keliems tukstančiams Raudonosios Armijos vyrų, ypač valstiečių, kurių susipratimo laipsnis buvo labai ne vienodas. Su jais jis turėjo pergalių ir sumušimų, puolimų ir pasitraukimų. Jis susidūrė su išdavimais iš pusės augštosios komandos, su turtingų valstiečių sukilimais, su panikomis, bet jis išlaikė savo poziciją, mažiau sąmoningus kareivius suvaldė, nurodė jiems pri-

deramą kelią, uždegė jų dvasią savo pavyzdziu, baudė išdavikus ir apsileidėlius. Tas patyrimas tai yra didžiulis ir brangus patyrimas. Ir jeigu buvusi pulko komisaras sugriš į savo profesinę sąjungą, tai jis pasidarys anaip tol ne prastas organizatoris.

Koleginio pramonės vedimo klausimu Abramovičiaus išvadziojimai taip tolimi nuo gyvenimo, kaip ir jo išvadziojimai visais kitais klausimais; tai išvadziojimai tēmytojo, kuris pats nedalyvauja, kuris stovi sau ant kranto ir nušaliai laikosi.

Abramovičius mums išaiškino, kad geras koleginis pramonės vedimas yra geresnis, negu netikęs asmeninis vedimas ir kad kiekvienai kolegijai turi būti duota geras specialistas. Labai gerai, bet kodėl menševikai nesuteikia mums keletą šimtų tokių gerų kolegijų? Manau, kad Vyriausioji Šalies Ukio Taryba labai gerai galėtų jomis pasinaudoti. Bet mes, kurie esame ne tēmytojais, o darbininkais, turime statymui vartoti medžiagą, kurios randame čia pat. Mes turime specialistų, kurių apie trečdalis sąžiningi ir supranta dalyką; kitas trečdalis pusiau-sąžiningi ir pusiau-tesupranta dalyką, o trečias trečdalis visai niekam netikę. Darbininkų klasėj yra daug gabių ir nesaumylių žmonių. Kai kurie—tik, deja, kai kurie—jau turi reikiamos žinios ir patyrimo. Kiti, neturėdami patyrimo ir žinios, turi tvirto budo ir gabumų. Dar kiti neturi nei vieno nei kito. Iš tos tai medžiagos mes turime sudaryti vedėjus mūsų pramonių ir kitų įstaigų, ir mes nega-

lime pasitenkinti kokiais šiaip šnekėsiais, kuomet gvildename šį klausimą. Pirmučiausia, reikia parinkti darbininkus, kurie jau praktikoje yra parodę, kad jie sugebės vesti pramonės, ir reikia suteikti jiems progos stovėti ant savo kojų; tie žmonės patys nori asmeninio vedimo, kadangi fabriku vedimas tai ne mokykla atsilikusiems žmonėms. Darbininkas, kuris žino savo dalyką, tai nori būti vedėjas. Kada jis padaro nusprendimus ir išduoda įsakymus, tai jo nusprendimai turi būti griežtai vykdomi. Jį galima pašalinti—tai jau kitas klausimas—bet kol jis šeimininkas, paskirtas proletarinis šeimininkas, tai jis absoliučiai tvarko užvedimą. Jei jį padėsi į silpnučių seserų kolegiją, kurios kišis į jo šeimininkavimą, tai nieko gero iš to nebus. Toks darbininkas ir vedėjas turi turėti specialistą padėjėją, vieną ar daugiau, žiurint pagal užvedimo; jei nėra tinkamo darbininko vedėjo, o jei yra sąžiningas ir išlavintas specialistas, tai šį paskutinį mes padarysime užvedimo galvą ir duosime jam du ar tris veiklius darbininkus padėjėjus, taip kad kiekvienas specialisto nusprendimas bus žinomas padėjėjams, bet jie neturės teisės panaikinti jo įsakymų. Jie varys darbą drauge su specialistu, žingsnis po žingsnio, ir šio to pramoks, o po šešių mėnesių arba vienu metų jau galės užimti savistovias vietas.

Kaip jis pats sako, Abramovičius užėmė vietą barzdaskučio, kuris komandavo armijos diviziją. Puiku! Bet Abramovičius nežinojo, jog kada mūsų draugai komunistai pradėjo va-

dauti pulkams, divizijoms ir armijoms, tai todėl, kad jie pirmiau buvo komisarai prie technikinių komanduotojų. Atsakomybė teko specialistui, kuris žinojo, jog kada tik jis padarys klaidą, tai ant jo kris visa atsakomybė; jis negalėjo pasakyti, kad jis ėjęs tik "pasitarimo" pareigą, kad jis buvęs tik "kolegijos narys". Dabartiniu laiku daugiausia komandos vietų, ypač žemesniųjų, taigi politiniai svarbiausių vietų, užima darbininkai ir pažangūs valstiečiai. Bet kaip mes pradėjome? Į komandos vietas mes paskyrėme aficierius ir davėme jiems darbininkus, kaipo komisarus, o šie paskutiniai mokinosi, mokinosi labai sėkmingai, ir išmoko sumušti priešą.

Draugai, mes susiduriame su sunkiu, gal sunkiausiu laikotarpiu. Rimti laikotarpiai gyvenime tautų ir klasių reikalauja ir rimtų priemonių. Juo daugiau pirmyn nužengiame, juo giedresnis rodosi rytojus, tuo laisvesnis jausis mūsų pilietis, tuo mažiau jaučiama taps prievarta iš pusės proletarinės valstybės vyriausybės. Tuomet gal mes leisime net menševikams išleisti savo laikraštį, jei menševikai panorės taip ilgai laikytis. Bet dabar mes gyvename laikotarpiu diktatūros, politinės lygiai kaip ir ekonominės diktatūros. O menševikai vis dar teberiausia šaknis tai diktaturai. Jei mes kovojame piliečių karo fronte, gindami revoliuciją nuo priešininko, o menševikų laikraštis sako: "Šalin piliečių karą!", tai mes turime jį sustabdyti. Diktatura yra diktatura, karas yra karas. O dabar, kuomet mes energingai varomės prie

didesnio savo pajėgų sutraukimo į kruvą dirvoj ekonominio šalies atstatymo, tai rusų kautskiniai, menševikai, vis dar tebėra ištikimi savo kontr-revoliuciniam pašaukimui; vis dar girdėt jų balsas, reiškias abejonę, ardymą, požeminį veikimą, nepasitikėjimą ir ištizimą.

Šiame Kongrese dalyvauja penkiolika šimtų darbininkų, kurie atstovauja Rusijos darbininkų klasę, o menševikų atstovų čia mažiau kaip penki nuošimčiai; komunistų gi atstovų apie devyniasdešimt nuošimčių. Taigi kaip baisiai keista ir juokinga, kuomet šiame Kongrese Abramovičius ima mums ir pasako: "Nesileiskite savęs prigaudinėti įmonėmis (metodais), kur mažas skaičius pakeičia visus žmones". "Viską turi daryti žmonės", sako tas menševikų atstovas: "neturi būti darbininkų klasei globėjo". Ir toliau jis tęsia: "Negalima klasę įtikinti įrodinėjimais!" Na, gerai, pasižiurėkite tik štai į kurį vieną dalyką: Štai jūsų klasė! Darbininkų klasė štai mūsų akyse ir su mumis, o ta butent menkutėlė menševikų saujelė norėtų įtikinti darbininkų klasę savo siaurais miesčioniškais privadžiojimais! Jie, matomai, nori būti šios klasės globėjai. Bet ši klasė pati pasiėmė vykinti savo didįjį uždavinį; ir jinai įrodė, jog ji supranta tą uždavinį; be ko kita, įrodė ir tuom, kad paspyrė jus šalin ir traukia pirmyn savuoju keliu.

PARYŽIAUS KOMUNA IR TERRORIZMAS.

L. Trockis.

Kautskis gana platų daro palyginimą Komunos ir Sovietų valdžios, norėdamas vien tik apšmeižti ir išjuokti gyvąją ir pergalingąją proletariato diktatūrą, o pritardamas tik pastangai įvesti proletariato diktatūrą, pastangai padarytai gana tolimoj praeityj.

Kautskis, rodydamas perdaug nedailaus pasitenkinimo, paduoda Šalies Gvardijos Centro Komiteto pareiškimą, pažymėtą kovo 19 d., išleistą dėl to, kad kareiviai užmušė du generolu: Lecomte ir Clement Thomas'ą: "Sakome pasipiktinę. Tai dėmė kraujo, kuriuo norima sutepti mūsų garbę. Tai yra niekšingas juodinimas. Niekad mes nėsame liepę juos nužudyti. Šalies Gvardija visai nedalyvavo toj nuodėmėj".

Suprantama, kad Centro Komitetas neturėjo pamato pasiimti sau atsakomybę už žmogžudystę, kurioj jis visai nedalyvavo. Bet perdėtas ir nesveikai jautrus pareiškimo tonas gerai parodo, kaip politiniai baugštus yra tie žmonės akivaizdoj viešosios buržuazinės nuomonės. Ir ko čia stebėtis? Šalies Gvardijos atstovai buvo daugiausia žmonės, kurių revoliucinio išsilavinimo laipsnis buvo labai neaugštas. "Nė vieno, kurio vardas būtų žinomas", rašo Lissagaray. "Jie smulkūs buržujai, kromininkai ir daugiausia žmonės, kuriems politika svetima". (Pusl. 70).

"Per visus atsisaukimus to Centro Komiteto, kuriam į rankas pateko Paryžius, eina atsargus ir kiek baugštus jausmas baisios istorinės atsakomybės ir noras jos nusikratyti kaip galint greičiau", rašo apie juos Lavrovas (pusl. 77).

Padavęs tą pareiškimą apie kraujo liejimą, tikslu mus apjuodinti, Kautskis paskui, sekdamas Marksu ir Engelsu, kritikuoja, kad Komunai truko drąsos: "Jei paryžiečiai (kitaip sakant, komunarai) būtų neatlaidžiai vijęsi Thiers'ą, tai jiems gal būtų pavykę paimti valdžią į savo rankas. Kariuomenė, kuri traukėsi nuo Paryžiaus, nebūtų galėjusi parodyti jiems nė mažiausio pasipriešinimo. Bet Thiers, besitraukdamas be kliučių, sugėbėjo kovoti. Jam buvo leista su savo armija pasitraukti, perorganizuoti ją Versalėj, įkvėpti jai naujos moralinės gyvybės ir sudrutinti ją" (pusl. 49).

Kautskis nepajėgia suprasti, kad tai buvo tie patys žmonės (ir vadavosi tais pačiais motyvais), kurie paskelbė augščiau paduotą pareiškimą kovo 19 d., kurie, nekirtę nė vieno smugio, leido Thiers'ui pasitraukti ir perorganizuoti savo armiją. Jei komunarai būtų sugėbėję laimėti pergalę, veikdami vien tik savo moraline įtaka, tai jų pareiškimas būtų turėjęs milžiniškos svarbos. Bet taip nebuvo. Faktingai jų ištizęs žmogiškumas ir jautrumas buvo nieks daugiau, tik papildymas jų revoliucinio neveiklumo. Žmonės, kuriems teko paimti Paryžiaus valdžią į savo rankas ir kurie nesuprato, kad butinai reikia tuoj ir išimtinai vartoti tą galią vyti Thiers'ą, neatgijamai jį sutrėkšti, neduodant laiko jam atsikvėpti, drūčiai paimti į savo rankas armiją, kad padarius butinai reikalingą apvalymą komandos elementų paimti provincijas,—tokie

žmonės, savaime suprantama, negalėjo turėti palinkimo aštriai veikti prieš kontrrevoliucinius elementus. Negalima buvo pult vyti Thiers'ą, neareštuojant jo agentų Paryžiuje ir nešaudant suokalbininkų ir šnipų. Jeigu kontr-revoliucinių generolų nužudymas, jų nuomone, buvo baisi nuodėmė, tai, žinoma, būtų buvę kudikiškas darbas mėginti pakelti energiją besivejančios kariuomenės, komanduojamos irgi kontr-revoliucinių generolų.

Revoliucijoj didesnis spėkos vartojimas yra tolygus didesniam žmoniškumui. "Kaip tik tie žmonės", labai teisingai sako Lavrovas, "kurie taip brangina žmogaus gyvybę, žmogaus kraują, tai ir įtempia visas savo pajėgas, kad laimėjus greitą ir griežtą pergalę, o paskui greičiausia veikia, kad spėkos pagalba nuslopintus savo priešus. Nes tik šitaip elgiantis tegalima bus apsieiti su mažiausiu skaičium neišvengiamų aukų ir su mažiausiu kraujo liejimu" (pusl. 225).

...Darbininkai nepradeda puolimo, jeigu juos prie to neprispiria geležinis reikalas, lygiai kaip jie nesigriebia raudonojo terroro, jeigu jiems negrūmoja kontr-revoliucinė žudynė. Ką Kautskis aiškina, kaipo sėkmę ypatingai augštos doros, kurią parodė Paryžiaus proletariatas 1871 m., tai, ištikrųjų, yra tikrai pirmutinis laipsnis piliečių karo. Panašių dalykų mes patėmijome ir savo revoliucijoj.

Petrograde mes paėmėm galią 1917 m. spalio mėn. (senojo stiliaus) beveik be jokio kraujo liejimo ir net be areštų. Kerenskio valdžios ministrai buvo po revoliucijos tuoj paliuosuoti. Dar daugiau—perėjus galiai į Sovieto rankas, kazokų generolas Krasnovas, kuris drauge su Kerenskiu puolė Petrogradą ir buvo paimtas nelaisvėn Gatčinoj, ant rytojaus iš ryto buvo paliuosuotas, davęs garbės žodį. Tai "dvasios kilnumas", kuriuo labai pasižymėjo upas pirmosiomis Komunos dienomis, o kuris vis dėlto buvo klaidingas. Generolas Krasnovas, vedęs mažne ištisus metus nereguliarią karą prieš mus pietuose, paskui išžudęs kelis tukstančius komunistų, pastaruoju laiku vėl puolė Petrogradą, bet šiuo kartu eilėse Judeničiaus armijos.

Proletarinės revoliucijos žingsniuose pradėjo reikštis daugiau priedartos tiktai po Petrogrado karinių kadetų sukilimui. ypač po sukilimui (kurį suorganizavo konstituciniai demokratai, socialistai revoliucionieriai ir menševikai), kur buvo išžudyta tukstančiai komunistų, po pasikėsinimui nužudyti Leniną, po Urickio nužudymui ir tt., ir tt.

Tas pačias tendencijas, tik ankstybesniuose jų laipsniuose, galima pastebėti ir Komunos istorijoj.

TURINYS

“RUSŲ REVOLIUCIJOS ISTORIJA.”

Smulkiaburžuazinė inteligentija ir revoliucija	3
Karo klausimas	7
Kampanija prieš bolševikus	10
Puolimas birželio 18 d.	13
Liepos dienos	19
Po liepos dienų	24
Kornilovo sukilimas	26
Kova viduj sovietų	29
Demokratijos konferencija	33
Vidaus ir fronto keblumai	36
Kova dėl galios neišvengiama	38
Kova dėl sovietų suvažiavimo	40
Susirėmimas dėl Petrogrado garnizono	41
Demokratijos Taryba ir “priešparlamentis”	45
Socialistai-revoliucionieriai ir menševikai	47
Pasitraukimas iš priešparlamentinio. Fronto balsas	51
Karinio revoliucinio komiteto komisarai	54
Bangai bekylant	57
“Petrogrado sovieto diena”	58
Patraukimas svyruojančių armijos dalių	61
Sukilimo pradžia	63
Sprendžiamoji diena	68
Sudarymas Žmonių Komisarų Tarybos (Sovieta)	71
Naujosios tvarkos pirmutinės dienos	74
Junkerių sukilimas spalio 29 d.	77
Kerenskio avantiūros žlugimas	84
Vidaus trinimaisi	90
Steigiamojo Seimo likimas	95
Demokratijos principai ir proletariato diktatura	98
Taikos derybos	102
Kalba užsienio reikalų žmonių komisaro	110
Antrasai karas ir taikos pasirašymas	120
Pabaigos žodis	124

STRAIPSNIAI:

Kas nauja Rusijos revoliucijoje	127
Spalio Revoliucijos visuomeninis pagrindas	133
Darbo Perorganizavimo klausimai	137
Paryžiaus Komuna ir terorizmas	198